

Helsingin yliopisto
Taloustieteen osasto
Kuluttajaekonomia

Oma koti kultan kallis? - Nuorten kuluttajien asuminen ja asunnon hallintamuodon valinta

MAISTERINTUTKIELMA KULUTTAJAEKONOMIASSA MAATALOUS-
METSÄTIETEIDEN MAISTERIN TUTKINTOA VARTEN

Anna Varis
Kevät 2019

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta		Taloustieteen osasto	
Tekijä/Författare – Author			
Anna Varis			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
Oma koti kullan kallis? – Nuorten kuluttajien asuminen ja asunnon hallintamuodon valinta			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Kuluttajaekonomia			
Työn laji/Arbetets art – Level	Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages	
Maisterintutkielma	Kevät 2019	82 s. + liitteet 3 s.	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tarkastelen tutkielmassani nuorten kuluttajien asumistoiveita, asumiseen liittyvien arvostusten muodostumista ja asunnon hallintamuodon valintaa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu asumispreferenssejä, asumisen valintoja sekä asunnon hallintamuotoja eli vuokra- ja omistusasumista tarkastelevista tutkimuksista. Tutkimuksen kohteena ovat nuoret kuluttajat, joista suuri osa on erilaisia elämänmuutoksia sisältävässä elämänvaiheessa. Tutkimusaineisto koostuu kymmenestä puolistrukturoidusta temahaastattelusta, jotka on toteutettu elomarraskuussa 2018. Eri puolilla Suomea asuvat haastateltavat olivat iältään 18–27-vuotiaita. Haastatteluaineisto on analysoitu käyttämällä teemoittelua ja tyypittelyä.</p> <p>Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa erityisesti asumistoiveiden osalta. Nuoret toivovat asumiseltaan asunnon hyvää sijaintia ja kulkuyhteyksiä, siistiä ja rauhallista asuinympäristöä, hyväkuntoista asuntoa ja kohtuullista hintaa. Vuokra-asuminen on väliaikaisissa ja muuttuvissa elämäntilanteissa itsestään selvä valinta, mutta suurin osa nuorista tavoittelee omistusasuntoa vakiinnuttuaan pääasiassa sen taloudellisen järkevyyden vuoksi. Osalle taas omistusasunto ja asuntovelallisuus tuntuu liian sitovalta, koska se edellyttäisi elämän suunnittelua ja vakiintumista. Asumiseen liittyvät arvostukset ja ajatusmaailma muodostuvat kuluttajaksi sosiaalistumisen prosessissa yhteiskunnallisten ja kulttuuristen rakenteiden ja normien, perheen, kavereiden ja median myötävaikutuksesta. Perinteisten elämänkaariodotusten mukaan ei kuitenkaan koeta olevan pakko elää.</p> <p>Nuorten elämäntyylejä ja kulutustapoja tarkastelemalla olen muodostanut kolme kuluttajatyyppejä, jotka eroavat toisistaan asumisen ja muun kulutuksen suunnitelmallisuuden, vakiintuneisuuden, elämäntavoitteiden, arvojen ja osaltaan asumistoiveiden toteuttamismahdollisuuksien suhteen. Suunnitelmalliselle asumisen kuluttajalle omistusasuminen näyttyy vuokra-asumista parempana vaihtoehtona, kun taas spontaanille asumisen kuluttajalle vuokra-asuminen on ensisijainen valinta. Muista riippuvaiselle asumisen kuluttajalle valinnan mahdollisuudet asumisen suhteen ovat rajattuja ja asumisratkaisut tuotetaan ulkoapäin.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
asumistoiveet, asumisvalinnat, asunnon hallintamuoto, nuoret aikuiset, elämäntyyle			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta / Taloustieteen osasto / Kuluttajaekonomia			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			
Ohjaaja: Eliisa Kylkilähti			

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Faculty of Forestry and Agriculture		Department of Economics and Management	
Tekijä/Författare – Author			
Anna Varis			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
Home sweet home? – Young consumers’ housing and housing tenure choice			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Consumer Economics			
Työn laji/Arbetets art – Level	Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages	
Master’s thesis	Spring 2019	82 pages + appendices 3 pages	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>The purpose of my study is to examine young consumers’ housing preferences, housing tenure choice and how the perceptions and evaluations towards housing are developed. The theoretical framework of this thesis is based on studies on housing preferences, housing choices and tenure choice between renting and owning. The research material consists of ten half-structured theme interviews which have been conducted between August and November 2018. The interviewees lived in different cities in Finland and were aged between 18 and 27 years. The interview material has been analysed using thematization and typology.</p> <p>The findings concerning housing preferences in this study are consistent with prior research on this topic. Young people prefer a well-located dwelling with good traffic connections. They also value clean and peaceful residential environments and apartments that are in good condition and reasonably priced. It seems to be self-evident to rent a dwelling in temporary and changing situations in life. The majority of young consumers still strive for an owner-occupied dwelling after settling down, mainly because it is seen as the most economically rational housing tenure. For some young consumers who are not willing to settle down or create long-term life plans the owner-occupancy and having a mortgage seem to be too binding. The perceptions towards housing are developed in a consumer socialization process influenced by social and cultural norms, family, friends and media. However, one does not necessarily have to live according to these norms or ideals.</p> <p>By examining young peoples’ lifestyles and consumption habits I have formed three different housing consumer types. They differ from each other in their housing preferences, the rationality of their consumption, their life ambitions, values, economic resources and the ability to live according to their living preferences. An orderly housing consumer aims at owner-occupation whereas a spontaneous housing consumer prefers to rent his dwelling. For a dependent housing consumer the possibilities of independent decision-making regarding housing are limited.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
living preferences, housing choices, housing tenure, young adults, lifestyle			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Faculty of Forestry and Agriculture / Department of Economics and Management / Consumer Economics			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			
Supervisor: Eliisa Kylkilahti			

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Asumisen valinnat ja arvostukset	5
	2.1 Asumispreferenssit ja -toiveet, elämäntyyli ja arvot asumisvalintojen taustalla	5
	2.2 Omistus- ja vuokra-asuminen hallintamuotoina.....	10
	2.3 Nuorten asumispolut ja -urat	17
3	Tutkimuksen lähestymistapa, aineisto ja analyysimenetelmä	19
	3.1 Tutkimuskohde ja tutkimuksen tavoite	19
	3.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto.....	21
	3.3 Aineiston analyysi	25
4	Nuorten asumistoiveet ja asumisen arvostukset	29
	4.1 Toiveena hyvä sijainti, siisti asunto ja kohtuullinen hinta	29
	4.2 Asumisen normit, ihanteet ja arvostukset yhteiskunnasta ja lapsuudesta.....	36
	4.3 Vuokrata vai ostaa asunto?.....	42
5	Erilaiset elämäntyyli ja kuluttajatyypit asumisvalintojen taustalla.....	52
	5.1 Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat	54
	5.2 Spontaanit asumisen kuluttajat.....	59
	5.3 Muista riippuvaiset asumisen kuluttajat	64
6	Johtopäätökset.....	69
	Lähteet	74
	Liitteet	83
	Haastattelukutsu	83
	Teemahaastattelurunko	84

1 Johdanto

Asuminen koskettaa kaikkia kuluttajia. Joillekin asunto on paikka, jossa säilytetään tavaroita ja käydään nukkumassa, kun taas toiset viettävät kodissaan valtaosan ajastaan. Jotkut kokevat vain itse omistamansa asunnon aidosti kodikseen, kun taas toiset kotiutuvat väliaikaisiinkin asuntoihin, kunhan ympärillä on omat tavarat. Asunto ei ole ainoastaan kulutushyödyke, vaan siihen liittyy monenlaisia merkityksiä ja päätöksentekoa – asunnosta tehdään koti. Kuluttajat joutuvat tekemään monia erilaisia asumiseen liittyviä valintoja elämänsä eri vaiheissa. Erityisesti nuoruudessa asumisessa tapahtuu paljon muutoksia. Asumiseen liittyvät päätökset ja investoinnit voivat olla suurimpia, joita kuluttaja elämänsä aikana tekee. Asuminen on siis yksi elämän merkittävimmistä kulutuskohteista.

Asumiseen liittyy monenlaisia toiveita, haaveita, arvoja ja valintoja. Asuminen on kuluttajien henkilökohtainen asia, mutta samalla siihen liittyy julkisia kysymyksiä, kuten kaupallisia intressejä (Junnto 2010b, 7) sekä sääntelyä esimerkiksi lainsäädännön ja verotuksen muodossa. Asuminen on niin keskeinen osa kuluttajien elämää ja hyvinvointia, että siihen heijastuu väistämättä erilaisia arvoja ja näkemyseroja (Häkli 2015, 168). Asumisvalinnat ja asumiseen liittyvät mieltymykset kiinnostavatkin tutkijoita monilta eri aloilta (Coolen & Hoekstra 2001, 285). Asuminen on monitahoinen tutkimuskohde. Sitä voidaan tutkia niin poliittisista, taloudellisista, tuotannollisista, sosiaalisista kuin kulttuurisistakin näkökulmista (Hasu 2017, 19). Asumista voidaan tarkastella myös ikävaiheittain, ja keskittyä esimerkiksi nuorten asumiseen. Tässä tutkimuksessa tarkastelen nuorten asumista kulutuksen näkökulmasta.

Asumisen valintoihin vaikuttavat erilaiset tarpeet, käytettävissä olevat resurssit ja tarjolla olevat vaihtoehdot (Junnto 2010b, 9). Yksin asuvalla nuorella, työssäkäyvällä perheellisellä pariskunnalla ja eläköityneellä ihmisellä on erilaiset toiveet ja tarpeet asumisen suhteen. Asumiseen ja asumisvalintoihin vaikuttavat elämänvaiheen lisäksi elämäntilanne ja elämäntyyli (Junnto 2008a, 8; Ærø 2006, 109; Arundel & Ronald 2016, 889) sekä erilaiset arvot ja arvostukset. Asumisvalinnat heijastelevat niitä asioita, joita kuluttaja pitää ylipäätään elämässään tärkeänä. Vaikka taloudelliset tekijät nähdään usein asumisvalintojen tärkeimpinä selittäjinä (Ærø 2006, 125), valintoihin vaikuttavat siis muutkin asiat kuin kuluttajien tulotaso ja asuntojen hintataso. Myös perinteillä, tutuilla tavoilla ja

aiemmalla asumisympäristöllä on merkitystä asumisvalinnoissa. Tekijät, joita kuluttaja arvostaa asumisessaan, vaikuttavat myös asunnon hallintamuodon valintaan eli siihen, halutaanko asua vuokra- vai omistusasunnossa.

Asuminen ei ole muista elämän osa-alueista erillään olevaa kulutusta, vaan se liittyy kiinteästi esimerkiksi työhöön ja perhe-elämään (Clapham 2002, 65). Sitä ei siis voi tarkastella täysin kuluttajan muusta elämästä erillisenä. Asuminen voidaan asettaa kulutuskulttuuriseen kontekstiin, sillä myös asuminen on kuluttamista. Asumisen markkinat poikkeavat muiden hyödykkeiden markkinoista sillä, että asumistoiveet ja asumiseen liittyvät unelmat poikkeavat todellisista valinnoista (Mäenpää 2008, 36–37). Tämä johtuu siitä, että asuminen on selvästi kalliimpaa kuin muut kulutuksen kohteet, mikä rajoittaa siihen liittyviä valinnanmahdollisuuksia (Juntto 2008a, 9). Asumiseen liittyvä päätöksenteko ei siis aina ole suoraviivaista. Asumista voidaan kuitenkin tutkia kulutustutkimuksen näkökulmasta.

Nuoruudessa asumiseen liittyy väliaikaisuutta ja vakiintumattomuutta. Nuoret muodostavat asuntomarkkinoiden aktiivisimman ryhmän erilaisista syistä tapahtuvien muuttojen vuoksi (Partanen 2016, 60). Itsenäinen asuminen on nuorille aikuisille tärkeä virstanpylväs aikuistumisen prosessissa (Stone, Berrington & Falkingham 2014, 259). Nuoruudessa muutetaan lapsuudenkodista omaan asuntoon, koska halutaan itsenäistyä, muutetaan opiskelemaan tai yhteen seurustelukumppanin kanssa. Tämän jälkeen muuttoja voi tapahtua useita eri syistä. Asuminen ja oma asunto vaikuttavat nuorten kokemuksiin aikuisuudesta ja itsenäisyydestä (Arundel & Ronald 2016, 887). Nuorten asumisratkaisut ovat monimutkaistuneet, mikä on pidentänyt myös siirtymiä aikuisuuteen (Coulter 2017, 313). Asuminen on kallistunut, asuntolainaehdot tiukentuneet, työmarkkinat muuttuneet epävakaiksi ja kumppanin löytäminen ja perheen perustamisen myöhentyneet (Druta & Ronald 2017, 784). Kaikki nämä tekijät vaikuttavat nuorten asumisvalintoihin ja voivat pidentää nuoruuden elinvaihetta. Nuoruuden asumisvaiheen pidentyminen voi vaikuttaa myös pysyvästi asuntojen hallintamuotojakaumaan (Juntto 2008a, 79), jos nuoruuden vakiintumattomuuteen sopiva vuokra-asuminen edelleen kasvattaa suosiotaan. Näiden tekijöiden valossa on mielekästä tarkastella juuri nuorten asumista.

Nuoruus on erilaisia elämänmuutoksia sisältävä ikävaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Nuoruuden ikämääritykset vaihtelevat, mutta nuorisolaissa nuoriksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat (Allianssi ry 2016, 8). Nuoret ovat heterogeeninen joukko, jossa elämäntilanne, tulotaso ja toimeentulon lähteet vaihtelevat (Kupari 2011, 11). Nykynuoret elävät usein liikkuvaista elämää ja ovat kotoutuneet globaaliin maailmaan. Tarkastelen maisterintutkielmassani nuorten kuluttajien asumistoiveita, asumiseen liittyviä valintoja ja arvostuksia sekä sitä, mihin nämä arvostukset perustuvat. Tavoitteenani on tarkastella asunnon hallintamuodon valintaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä eli suhtautumista vuokra- ja omistusasumiseen. Tässä tutkimuksessa tarkoitan nuorilla tai nuorilla aikuisilla nimenomaan nuoruuden elämänvaiheessa olevia kuluttajia, jotka voivat olla jo valmistuneita ja työuransa alussa, mutta eivät vielä asumisessaan aivan vakiintuneita tai esimerkiksi perheen perustaneita. En siis tulkitse nuoruutta ikään sidottuna. Tutkimusta varten haastatellut nuoret olivat iältään 18–27-vuotiaita.

Nuoret kuluttajat ovat eturintamassa kohtaamassa suomalaisessa asumisessa tapahtuvia lukuisia muutoksia. Suomessa erityisesti kaupungistuminen on muuttanut asumista viimeisten vuosikymmenien aikana ja muuttaa edelleen. Suurin kaupungistumisen aalto 1960- ja 1970-luvuilla muutti suuren kuluttajajoukon elinympäristöä ja aiheutti erilaisia sosiaalisia sopeutumisprosesseja sekä elämäntapojen muutoksia (Kortteinen 1982, 22). Samaan aikaan kaupungistumisen kanssa ydinperheet privatisoituivat, kodeista tuli yksityisiä ja sukupuoliroolit muuttuivat, kun perheenäidit siirtyivät kotoa työelämään (Autio & Autio 2009, 242; Yesilova 2009, 35–36). Lähiöihin kohdistuneessa maaltamuutossa ja palkkatöihin siirtymisessä oli kyse kulttuurisesta murroksesta, joka muutti ihmisten perusarvoja, sosiaalisia verkostoja ja elämäntapoja (Kortteinen 1982, 117). Asunnot alettiin myös nähdä vahvemmin hyödykkeinä (Autio & Autio 2009, 230). Kaupungistuminen jatkuu edelleen, tosin ei yhtä laajamittaisena kuin joitakin vuosikymmeniä sitten.

Lisäksi asumisen valinnat yksilöllistyvät ja kuluttajien rooli asuntomarkkinoilla vahvistuu (Juntto 2007, 5). Asumisen erot ovat kasvaneet sekä kuluttajien mieltymyksissä että taloudellisissa resursseissa (Juntto 2008a, 10). Kotitalouksista on esimerkiksi tullut pienempiä ja keskenään erityyppisiä (Jansen 2014, 255). Yhden hengen kotitaloudet ovat lisääntyneet. Yleinen vaurastuminen on lisännyt valinnanmahdollisuuksia, ja toisaalta erilaiset tavat elää johtavat erilaisiin toiveisiin

asumisen suhteen. Asumiseen liittyy monenlaisia ajankohtaisia ilmiöitä, kuten elämäntapojen, työn ja perhe-elämän muutokset sekä kestävä kehitys (Häkli 2015, 167), hintatason nousu erityisesti pääkaupunkiseudulla (Lapintie 2008, 27), vaurastuminen (Kortteinen, Tuominen & Vaattovaara 2005, 126), väestön ikääntyminen ja väestörakenteen monipuolistuminen (Väliniemi, Rask & Timonen 2008, 12) sekä esimerkiksi yhteisöllisyys ja jaetun asumisen muodot (esim. Arundel & Ronald 2016).

Tutkielman toisessa luvussa esittelen tarkemmin asumistoiveisiin, asumisvalintoihin ja asunnon hallintamuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä sekä asumispolun tai -uran käsitettä. Luvussa kolme käyn läpi tarkat tutkimuskysymyksiäni, tutkimuksen toteutustavan, käyttämäni aineiston ja analyysimenetelmät. Neljännessä luvussa analysoin aineistoa tutkimuskysymysten pohjalta. Selvitän mitä seikkoja nuoret toivovat asumiseltaan, miten arvostukset asumista kohtaan muodostuvat ja näkevätkö nuoret vuokraavansa vai omistavansa asunnon tulevaisuudessaan. Luvussa viisi tarkastelen elämäntyylien ja niiden pohjalta muodostamiini asumisen kuluttajatyyppeiden erilaisia asumisvalintoja sekä elämäntyylin ja kulutustapojen merkitystä asunnon hallintamuodon valintaan. Lopuksi käyn läpi tekemäni johtopäätökset ja esitän jatkotutkimusehdotuksia.

2 Asumisen valinnat ja arvostukset

Asumisessa tärkeäksi koetut tekijät vaikuttavat siihen, halutaanko asua vuokra- vai omistusasunnossa tai onko valinta näiden välillä edes mahdollista. Käsittelen tässä luvussa asumistoiveisiin tai asumispreferensseihin sekä asumisvalintoihin yleisesti vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi esittelen vuokra- ja omistusasumista asunnon hallintamuotona sekä sitä, millaisia myönteisiksi tai kielteisiksi koettuja puolia näistä asunnon hallintamuodoista tyypillisesti löydetään. Lisäksi taustoitan tutkimustani nuorten aikuisten asumispoluilla eli sillä, miten nuoret aikuiset toimivat asuntomarkkinoilla lapsuudenkodista muutettuaan.

2.1 Asumispreferenssit ja -toiveet, elämäntyylit ja arvot asumisvalintojen taustalla

Asumisen valintoja tutkitaan pitkälti preferenssien avulla, jolloin selvitetään mitä kuluttajat arvostavat potentiaalisena valintana ja mitä he ovat todellisuudessa valinneet (Hasu 2017, 44). Ilmaistut preferenssit perustuvat siis asumistoiveisiin ja paljastetut preferenssit toteutuneisiin asumisvalintoihin (Coolen & Hoekstra 2001, 285). Paljastetut preferenssit heijastavat toiveiden, markkinoiden, sääntöjen, saatavuuden sekä sisäisten ja ulkoisten henkilökohtaisten tekijöiden vaikutusta, kun taas ilmaistut preferenssit ovat vastauksia kyselytutkimusten kysymyksiin (Jansen 2014, 260). Asumispreferenssi ei ole käsitteenä yksiselitteinen, mutta yleensä sillä tarkoitetaan etusijalle asetettavaa valintaa tai parasta vaihtoehtoa (Hasu 2010, 60). Samanlaisilla preferensseillä päädytään kuitenkin erilaisiin asumisratkaisuihin, koska asumista kuvaavat käsitteet kuten rauhallisuus ja luonnonläheisyys ovat suhteellisia käsitteitä (Mäenpää 2008, 39). Asumistutkimuksessa pitäisi siis selvittää myös, mitä tällaiset käsitteet tosiasiaassa merkitsevät kuluttajalle.

Kaikkia asumistoiveita ei ole mielekästä tai tarkoitus toteuttaa (Mäenpää 2008, 37). Suuri osa suomalaista asuu toisin kuin ilmaisemissaan asumistoiveissa, mutta ovat silti tyytyväisiä asumiseensa (Ilmonen & Hirvonen 2008, 82). Asumiseen liittyy monenlaisia haaveita ja unelmia, jotka eivät välttämättä ole realistisia tai toteudu koskaan. Asumisvalinnat voivat siis ilmentää asumispreferenssejä, mutta harvoin vastaavat niitä täysin (Kytä, Pahkasalo & Vaattovaara 2010, 94). Mieltymykset asunnon suhteen myös muuttuvat kuluttajien eri elinvaiheissa (Raijas 2008, 127). Asumista suhteutetaan omaan elämäntilanteeseen. Asumiseen liittyviä valintoja

tehdäänkin monimutkaisissa tilanteissa, joissa joudutaan ottamaan huomioon monia eri tekijöitä, esimerkiksi tarjonta, tarpeet ja resurssit ja eri perheenjäsenten intressit (Juntto 2010b, 9). Asumistoiveet, joita nuoret aikuiset ilmaisevat tänä päivänä, eivät välttämättä ole enää samanlaisia muutaman vuoden kuluttua.

Asumispreferenssien ja -valintojen muodostuminen

Asumistoiveet ja -valinnat eivät muodostu kuluttajan perhetaustasta ja sosiaalisesta ympäristöstä riippumatta. Ihanteelliseksi koettu asumismuoto peilautuu usein lapsuudenaikaisista muistikuvista ja kokemuksista (Juntto 1990, 286). Aiemmillä asuinympäristöön liittyvillä kokemuksilla ja asumisen ihanteilla on oma merkittävä roolinsa asumistoiveiden rakentumisessa (Kempainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 44). Asumiseen liittyvä arvomaailma peritään usein vanhemmilta (Hasu 2010, 67), ja asenteet niin kotia, sen sijaintia kuin sisustusta kohtaan ovat yhteydessä vanhempien asenteisiin (Cooper Marcus 1995, 82). Nuorten aikuisten asumistoiveisiin vaikuttavat siis ympäristö ja asunto, jossa he ovat viettäneet lapsuutensa ja nuoruutensa. Usein päädytään ainakin jossain vaiheessa elämään asumaan samanlaisille alueille, joista on itse kotoisin.

Asumisen valintoihin vaikuttavat myös laajemmat sosiaalisesti rakentuneet ihanteet ja normit. Normit rajaavat ja synnyttävät tietynlaisia valintoja (Yesilova 2009, 35). Yhteiskunnassa vallalla olevat käsitykset tavoiteltavasta asumisesta ovat juurtuneet syvälle nuortenkin kuluttajien mieliin. Myös kuluttajan oma asumishistoria voi saada häntä itse rajoittamaan valinnan mahdollisuuksia ja pitäytymään tutuissa ja tavallisissa ratkaisuissa (Hasu 2010, 89). Asumisen arvostukset ovat myös hitaasti muuttuvia, sillä ne saattavat pysyä muuttumattomina vielä kauan sen jälkeen, kun niiden muodostumisolosuhteet ovat jo vaihtuneet toisenlaisiksi (Crawford & McKee 2018, 185). Toisaalta aiemmat asumisen valinnat ja kokemukset asumisen arjesta voivat myös muuttaa myöhempiä asumistoiveita (Kyttä, Pahkasalo & Vaattovaara 2010, 94). Myös asumisessa saatetaan siis toivoa tuttua ja turvallista, vaikka jotkut asumiskokemukset saattavatkin muuttaa myöhempiä asumistoiveita.

Asumispreferensseihin ja asumismuodon valintaan vaikuttavat sosiaalisen ympäristön ja perhetaustan lisäksi muutkin laajat yhteiskunnalliset rakenteet (McKee 2012, 855). Näitä ovat esimerkiksi asuntopoliittiset toimenpiteet, kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarjonta, asumistukijärjestelmät,

rahoitusmarkkinat ja asumiseen liittyvä verotus. Asuntomarkkinoihin ja näin ollen valinnanmahdollisuuksiin vaikuttavat lisäksi esimerkiksi työmarkkinoiden muutokset, työllisyystilanne ja yhä laajempi maantieteellinen liikkuvuus töiden perässä (Clapham 2002, 59). Asumispreferenssit eivät siis muodostu muista elämän osa-alueista erillisinä, vaan ovat kytköksissä esimerkiksi asuntomarkkinoihin ja työelämään.

Suuri osa suomalaista on elänyt elämänsä kaupunkimaisessa ympäristössä (Mäenpää 2008, 24). Kuitenkin luonnonläheisyys, rauhallisuus ja pientaloasumien ovat toiveita, jotka toistuvat suomalaisten keskuudessa asuinalueesta, koulutuksesta, ammatista tai tulotasosta riippumatta (Tuominen, Vaattovaara & Kortteinen 2005, 33). Luonnon arvostaminen myös kaupunkiasumisessa on tyyppillistä suomalaisille (Puustinen 2010, 333). Keskeisen sijainnin ja rauhallisen pientaloasumisen yhdistäminen on kuitenkin mahdollista vain kaikkein varakkaimmille kuluttajille (Lapintie & Hasu 2010, 152), eli usein on tingittävä jommastakummasta toiveesta. Pientaloasuminen voi myös olla vaikeaa kuluttajalle, joka haluaa asua vuokralla, koska omakotitaloja on vain vähän vuokra-asuntolina (Kyttä, Pahkasalo & Vaattovaara 2010, 118). Asumisvalinnat ovat siis monesti eri tekijöiden kompromisseja. Kaikki asumistoiveet eivät toteudu.

Asuinalueen ja -ympäristön merkitys asumisvalinnoissa

Asuinalueiden ominaisuuksilla ja asuinympäristöllä on merkitystä asumisvalinnoissa. Asuinympäristö on tärkeä osa kuluttajan elinpiiriä ja sen merkitys muuttopäätöksissä ja etenkin asunnon ostopäätöksissä on kasvanut (Strandell 2017, 7). Asuinalueen ja ympäristön ominaisuuksille saatetaan antaa jopa enemmän painoarvoa asumisen valinnoissa kuin itse asunnon ominaisuuksille. Ympäristössä tärkeitä tekijöitä ovat muun muassa lähistön palvelut, rakennetun ympäristön laatu ja liikenneyhteydet (Puustinen 2010, 332). Asuinympäristön valintaan vaikuttavat kotitalouden tyyppi, kotitalouteen kuuluvien henkilöiden lukumäärä ja palkkatyössä käyminen (Jansen 2014, 271). Erilaiset asuinalueet houkuttelevat erilaisia asukkaita. Työssäkäyvillä perheellisillä ja yksin asuvilla opiskelijoilla voi olla erilaiset toiveet asuinympäristön suhteen. Esimerkiksi kotona työskenteleville ihmisille asunnon sijainti tai naapurusto voi olla tärkeä siten, että toivotaan esimerkiksi kahviloiden ja kauppojen läheisyyttä ja ihmisvilinää (Cooper Marcus 1995, 184).

Asuinalueiden ominaisuudet vaikuttavat muuttopäätöksiin niin, että pyritään muuttamaan pois epäviihtyisäksi koetulta alueelta, ylipäätään välttämään epätoivottuja ominaisuuksia sisältäviä alueita ja toisaalta hakeutumaan omaan elämäntyyliin ja -tilanteeseen sopivalle alueelle (Vilkama, Vaattovaara & Dhalmann 2013, 486). Tietyn asuinalueen tärkeyden vuoksi saatetaan asua mieluummin vuokralla, vaikka omistusasuminen olisi mahdollista jollakin toisella alueella. Monet asunnon keskeistä sijaintia arvostavat kuluttajat valitsevat vuokra-asunnon, kun keskusta-alueelta ei ole varaa ostaa omaa asuntoa (Juntto, Viita, Toivonen & Koro-Kanerva 2010, 16). Toisaalta jos halutaan asua esimerkiksi syrjäisellä paikkakunnalla lähellä perhettä ja ystäviä, asunnon ostaminen ei välttämättä ole järkevää, jos sen arvon säilymisestä tai tulevista myyntimahdollisuuksista ei ole takeita. Myös tällöin alueella ja yhteisöllä on suuri painoarvo asumisen valinnoissa (McKee, Moore, Soaita & Crawford 2017, 330).

Kuluttajilla voi siis olla vahvoja sidoksia tiettyihin asuinalueisiin. Tällöin ei välttämättä haluta muuttaa alueelta pois edes elämäntilanteen muuttuessa. Kuluttajan koko elinpiiri saattaa olla muutaman kilometrin säteellä kotoa, ja kaikki tarvittava löytyä tutun asuinalueen lähistöltä. Asuinalueiden viihtyvyystekijöitä ovat muun muassa harrastusmahdollisuudet, ulkoilumahdollisuudet, turvallisuus, sosiaaliset kontaktit, alueen maine, alueen aktiivisuus tai tapahtumat, palveluiden saatavuus sekä alueella sijaitsevien rakennusten ulkonäkö (Strandell 2017, 29). Asuinpaikkoihin voidaan kiintyä esimerkiksi ystävien, sukulaisten ja tuttujen naapurien lähellä olon, alueiden omaleimaisuuden tai tiettyjen palvelujen vuoksi (Juntto 2010a, 47). Strandellin (2017, 30) mukaan nuorilla aikuisilla asuinalueiden viihtyvyyttä lisäävät etenkin harrastusmahdollisuudet ja sosiaaliset kontaktit rauhallisuuden ja turvallisuuden lisäksi. Todelliset asumisvalinnat kohdistuvat siis kokonaisuuteen, jonka asunto ja sen ympäristö muodostavat (Kyttä, Pakkasalo & Vaattovaara 2010, 114).

Elämäntyyli ja arvot asumisvalinnoissa

Asumisvalintoihin vaikuttavat asuntomarkkinoiden, asuinalueiden ominaisuuksien ja kuluttajan taloudellisen tilanteen lisäksi elämäntavat, elämäntyyli, tavoitteet, asenteet ja arvot. Elämäntyyli voivat vaihtua muotien mukana ja ovat tiedostetumpia ja yksilöllisempiä, kun taas elämäntavat ovat pysyvämpiä ja laajempia kokonaisuuksia, jotka muodostuvat sosiaalisten rakenteiden ja

materiaalisten resurssien ehdoilla (Purhonen, Gronow, Heikkilä, Kahma, Rahkonen & Toikka 2014, 211). Elämäntyylien muodostumiseen vaikuttavat vain osittain sosioekonomiset tekijät, kuten tulot, ikä ja kotitalouden tyyppi (Walker & Li 2007, 97). Elämäntyyliä ovat kuitenkin elämäntilanteen ja perhetilanteen mukaan muuttuvia (Purhonen ym. 2014, 346). Elämäntavat ovat pysyvämpiä. Elämäntyyliä ja -tavat ovat vuorovaikutteisessa suhteessa asumisen kanssa: ne vaikuttavat kuluttajan asumisvalintoihin, mutta toisaalta tietynlaiset asumisratkaisut voivat myös muokata kuluttajan elämäntyyliä ja kulutustapoja.

Vapaa-ajanviettotavat, kulutus, matkailu, asuminen ja asuinpaikka, liikkuminen, auton käyttö ja kiintymys asuinpaikkaan kertovat kuluttajan elämäntyylistä ja elämäntavasta (Jetzkowitz, Schneider & Brunzel 2007, 158). Elämäntyyliä vaikuttavat myös asunnon hallintamuodon valintaan. Esimerkiksi elämäntyyliään aktiiviset, joustavat ja liikkuvaiset kuluttajat suosivat usein vuokra-asumista (Jetzkowitz, Schneider & Brunzel 2007, 163). Kotikeskeiset ja luonnonläheisyyttä arvostavat kuluttajat saattavat valita mieluummin omistettua omakotitalon.

Myös arvot ohjaavat kuluttajien asumisvalintoja ja toimivat arviointikriteereinä päätöksenteossa (Coolen & Hoekstra 2001, 293). Tiettyä asuntoa tai naapuruston piirteitä saatetaan suosia, koska ne ilmentävät kuluttajalle tärkeitä arvoja (Jansen 2014, 257). Kuluttajat haluavat asua alueilla, jotka tukevat heidän arvojaan ja elämäntyyliään. Asumiseen liittyy myös irrationaalista ja tunteisiin perustuvaa valintakäyttäytymistä juuri elämäntyylien pohjalta (Hasu 2010, 63). Kun otetaan asumistoiveiden tarkastelussa huomioon elämäntyyliä, arvot ja erilaisia psykologisia muuttujia, voidaan kuluttajien asumistoiveita ja valintoja ennustaa entistä tarkemmin (Jansen 2014, 256).

Asumisella voi erottautua ja ilmaista omaa elämäntyyliä. Kun asumisessa on saavutettu minimitaso, siirrytään elämäntapa-asumiseen, jossa asuminen myös mahdollistaa erilaisia kulutus- ja elämäntyyliä (Juntto 1990, 299). Asuminen muuttuu tarpeesta kulutukseksi, oman identiteetin ja statuksen luomisen välineeksi (Ilmonen & Hirvonen 2008, 81; Raijas 2008, 130) ja yhdistyy elämäntapaan (Hasu 2010, 66). Saman elämänvaiheen sisällä on siis erilaisia elämäntapoja, jotka määrittelevät asunnolle ja asuinympäristölle asetettavia vaatimuksia (Strandell 2017, 105).

Elämäntyylien ympärille on syntynyt jopa erilaisia asumisen alakulttuureja kuten ekologisia naapurustoja (Jansen 2014, 255). Nämä asumisen alakulttuurit kytkeytyvät erilaisiin arvomaailmoihin, ikävaiheisiin ja elämäntilanteisiin (Lapintie & Hasu 2010, 175). Opiskelijayhteisöä voisi pitää tällaisena asumisen alakulttuurina, jossa opiskelija-asunnoissa lähemmäs asuvat nuoret jakavat samanlaisen elämäntyylin. Asumisella on siis muutakin kuin käyttöarvoa: siihen punoutuu monenlaisia merkityksiä (Lehtonen 2010, 247). Elämäntyyliin perustuvat mieltymykset vaikuttavat asunnon ja hallintamuodon valintaan, joten niistä voi myös päätellä jotain kuluttajan elämäntyylistä.

2.2 Omistus- ja vuokra-asuminen hallintamuotoina

Asunnon hallintasuhde tai hallintamuoto kertoo asuuko henkilö omistamassaan asunnossa vai vuokralla (Tilastokeskus 2013). Suomessa on mahdollista asua omistusasunnossa, vuokra-asunnossa (mukaan lukien virka- ja työsuhdeasunnot), asumisoikeusasunnossa tai osaomistusasunnossa (Tilastokeskus 2018a). Omistusasuminen on selvästi yleisin asumismuoto (Tilastokeskus 2009), mutta vuokra-asuminen on yleistynyt viime vuosina (Tilastokeskus 2018b). Asunnossa voi asua yksin, puolison, ystävien, sukulaisten tai ennestään vieraiden ihmisten kanssa. Asuminen muiden kanssa voi johtua taloudellisista tekijöistä, kuten korkeasta vuokratasosta tai se voi olla tietoinen elämäntyyliin tai -tapaan liittyvä valinta (Arundel & Ronald 2016, 889).

Hallintamuotojakaumaan vaikuttavat myös asuntomarkkinat ja talouden suhdanteet. Suomessa 1990-luvun alussa omistusasunnossa asuvien kotitalouksien osuus laski noin seitsemästäkymmenestä prosentista kahteen kolmasosaan laman ja vuokrasääntelyn purkamisen vuoksi (Kettunen & Ruonavaara 2015, 37). Lisäksi vuosien 2007–2008 finanssikriisistä alkanut kansantalouksien heikentyminen ja työsuhteiden epävarmuus on johtanut siihen, että omistusasuminen on mahdollista harvemmille ja vuokra-asuntomarkkinat ovat kasvaneet useissa maissa (Lennartz, Arundel & Ronald 2016, 823). Vuokra-asumisen suosio saattaa siis olla kasvamassa. Korkotaso, muuttoliike, suhdanteet, työllisyys sekä työsuhteiden laatu ovat vaikuttaneet ja tulevat jatkossakin vaikuttamaan asunnon hallintamuodon valintaan (Juntto 2008a, 86).

Vuoden 2017 lopulla neljäsosa suomalaisista asui vuokralla (Tilastokeskus 2018b). Suomessa on kahdenlaista vuokra-asumista: yksityinen vapaarahoitteinen vuokra-

asuminen vapailta markkinoilta vuokratessa asunnossa sekä valtion tukema sosiaalinen vuokra-asuminen (Kettunen & Ruonavaara 2015, 34). Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) myöntämien tukien avulla rakennettujen, markkinavuokria edullisempien vuokra-asuntojen asukkaiksi valitaan ensisijaisesti kiireellisimmässä asunnontarpeessa olevia sekä vähävaraisimpia hakijoita (Eerola & Saarimaa 2015, 59). Opiskelijoille on lisäksi tarjolla markkinavuokria edullisempia opiskelija-asuntoja.

Vuokra-asunnosta omistusasuntoon siirtyminen liittyy pitkälti elämänvaiheeseen. Ikäluokittain tarkasteltaessa omistusasujien osuus ikäluokasta kasvaa iän noustessa (Tilastokeskus 2013). Myös opiskelu vaikuttaa nuorten omistusasumisen vähäisyyteen muun muassa opiskeluaikaisen matalan tulotason vuoksi (Tilastokeskus 2013). Vuokra-asumisesta omistusasumiseen siirtyminen liittyy etenkin työuran vakiintumiseen ja perheen perustamiseen. Monet ostavat asunnon siirryttyään opinnoista työelämään (Tilastokeskus 2013). Tähän vaikuttaa yleensä kasvanut varallisuus ja säännöllistyneet tulot.

Asuntojen koossa, talotyyppissä ja hallintamuodossa on myös alueellisia eroja. Kasvukeskusten ja suurten kaupunkien asunnot ovat muita pienempiä ja asutus on kerrostalovaltaisempaa, kun taas muualla pientalojen on osuus korkeampi (Juntto 2008a, 79). Suurissa kaupungeissa, joissa nuoret aikuiset usein asuvat, vuokra-asuminen on yleisempää (Juntto ym. 2010, 7). Vuokra-asunnoissa asuvien asuntokuntien määrä on kasvanut viime vuosina etenkin yliopistokaupungeissa ja muissa väestöluvultaan suurissa kaupungeissa (Tilastokeskus 2018b). Vuokra-asunnot ovat useimmiten yksiöitä tai kaksioita, kun taas omistusasunnot ovat valtaosin kaksioita tai kolmioita (Juntto 2008a, 72).

Omistusasunnoissa ja vuokra-asunnoissa asujien määrissä on lisäksi kansallisia eroja. Useissa Etelä- ja Itä-Euroopan maissa valtaosa väestöstä on omistusasujia, kun taas esimerkiksi Saksassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Hollannissa vuokralla asuvien osuus on suurempi (Filandri & Bertolini 2016, 145). Asumisen valinnanmahdollisuudet riippuvat siis resurssien lisäksi paikallisista asuntomarkkinoista ja niiden tarjoamista vaihtoehtoista (McKee ym. 2017, 318). Suomalainen asunto-osakeyhtiömuoto myös tukee nopeitakin muutoksia asuntojen hallintamuodoissa, sillä samoja asuntoja voidaan käyttää sekä vuokra- että omistusasuntoina (Juntto 2010a, 37).

Suomi on perinteisesti kodinomistusyhteiskunta, jossa suurin osa väestöstä asuu itse omistamassaan asunnossa (Ilmonen & Hirvonen 2008, 105, ks. myös Ronald 2008). Asuntojen hallintamuodot ovat muodostuneet nykyisten kaltaisiksi pitkään jatkuneiden sosiaalisten ja poliittisten prosessien myötä (Kettunen & Ruonavaara 2015, 35). Suomessa käytetyt asuntopoliittiset keinot ovat luoneet pohjan kodinomistusyhteiskunnalle (Juntto 1990, 272). Omistusasumista on suosittu koko 1900-luvun ajan ja vuokra-asuminen on näyttäytynyt toisarvoisena asumismuotona (Puustinen 2010, 319). Asunnon omistaminen on aiemmin tehnyt ihmisestä täysivaltaisen kansalaisen ja yhteiskunnan jäsenen ja merkinnyt sosiaalista nousua (Juntto 1990, 320) eli sillä on saavuttanut tietynlaista statusta. Kodinomistajuus nähdään sosiaalisena ihanteena (Ronald 2008, 2). Tämä ihanne saattaa kuitenkin olla muuttumassa. Sekä vuokra- että omistusasuminen houkuttelevat arvomaailmoiltaan erilaisia kuluttajia eli molemmat asunnon hallintamuodot voivat näyttäytyä kenelle tahansa houkuttelevina vaihtoehtoina (Jansen 2014, 271).

Omistusasuminen

Sekä omistus- että vuokra-asumisessa on elementtejä, jotka voidaan kokea eduksi asunnon hallintamuotoa valitessa. Omistamisen etuina voidaan nähdä esimerkiksi varmuus asumisen jatkumisesta, mahdollisuus vaihtaa ja valita asunto vapaasti sekä tietynlainen sosiaalinen tai itsenäisen aikuisen status, jonka omistusasumisella voi kokea saavuttavansa (Skifter Andersen 2011, 186; Arundel & Ronald 2016, 887). Omistusasunnon hankkiminen kietoutuu aikuistumisen prosessiin ja ilmentää itsenäisyyttä, valinnan mahdollisuuksia ja vapautta (Ronald 2008, 2).

Poliittiset prosessit, viralliset säädökset ja vähitellen normeiksi muodostuneet käsitykset asumisesta ovat yhtenäistäneet asumistoiveita (Kempainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 33) ja lisänneet omistusasumisen suosiota. Suomalaisille ominainen omillaan pärjäämisen perinne on heijastunut asumiseen (Juntto 1990, 371). Asuntosäästäminen ja omistusasunnon hankkiminen edustavat suomalaisia luonteenpiirteitä, esimerkiksi juuri yksin selviämistä ja omatoimisuutta (Puustinen 2010, 325–326). Omistusasunto siis edustaa tällaista omillaan selviämisen ihannetta ja on merkki ihanteen toteuttamisesta.

Myös taloudelliset tekijät, kuten mahdollinen arvonnousu ja asuntolainoihin liittyvät verohelpotukset nähdään omistusasumiseen liittyvinä etuina (Skifter

Andersen 2011, 196). Omistusasumista tuetaan ilman tarveharkintaa muun muassa verovähennyksin (Juntto ym. 2010, 71; Kettunen & Ruonavaara 2015, 43). Asumisen verotus selittää myös osaltaan vuokra-asumisen kalleutta ja heikompaa asumistasoa ja heikentää näin vuokra-asumisen kilpailukykyä asuntomarkkinoilla (Juntto ym. 2010, 79). Omistusasunto koetaan usein hyvänä sijoituksena, omistaminen on edullisempaa kuin vuokra-asuminen tai vuokrat koetaan liian korkeiksi (Juntto 2007, 92). Jos kuluttajalle myönnetään lainaa, omistusasuminen voi todella olla halvempaa kuin vuokra-asuminen varsinkin alhaisten korkojen ja pitkien laina-aikojen aikana (Juntto ym. 2010, 12). Omistusasunto nähdään siis ylipäätään taloudellisesti järkevänä hankintana (Fox O'Mahony 2013, 159).

Taloudellisten etujen lisäksi asunnon omistamisessa on erilaisia henkilökohtaisia etuja (Fox O'Mahony & Overton 2015, 392). Omistetusta asunnosta on helpompaa tehdä omannäköinen ja omiin tarpeisiin sopiva kuin vuokra-asunnosta (Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 41; McKee ym. 2017, 326). Omistusasuntoa voi usein muokata, remontoida ja sisustaa vapaammin kuin vuokra-asuntoa. Kodin ostajan valinnanmahdollisuudet voivat myös olla paremmat kuin vuokralle muuttajan, vaikka myös ostajan valinnanmahdollisuuksia rajoittavat käytettävissä olevat varat (Ilmonen & Hirvonen 2008, 105). Joka tapauksessa omistusasuntojen tarjonta saatetaan kokea paremmaksi. Joillakin alueilla vuokra-asuntojen heikko tarjonta yksinkertaisesti rajoittaa asumismuodon valintaa (Skifter Andersen 2011, 197).

Vuokra-asuminen

Vuokra-asuminen on merkittävä asumisvaihtoehto, jolle on myös selkeästi tarvetta (Juntto ym. 2010, 13). Sen suosio lisääntynee tulevaisuudessa kaikkien tuloluokkien keskuudessa muun muassa lisääntyneen liikkuvuuden ja nopeasti muuttuvien elämäntilanteiden vuoksi (Kytä, Pahkasalo & Vaattovaara 2010, 119). Vuokra-asuminen mahdollistaa omistusasumista suuremman joustavuuden ja erilaiset väliaikaiset asumisratkaisut (Filandri & Bertolini 2016, 149). Siksi se sopii monesti omistusasumista paremmin kuluttajan elämäntilanteeseen. Muuttuvissa elämäntilanteissa vuokra-asunto ei sido tai ole samanlainen suurta harkintaa vaativa ja riskejä sisältävä sijoitus kuin omistusasunto (Puustinen 2010, 342).

Työsuhteiden määräaikaisuus, muutot työpaikkojen perässä ja taloudellinen epävarmuus edesauttavat vuokralla asumista (Filandri & Bertolini 2016, 146; Hoolachan, McKee, Moore & Soaita 2017, 72). Epävarmat työsuhteet vaikuttavat sekä asunnon käsirahan säästämisen ja lainansaannin mahdollisuuksiin että kuluttajien halukkuuteen ottaa lainaa. Asuntolainan ottamiseen sisältyy aina taloudellisia riskejä, joten kuluttajan tulee lainaa ottaessaan ennakoida korkojen ja omien tulojensa kehitystä myös pitkällä aikavälillä (Juntto 2007, 54–55). Se ei aina ole mahdollista.

Toisaalta nuoret aikuiset eivät välttämättä edes halua vielä asettua aloilleen ja ostaa asuntoa vaan kouluttautua pidempään, vaihtaa työpaikasta toiseen ja tietoisesti lykätä vakiintumista ja esimerkiksi perheen perustamista (Coulter 2017, 298). Nuoruuden aikakausi on pidentynyt, sillä lapsuudenkodista muutetaan yhä varhain, mutta vakiintuminen ja perheen perustaminen siirtyy myöhemmäksi. Näin ollen myös asuminen voi olla vakiintumatonta pidempään. Vakiintumattomat nuoret voivat olla liikkuvaisia ja muuttaa usein paikasta, jopa maasta toiseen, mikä voi tehdä vuokra-asumisesta houkuttelevampaa (Skifter Andersen 2011, 188).

Joillakin nuorilla kuluttajilla ei välttämättä ole muuta vaihtoehtoa kuin vuokrata asunto yksityisiltä markkinoilta, mikä saattaa olla epävarma, kallis ja epähoukutteleva vaihtoehto (Mackie 2016, 140). Vaikka nuoret asuvat yhä pidempään yksityisiltä markkinoilta vuokratuissa asunnoissa, valtaosalle tämä ei ole varta vasten tehty valinta, vaan taloudellisista rajoitteista ja esimerkiksi kaupungin vuokra-asuntojen heikosta tarjonnasta johtuva pakko (McKee ym. 2017, 326). Nuorten voi olla vaikeampaa saada ostettua omaa asuntoa myös siksi, että asuntolainojen myöntämiskriteerit ovat tiukentuneet maailmanlaajuisen luottokriisin myötä (McKee 2012, 854). Toisille vuokra-asuminen on siis pakko, toisille vapaaehtoinen valinta.

Vuokraamisessa voidaan nähdä etuna esimerkiksi asumiskustannusten parempi ennustettavuus, kun ei tarvitse ottaa huomioon asunnon huolto- tai remontointikustannuksia (Skifter Andersen 2011, 187). Käytännön ongelmien ratkaisu, kuten korjaustoimenpiteet asunnossa kuuluvat yleensä vuokranantajan hoidettaviksi (Juntto ym. 2010, 14). Vuokraamiseen ei tarvita myöskään suurta omaa pääomaa eikä rahojaan ei voi menettää, vaikka asuntojen myyntihinnat romahtaisivat (Skifter Andersen 2011, 200). Vuokralainen välttää siis riskin

asunnon arvon alenemisesta ja esimerkiksi asuntolainoihin liittyvistä korkovaihteluista (Juntto ym. 2010, 14). Osa kuluttajista ei yksinkertaisesti halua sitoutua asuntolainaan, sillä velka saatetaan kokea liian suurena taakkana.

Muuttaminen vuokra-asunnosta pois on myös helpompaa, koska ei tarvitse huolehtia asunnon myynnistä. Toisaalta vuokra-asuminen voidaan kokea turvattomaksi, sillä vuokrasuhteen pituuteen ei aina voi itse vaikuttaa, vaan se voidaan irtisanoa (Hoolachan ym. 2017, 70). Vuokra-asuntoon saatetaan myös joutua sitoutumaan pidemmäksi aikaa kuin itse haluaisi, jos sopimuksessa on esimerkiksi Suomessa tyypillinen ehto ensimmäisestä mahdollisesta irtisanomisajankohdasta tietyn ajan päästä sopimuksen alkamisesta (Juntto ym. 2010, 61). Vuokralaisilla on myös heikommät mahdollisuudet vaikuttaa asuinympäristöönsä ja asumiseen liittyviin asioihin, sillä he eivät osallistu esimerkiksi taloyhtiöiden yhtiökokouksiin eivätkä yleensä saa tietoa taloyhtiön asioista (Juntto ym. 2010, 81).

Vuokralla asumisen ongelmina voidaan nähdä myös vuokra-asuntojen liian vähäinen tarjonta, asuntojen huono hinta-laatusuhde ja vuokrien kalleus (Juntto ym. 2010, 59). Toisaalta suomalainen asuminen on tasa-arvoista ja asumisen ratkaisut melko vakioituja, jolloin samanlaisen asumistason voi saavuttaa niin vuokra- kuin omistusasunnossa (Puustinen 2010, 334). Korkeat vuokrat tai vuokrankorotukset vaikuttavat kuitenkin halukkuuteen siirtyä omistusasujaksi. Vuokralla asuminen saattaa herättää turhautuneisuutta, koska se koetaan kalliiksi ja oman lainan sijaan siinä yleensä maksetaan vuokranantajan asuntolainaa (McKee ym. 2017, 328). Kallista vuokraa maksaessa oman asunnon käsirahaa varten säästäminen voi olla myös mahdotonta (Hoolachan ym. 2017, 71), jolloin vuokralla asumiseen jääetään ikään kuin jumiin. Suomessa erityisesti pääkaupunkiseudulla korkeat vuokrat on koettu ongelmaksi (Kettunen & Ruonavaara 2015, 32).

Vuokralla asuminen voi saada tuntemaan turhautumista siitä, ettei ole saavuttanut omia asumiseen liittyviä tavoitteita ja haluttua turvattua, vakiintunutta asumista (Hoolachan ym. 2017, 69). Omistusasujan sosiaalinen status on joillekin tavoiteltavaa. Vuokralla asujat saattavat tuntea asemansa yhteiskunnassa omistusasujia alempiarvoisiksi (Juntto ym. 2010, 60). Omistusasunto nähdään monesti aikuisuuden merkinä (Arundel & Ronald 2016, 887), jolloin vuokralla pitkään asuvat nuoret aikuiset saattavat joutua perustelevaan valintaansa ja

osoittamaan olevansa vuokra-asumisesta huolimatta vastuullisia aikuisia (McKee ym. 2017, 327). Omistusasumisen viivästyminen saattaa lykätä myös perheen perustamista (McKee ym. 2017, 328). Lapsia ei välttämättä haluta hankkia vuokralla asuessa, varsinkaan jos vuokrasuhteen jatkumisesta on epävarmuutta (Hoolachan ym. 2017, 70). Lapsen hankkiminen voi toisaalta myös sulkea pois mahdollisuuden ostaa asunto, jos molempiin ei ole varaa (Mulder 2003, 717).

Mitä kauemmin kuluttaja odottaa asuvansa samassa paikassa, sitä todennäköisemmäksi omistusasuminen muuttuu (Skifter Andersen 2011, 188). Vuokra-asunto toimii usein väliaikaisena ratkaisuna, josta siirrytään tai on tarkoitus siirtyä omistusasumiseen (Hoolachan ym. 2017, 65). Omistusasunnon hankinta on yleisin syy muuttaa pois vuokra-asunnosta (Junto ym. 2010, 53). Toisaalta tietyillä alueilla kuten kaupunkien keskustoissa kuluttajalla saattaa olla varaa vain asunnon vuokraamiseen. Tällöin vuokraaminen voi olla pysyvä ratkaisu, jos halutaan pysyä samalla asuinalueella. Seuraavassa taulukossa olen vertaillut vuokra- ja omistusasumisessa myönteisiksi ja kielteisiksi koettuja tekijöitä (Taulukko 1).

Taulukko 1. Vuokra- ja omistusasumisen vertailua

	Vuokra-asuminen	Omistusasuminen
Myönteisiksi koettuja tekijöitä	Joustavuus, mahdollisuus väliaikaisiin ratkaisuihin Vuokrasopimus yleensä helposti irtisanottavissa Ei vaadi suurta harkintaa Riskitön Voi käyttää ylimääräisen rahan mihin vain Mahdollisuus asua alueilla, joilla ei voisi ostaa asuntoa Ei tarvitse huomioida asunnon ylläpitokustannuksia	Varmuus asumisen jatkumisesta Mahdollisuus valita ja vaihtaa asuntoa vapaasti Omistusasujan status Verohelpotukset asuntolainasta Asunnon arvonnousu, mahdollisesti hyvä sijoitus Mahdollisesti edullisemmat asumiskustannukset Voi remontoida ja muokata vapaasti
Kielteisiksi koettuja tekijöitä	Ei kerrytä omaa varallisuutta Sitova, jos vuokrasopimus on määräaikainen Vuokrasuhde vuokranantajan irtisanottavissa Heikot mahdollisuudet vaikuttaa asuinympäristöön Kalliit vuokrat ja heikko asuntotarjonta Omistusasujan statuksen saavuttamatta jääminen Asuntoa ei voi muokata vapaasti	Vaatii ja sitoo pääomaa Sitova, muuttaminen edellyttää usein asunnon myymistä Asunnon vaihtokustannukset voivat olla suuret Velkataakka asuntolainasta Asuntolainojen korkovaihtelut Ennustamattomat asumiskustannukset Taloyhtiön remontit

2.3 Nuorten asumispolut ja -urat

Asumiseen liittyen voidaan myös puhua asumispoluista tai asumisurista. Asumisurallaan kotitaloudet saavuttavat tiettyjä asumiseen liittyviä tavoitteita tai toiveita muuttamalla, yleensä aikaisempaa parempaan asuntoon tai naapurustoon (Clapham 2002, 64). Asumispolku sisältää samanlaisia elementtejä, mutta myös sosiaalisia merkityksiä ja suhteita, joita asumiseen liittyy. Asumispolku koostuu jatkuvasti muuttuvista suhteista ja vuorovaikutuksesta, jotka liittyvät asumisen kulutukseen (Clapham 2002, 64).

Nuorten aikuisten asumisolosuhteet ja asumisurat ovat monimutkaisempia kuin asumispolkumalleissa esitetään, sillä ne voivat sisältää esimerkiksi muuttoa vuokra-asunnosta takaisin lapsuudenkotiin (Arundel & Ronald 2016, 900). Asumistaso ei parane jokaisen muuton myötä. Nuoret kuluttajat eivät siis välttämättä etene asumisessaan suoraviivaisesti vuokra-asunnoista isompiin ja parempiin ja lopulta omistusasumiseen, vaan asumispoluilta saatetaan myös poiketa.

Nuorten aikuisten asumisura alkaa, kun he muuttavat lapsuudenkodista omilleen. Osa muuttaa yksin tai kämppäkavereiden kanssa, osa avoliittoon tai avioliittoon (Mulder 2003, 703). Aikuistumiseen kuuluu yleensä muuttoa erilaisten asuntotyyppien ja asunnon hallintamuotojen välillä (Arundel & Ronald 2016, 887). Yksin asumisesta saatetaan siirtyä jakamaan asunto esimerkiksi kaverin kanssa tai opiskelija-asunnosta siirtyä vapaarahoitteisille vuokra-asuntomarkkinoille ja päinvastoin. Nuoruuteen kuuluu usein asumisen vakiintumattomuus ja useita muuttoa.

Vuokra-asunto on yleisin asunnon hallintamuoto, kun muutetaan omilleen lapsuudenkodista (Junto 2007, 10). Se on helppoiten saavutettava ja mahdollistaa joustavuuden, jota nuoret aikuiset usein tarvitsevat muuttaessaan opiskelujen tai ensimmäisten työpaikkojen perässä (Rugg & Quilgars 2015, 6). Vuokra-asunnoissa muuttovilkkaus on suurin juuri siksi, että niissä asuu usein nuoria, joilla muutokset opiskelun, työn tai perhesuhteiden vuoksi ovat yleisiä (Junto 2007, 17). Omistusasunnon hankinta tulee ajankohtaiseksi yleensä 25-30 vuoden iässä elämäntilanteen vakiinnuttua (Junto 2008a, 44). Nykyään elämäntilanteissa tapahtuvat muutokset, esimerkiksi erot, paikkakunnan tai jopa asuinmaan

vaihdokset vaikuttavat siihen, että moni kuitenkin muuttaa myös omistusasunnosta takaisin vuokralle (Juntto ym. 2010, 7).

Lapsuudenkodista pois muuttamisen ajankohta riippuu kansallisten vuokra-asuntomarkkinoiden rakenteesta (Lennartz, Arundel & Ronald 2016, 825). Pohjoismaissa nuoret muuttavat pois kotoa verrattain aikaisin (Arundel & Ronald 2016, 895), koska vuokra-asuntomarkkinat ovat suhteellisen helposti saavutettavat (Lennartz, Arundel & Ronald 2016, 825). Pohjoismaissa on siis tarjolla vuokra-asuntoja, joita nuorten aikuisten on mahdollista saada ja joihin heillä on varaa. Nuorten varhainen kotoa muutto on näin ollen osaltaan riippuvaista asuntomarkkinoiden kohtuuhintaisesta tarjonnasta (Juntto 2008a, 103). Asuminen täytyy tietysti myös rahoittaa jollakin tavalla. Suomessakin esiintyvä mahdollisuus opiskella ja tehdä töitä yhtä aikaa edesauttaa taloudellista itsenäisyyttä ja mahdollistaa itsenäisen asumisen aikaisessa vaiheessa nuoruutta (Filandri & Bertolini 2016, 147).

Asumisessa vallitsee tietynlainen yhtenäiskulttuuri (Lapintie 2008, 30). Tämä tarkoittaa sitä, että talotyyppejä, asunnon hallintamuotoa ja asuinaluetta koskevat toiveet toistuvat samankaltaisina tulo- ja koulutustasosta riippumatta (Kortteinen, Tuominen & Vaattovaara 2005, 123). Talotyypeistä omakotitalo on edelleen toivotuin, vaikka sen suosio on laskenut jo pitkään (Strandell 2017, 86). Nuorten kuluttajien kohdalla omakotitalo on yleensä tulevaisuuden asumistoive, sillä nykyisessä elämäntilanteessa usein ajokortittomat, autottomat, yksin asuvat ja pienituloiset nuoret aikuiset saattavat haluta asua mieluummin kaupunkien keskustoissa ja kerrostaloissa (Strandell 2017, 109; Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 44). Nuoret aikuiset tietävät asumisensa muuttuvan tulevaisuudessa ja siihen liittyy unelmia, joiden toteutumista ei kuitenkaan vielä välttämättä edes haluta. Asuminen voi siis olla nuorille aikuisille eräänlainen kompromissi haaveiden ja varallisuuden asettamien rajoitteiden välillä (Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 39).

3 Tutkimuksen lähestymistapa, aineisto ja analyysimenetelmä

Tässä luvussa esittelen tutkimuskohteen, tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymykset sekä tutkimusaineiston keruuseen ja aineiston analyysiin liittyviä menetelmiä ja ratkaisuja. Kuvailemalla tutkimusprosessin kulkua mahdollisimman selkeästi pyrin luomaan ymmärrettävän kuvan siitä, kuinka olen toteuttanut tutkimuksen. Tutkimusraportin ymmärrettävyys lisää myös tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 69).

3.1 Tutkimuskohde ja tutkimuksen tavoite

Asumiseen liittyvä keskustelu on vilkasta esimerkiksi mediassa. Keskustelu liittyy muun muassa asumisen hintatasoon, uusien asuinalueiden kaavoitukseen, yhden hengen kotitalouksien lisääntymiseen ja asumisjärjestelyjen erilaistumiseen. Tulevaisuudessa asumisratkaisuihin vaikuttavat yhä enemmän yksittäisten kuluttajien mielipiteet (Junto 2010b, 11). Rakentamisessa havahdutaan vähitellen siihen, että myös kuluttajien näkökulma tulee ottaa suunnittelussa huomioon. Kun tänä päivänä rakennettavat asunnot ovat paikallaan todennäköisesti vielä vuosikymmenien päästä, nuoret kuluttajat vaikuttavat valinnoillaan vahvasti myös siihen, millaista on tulevaisuuden asuminen. Suomalainen standardoitu asumistarjonta ja totutut asuntojen hallintamuodot eivät välttämättä tyydytäkään kuluttajien tarpeita tulevaisuudessa.

Asumistoiveita on kartoitettu tutkimuksissa jo pitkään useimmiten määrällisten lomaketutkimusten avulla (Lapintie 2008, 28). Asumista voidaan tutkia muun muassa asumistoiveiden ja -preferenssien näkökulmasta: joko sitä, mitä asukkaat toivovat ja arvostavat tai sitä, mitä he ovat todellisuudessa valinneet (Hasu 2017, 44). Asumista on tutkittu myös esimerkiksi kaupunkitutkimuksen tai kestävän kehityksen näkökulmasta, jolloin tarkastellaan esimerkiksi liikkumismahdollisuuksia, liikkumisen muotoja tai asumisen ekologisuutta (Hasu 2017, 47; 51). Sosiologinen asumistutkimus on keskittynyt enemmän asumisen valintoja rajoittaviin tekijöihin kuin asumisen valintaprosesseihin itsessään (Clapham 2002, 58).

Kuluttajaekonomian oppiaineessa on myös olemassa tuoretta tutkimusta asumiseen liittyen. Hanna Saksa (2018) on tutkinut yksin asuvien opiskelijoiden kokemuksia

yksin asumisesta ja sen vaikutuksesta omaan talouteen ja kulutukseen. Katri Palonen (2017) on tutkinut asumisvalintojen muodostumista ja kuluttajien näkemyksiä puusta rakennusmateriaalina. Leena-Elina Häkkänen (2015) on tarkastellut syitä vuokra-asumisen valintaan asumismuodoksi ja Annu Piensoho (2013) nuorten aikuisten asumista lapsuudenkodissa. Eliisa Kylkilahti (2012) on käsitellyt maisterintutkielmassaan myös nuorten asumiseen liittyviä teemoja. Kaisa Laalahti (2007) on tutkinut nuorten aikuisten kokemuksia ja toiveita asumisesta pääkaupunkiseudulla. Myös muita asumiseen, esimerkiksi kodin sisustukseen ja teknologisiin ratkaisuihin liittyviä tutkielmia on valmistunut viime vuosina.

Tutkin aihetta kuitenkin uudelta näkökulmasta, sillä keskityn tarkastelemaan nuorten kuluttajien asumistoiveita ja elämäntyyliä ja keskityn erityisesti asunnon hallintamuodon valintaan vaikuttaviin seikkoihin. Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella, millaisen asunnon hallintamuodon (omistus- vai vuokra-asunto) nuoret kuluttajat näkevät itsellään nyt, tulevaisuudessa ja miksi. Tutkin myös millaisia ajattelutapoja ja arvostuksia asumiseen liittyy ja mihin ne perustuvat. Lisäksi tarkastelen kuinka kansainvälistyminen, matkustelu ja mahdolliset toiveet ulkomailta asumisesta vaikuttavat asumisvalintoihin ja asunnon hallintamuodon valintaan. Tutkimuksen kohteena ovat nuoret aikuiset eri puolilta Suomea. Tutkimuksen toimeksiantaja on OP Ryhmä. Toimeksiantaja on myötävaikuttanut tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymysten muotoutumiseen, mutta varsinaisen tutkimuksen, analyysin ja tulkinnan olen tehnyt itsenäisesti.

Tutkimuskysymykseni ovat

- Millaisia toiveita ja arvostuksia nuorten asumiseen liittyy ja mihin ne perustuvat?
- Millaisen asunnon hallintamuodon nuoret näkevät tulevaisuudessaan ja miksi?
 - Miten kansainvälistyminen, mahdollinen halu liikkua, matkustaa ja asua ulkomailta vaikuttavat asunnon hallintamuodon valintaan?

Pääasiassa olen kiinnostunut asumisen arvostuksista sekä asunnon hallintamuodon valinnasta ja nuorten ajatuksista sen suhteen. Asumisen valintoihin ja asunnon hallintamuodon valintaan vaikuttavat kuitenkin kuluttajien asumistoiveet ja arvot, henkilökohtaiset ominaisuudet ja piirteet, kulutustavat ja elämäntyyli, kuten myös

toiveet ulkomailta asumisesta. Siksi näen kaikki edellä mainitut tutkimuskysymykset merkityksellisinä tutkimuksen tavoitteen ja tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta.

3.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkimukseni menetelmä on laadullinen. Olen valinnut tutkimusmenetelmän sen mukaan, millaista tietoa ja aineistoa pidän tärkeänä tutkimuksen kannalta. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tuoda esille tutkittavien näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä, kun taas määrälliset tutkimusmenetelmät sopivat paremmin esimerkiksi ilmiöiden laajuuden ja voimakkuuden tutkimiseen (Hirsjärvi & Hurme 2004, 27). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on usein nimenomaan tutkimuksen kohteen tulkintojen esille nostaminen ja tunnustaminen (Hakala 2008, 171). Tutkimusaineistostani ei tule olemaan mahdollista tehdä loogisia päättelyitä, vaan tarkoituksena on tarkastella nuorten kuluttajien asumismuodon valintaa, siihen vaikuttavia tekijöitä ja asumisen arvostuksia.

Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti ja kaikessa moninaisuudessaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena ja pyritään selvittämään tämän kokonaisuuden rakennetta (Alasuutari 2011, 38). Siinä keskitytään pieneen määrään tapauksia, joita analysoidaan mahdollisimman perusteellisesti (Eskola & Suoranta 2008, 18). Laadullinen tutkimus tuottaa uusia tapoja ymmärtää ilmiöitä (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 43). Se tuo esille tutkittavien havaintoja ja mahdollistaa tutkittavien menneisyyden ja kehityksen huomioon ottamisen (Hirsjärvi & Hurme 2004, 27). Laadullinen tutkimus voidaan aloittaa ilman ennako-oletuksia tutkimuksen tuloksista eli tutkimus on hypoteesiton (Eskola & Suoranta 2008, 19).

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 27) mukaan tutkimusmenetelmä tulee valita tutkimusongelman mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma voi myös täsmentyä koko tutkimusprosessin ajan (Kiviniemi 2010, 71). Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tutkittavien eri ilmiöille antamista yksilöllisistä merkityksistä (Kiviniemi 2010, 76). Tutkimuksessani minun on päästävä asumista kuvaavien käsitteiden taakse ja saatava selville niiden takana olevia merkityksiä (Lapintie 2008, 31). Koska tarkoitukseni on tutkia nuorten kuluttajien toiveita ja

suhtautumista asumiseen ja tuoda näin kuluttajien ääni esille, kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä sopii tutkimukseeni määrällistä paremmin.

Tutkimukseni aineisto koostuu yhteensä 10 teemahaastattelusta. Teemahaastattelu on käytetyin laadullisen aineiston keruumenetelmä yhteiskunta- ja liiketaloustieteissä (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 105). Se sopii aineiston keruumenetelmäksi, kun halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita, kuten arvostuksia ja ihanteita (Metsämuuronen 2008, 41). Teemahaastattelua luonnehditaan usein puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi. Sille on ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, muttei kaikkia (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47). Teemahaastattelu sallii haastateltavalle vapauksia muun muassa vastata kysymyksiin omin sanoin tai jopa ehdottaa uusia kysymyksiä (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 104). Teemahaastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa eli haastattelun aihepiirit ovat kaikille samat, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48).

Keräsin haastatteluaineiston elokuun ja marraskuun 2018 välisenä aikana. Tavoitteenani oli valita haastateltavat harkinnanvaraisella otannalla ja saada haastateltavaksi eri puolilta Suomea tulevia eri-ikäisiä kuluttajia. Haastateltavat henkilöt tavoitin pääosin Facebookissa jaetun tutkimuskutsun (Liite 1) ja omien verkostojeni kautta. Haastateltavat ilmoittautuivat tutkimukseen e-lomakkeella, johon he täyttivät nimensä, ikänsä, senhetkisen asuinpaikkakuntansa ja yhteystietonsa. Ilmoittautumisen jälkeen olin haastateltaviin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse ja sovin haastatteluajan ja -paikan. Haastatteluun ilmoittautui kaikkiaan 11 henkilöä, joista 10 lopulta tavoitin ja haastattelin. Näin ollen ilmoittautuneiden joukosta ei ollut mahdollista valikoida haastateltavia taustatietojen perusteella. Haastateltavat olivat eri puolilta Suomea ja keskenään erilaisissa elämänvaiheissa. Kaikki haastateltavat asuivat kuitenkin suurissa kaupungeissa tai niiden lähellä, tulivat samankaltaisista perhetaustoista ja olivat kouluttautuneita tai aikeissa kouluttautua, mikä väistämättä vaikutti aineiston sisältöön ja muotoutumiseen.

Haastattelut tein etukäteen laaditun teemahaastattelurungon avulla (Liite 2). Haastattelurungon olin laatinut tutkimusongelman ja taustakirjallisuuden pohjalta. Haastattelurunko sisälsi taustatietoja selvittävien kysymysten lisäksi teema-alueita,

joissa jokaisessa oli valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä. Läpikäytyjä teema-alueita olivat haastatellun asumishistoria, nykyinen asuminen, asumiseen liittyvät ajatukset ja arvostukset, näkemykset omistus- ja vuokra-asumisesta sekä tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet. Kaikissa haastatteluissa kävin läpi jokaisen teema-alueen, mutta kysymykset ja niiden järjestys hieman vaihtelivat sen mukaan, kuinka laajasti kukin haastateltava oma-aloitteisesti kertoi aiheesta.

Kaikki haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, joka on tavallisin haastattelumenetelmä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 61). Seitsemän haastatteluista toteutettiin kasvotusten haastateltujen valitsemassa paikassa ja kolme puhelimitse maantieteellisen etäisyyden vuoksi. Haastattelujen kesto oli 31 minuutista 49 minuuttiin. Puhelimitse ja kasvotusten tehtyjen haastattelujen kestossa en havainnut huomattavaa eroa. Puhelimitse tehdyissä haastatteluissa koin vaikeutena sen, että oli vaikeampaa huomata, milloin haastateltava on lopettanut puhumisen ja milloin aikoo jatkaa vielä. Puhelinhaastattelussa ei voi havaita keskustelun näkyviä vihjeitä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 64). Puhelimitse tehdyt haastattelut olivat kuitenkin tässä tutkimuksessa tärkeitä, sillä halusin tavoittaa myös muualla kuin pääkaupunkiseudulla asuvia nuoria kuluttajia.

Yhtä lukuun ottamatta nauhoitin ja litteroin kaikki haastattelut. Yhdestä haastattelusta tein haastattelun aikana ja välittömästi sen jälkeen kattavat muistiinpanot. Litteroin aineiston sanantarkasti, mikä on riittävä taso, kun analyysimenetelmänä ei ole esimerkiksi keskusteluanalyysi (Hirsjärvi & Hurme 2004, 140). Täytesanoja, kuten ”niinku” ja ”tota” jätin litteroidusta aineistosta pois luettavuuden parantamiseksi. Litteroitua materiaalia haastatteluista kertyi noin 90 sivua. Koska viimeiset haastattelut eivät enää tuottaneet juurikaan lisää tietoa tutkimusongelman kannalta ja aiempiin haastatteluihin nähden, aineistoa kertyi riittävä määrä ja se oli kylläntynyt (Hirsjärvi & Hurme 2004, 60).

Haastateltavien iät vaihtelivat 18 vuodesta 27 vuoteen. Tämän myötä myös elämänvaiheet vaihtelivat. Haastatelluista kolme oli miehiä ja loput seitsemän naisia. Haastatelluista kaksi oli lukio-opiskelijoita, viisi korkeakouluopiskelijoita, kaksi vietti toisen asteen opintojen jälkeistä välivuotta ja yksi oli työelämässä. Neljä haastatelluista kävi opintojen lisäksi tai välivuonna töissä. Kaksi haastatelluista asui omistusasunnossa, lisäksi yksi haastatelluista asui avopuolisonsa omistamassa asunnossa. Viisi haastatelluista asui vuokra-asunnossa, joko yksityisillä

vuokramarkkinoilla tai opiskelija-asunnossa. Kaksi haastatelluista asui vielä lapsuudenkodissa vanhempiensa kanssa. Haastateltavien taustatiedot on esitetty seuraavassa taulukossa (Taulukko 2).

Taulukko 2. Haastateltavien taustatiedot

Tunnus	Sukupuoli, ikä	Kotoisin	Asuinpaikka	Nykyinen asumismuoto	Ammatti tai koulutus
H1	N, 24	Espoo	Helsinki	Yksin vuokralla	Korkeakouluopiskelija, töissä
H2	N, 20	Kirkkonummi	Espoo	Yksin vuokralla	Välivuosi, töissä
H3	N, 25	Espoo	Tampere	Puolison kanssa omistetussa asunnossa	Korkeakouluopiskelija, töissä
H4	M, 23	Mallorca	Helsinki	Soluasunnossa vuokralla	Korkeakouluopiskelija, töissä
H5	N, 22	Espoo	Oulu	Puolison kanssa vuokralla	Korkeakouluopiskelija
H6	N, 22	Lahti	Espoo	Puolison kanssa vuokralla	Toisen asteen opiskelija
H7	M, 18	Porvoo	Kuopio	Lapsuudenkodissa vanhempien kanssa	Toisen asteen opiskelija
H8	N, 25	Espoo	Helsinki	Puolison kanssa tämän omistamassa asunnossa	Korkeakouluopiskelija
H9	N, 21	Espoo	Espoo	Lapsuudenkodissa vanhempien kanssa	Välivuosi, lukee pääsykokeisiin
H10	M, 27	Oulu	Oulu	Puolison kanssa yksin omistamassaan asunnossa	Insinööri/AMK

Neljännän ja viidennen luvun aineistositaateissa käytän haastatelluista tunnuksia H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9 ja H10 taatakseni haastateltujen anonymiteetin. Sitaateissa, joissa on sekä omaani että haastateltavan puhetta, olen merkinnyt oman puheeni kirjaimella K (kysymys) ja haastateltavan puheen kirjaimella V (vastaus). Sitaateista pois jätetty tulkinnan kannalta epäoleellinen osuus, esimerkiksi lauseen alku tai osa haastateltavan pitkästä puheenvuorosta on merkitty kahdella katkoviivalla (--). Pidemmät lainaukset on erotettu muusta tekstistä sisennyksellä, kun taas lyhyet lainaukset lainausmerkeillä. Tutkielman analyysiluvuissa esittämieni sitaattien avulla perustelen aineistosta tekemiäni tulkintoja lukijalle.

3.3 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysissä pyritään löytämään hajanaisesta aineistosta selkeää ja uutta tietoa (Eskola & Suoranta 2008, 137). Kun aineiston keruumenetelmänä on teemahaastattelu, aineiston analyysi alkaa osittain jo haastattelutilanteessa (Hirsjärvi & Hurme 2004, 136; Hakala 2008, 169). Jo haastattelujen aikana oli mahdollista tunnistaa seikkoja, jotka olivat yhteneväisiä aiempien aiheeseen liittyvien tutkimusten tulosten kanssa. Esimerkiksi haastateltavien toiveet asunnon ja asuinympäristön suhteen olivat pääosin samankaltaisia kuin suomalaisilla on perinteisesti asumistutkimuksissa havaittu olevan. Osittain taustakirjallisuuden perusteella muodostuneet ennakkokäsitykseni kuitenkin muuttuivat monivaiheisen analyysiprosessin aikana.

Toteutin analyysin aineistolähtöisesti. Pyrin sulkemaan aiheesta omaamani ennako-oletukset ja arkitiedon analyysin ja tulkinnan ulkopuolelle. Laadullisessa tutkimuksessa aineistolähtöisyydellä tarkoitetaan, että teoria rakennetaan empiirisestä aineistosta käsin (Eskola & Suoranta 2008, 19). Alasuutarin (2011, 39) mukaan laadullisen aineiston analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, jotka ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Olen lähestynyt tutkimukseni aineistoa näytenäkökulmasta käsin (esim. Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 64–66). Tarkastelin haastateltavien kokemuksia todellisuudesta enkä antanut painoarvoa sille, kuinka todenmukaisesti tai rehellisesti he ovat elämästään kertoneet.

Aloitin varsinaisen analyysin lukemalla litteroidun aineiston kahteen kertaan läpi eli perehtymällä siihen, mitä aineisto kokonaisuudessaan sisältää. Näin sain

aineistosta muodostettua yleiskuvan, jonka myötä pystyin tunnistamaan tutkimukseni kannalta merkittäviä teemoja. Tämän jälkeen kävin aineistosta koostuvan tekstitiedoston vielä kertaalleen läpi ja erottelin sieltä tekstinkäsittelyn ja -korostuksen avulla sellaiset kohdat, jotka olivat mielestäni olennaisia tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteen kannalta. Tällaisen aineiston pelkistämiseksi kutsutun työvaiheen myötä jatkokäsittelystä karsiutui tutkimuksen kannalta epäolennaisia asioita (Tuomi & Sarajarvi 2009, 109). Tarkemman analyysin alaiseksi päättyi näin se osa aineistosta, jonka katsoin todennäköisimmin sisältävän vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Teemahaastattelurungon mukaisesti tehtyjen haastattelujen myötä aineisto oli jo valmiiksi järjestynyt teemoittain (Eskola & Suoranta 2008, 181). Etenin analyysissä teemoittain järjestyneen aineiston ehdoilla (Hakala 2008, 166). Merkittyäni aineistosta olennaiset osat loin excel-taulukon, jossa aineiston eri teema-alueet saivat omat välilehtensä. Teema-alueita ja välilehtiä muodostui kaikkiaan yksitoista. Aineistosta muotoutuneet teema-alueet olivat asumishistoria ja muutot, nykyinen asuminen, asumisen toiveet ja arvostukset, kodin merkitys, asumisvalintojen tausta, omistusasuminen ja asuntolainat, vuokra-asuminen, ulkomailla asuminen, kulutustavat, tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet sekä unelma-asunto. Jaottelin aiemmin olennaiseksi erotellun osuuden aineistosta teema-alueiden alle excel-taulukon välilehdille. Teema-alueissa oli jonkin verran päällekkäisyyttä, joten osa aineistosta kuului useamman teeman alle.

Teemoittelun myötä käsissäni oli luokiteltu aineisto, joka toimi ajatteluni ja tulkintojeni pohjana (Hakala 2008, 164). Koska tutkimuskysymykset oli muotoiltu melko tarkkaan jo tässä vaiheessa, aloin etsiä aineistosta vastauksia näihin kysymyksiin. Teemoittelun pohjalta hahmottui tutkielmani neljäs luku, jossa analysoin nuorten toiveita asumisen suhteen, asumistoiveiden ja asumisen arvostusten muotoutumista sekä asunnon hallintamuodon valintaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Koska olin kiinnostunut nimenomaan siitä, mitä nuoret arvostavat asumisessaan ja miten he suhtautuvat asuntojen hallintamuotoihin, analyysi painottui näihin teemoihin.

Teema-alueisiin järjestetyn aineiston analyysiä voi viedä pidemmälle tyypittelyn avulla eli rakentamalla aineistosta erilaisia yleisiä tyyppejä, samankaltaisia malleja tai tarinoita (Eskola & Suoranta 2008, 181). Tarkastellessani aineistossa ilmeneviä

yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia havaitsin, että tiettyjä kuluttajia yhdistää suunnitelmallisuus, säästäväisyyden puhetapa, kotikeskeisyys sekä toiveet ja tavoitteet omistusasumiseen liittyen. Toisia kuluttajia puolestaan näytti yhdistävän spontaanisuus, harkitsematon kulutus, vakiintumattomuus ja kokemushakuisuus. Lisäksi aineistossa ilmeni kuluttajatyyppejä, josta itseä haluttiin etäännyttää ja joka näyttäytyi kuluttajille ulkopuolisena. Keskenään nämä kuluttajaryhmät tai -tyypit olivat erilaisia. Tällaisen tyypittelyn tuloksena muodostuivat tutkimukseni kolme asumisen kuluttajatyyppejä, joita analysoin tarkemmin tutkimukseni viidennessä luvussa.

Kun myös tutkimuksen viidennen luvun eli toisen analyysiluvun rakenne oli hahmottunut, palasin vielä aineiston pariin tarkistaakseni nouseeko siitä esiin vielä uusia tulkinnan kannalta merkittäviä seikkoja. Tässä vaiheessa otin lähemmin tarkasteltavaksi elämäntyyliin, rahankäyttö- ja kulutustapoihin sekä yleisesti elämän haaveisiin ja toiveisiin liittyviä teemoja. Esimerkiksi haastateltavien vapaa-ajanviettopaikoja tarkastelemalla pystyin muodostamaan käsitystä siitä, millaisia elämäntyyliä nuorten keskuudessa ilmenee. Teemoittelun, tyypittelyn, yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien etsimisen myötä tutkimusaineisto oli lopulta järjestynyt sellaiseen muotoon, että sen perusteella tehdyt tulkinnot oli mahdollista irrottaa yksittäisistä haastateltavista ja heidän sanomastaan ja muodostaa yleisiksi tulkinnoiksi (Metsämuuronen 2008, 48).

Aineiston ja analyysin luotettavuus

Haastateltavat nuoret eivät tienneet haastatteluista etukäteen kuin sen, että ne liittyvät asumiseen. En siis toimittanut teemahaastattelurunkoa tai haastattelukysymyksiä heille etukäteen. Tällä pyrin siihen, etteivät haastateltavat muodosta aiheesta ennakkoon ajatuksia tai kerro haastattelutilanteessa asioita, joita heidän odotetaan asumisestaan kertovan. Haastateltavien kertomaan vaikuttavat väistämättä heidän tapansa käsittää maailma ja todellisuus. Pyrin olemaan johdattelematta haastateltavia omilla ennakkokäsityksilläni haastattelujen kuluessa ja annoin heidän kertoa asumisestaan omaehtoisesti. Kaikkiaan aineistosta muodostui pääosin johdonmukainen ja siitä oli mahdollista tehdä yleisempiä päätelmiä. Aineisto kuvasi tutkimuksen kohdetta ja asioita, joihin oli tarkoitus perehtyä, mikä kertoo aineiston sisäisestä luotettavuudesta (Hakala 2008, 173).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on subjektiivinen (Hakala 2008, 172). Tutkimusaineisto ja analyysi ovat muodostuneet omasta myötävaikutuksestani sellaiseksi kuin ne ovat. Laadullinen tutkimus pohjautuu vahvasti tutkijan omalle tulkinnalle ja järkeilylle sekä valmiuksille tehdä aineistosta analyysiä ja päätelmiä (Metsämuuronen 2008, 8). Toinen tutkija saattaisi tehdä aineistostani erilaisia tulkintoja kuin mitä olen itse tehnyt. Tältä on vaikeaa välttyä, sillä tutkijalla yleensä on erilaisia ennakko-oletuksia ja arkijärjen mukaisia päättelyketjuja tutkimusaiheesta (Eskola & Suoranta 2008, 20). Olen tehnyt aineistosta omat tulkintani. Pyrin kuitenkin perustelemaan tulkintojani ja tekemään niistä läpinäkyviä esittämällä aineistosta sitaatteja sekä kytkemällä tulkintani tutkimuskirjallisuuteen ja tieteelliseen keskusteluun. Seuraavissa luvuissa eli luvuissa neljä ja viisi analysoin ja tulkitsen tutkimusaineistoa.

4 Nuorten asumistoiveet ja asumisen arvostukset

Tässä luvussa analysoin nuorten asumistoiveita, asumiseen liittyvien arvostusten ja suhtautumistapojen muodostumista sekä asumisen normatiivisuutta. Asumisihanteiden ja -toiveiden normatiivisuus ilmenee nuorten puheessa niin, että tiettyjä asioita asumisessa pidetään itsestään selvinä ja niistä poikkeamista jollain tapaa erikoisena. Lisäksi tarkastelen, koetaanko vuokra- vai omistusasunto mieluisammaksi asunnon hallintamuodoksi nyt ja tulevaisuudessa.

4.1 Toiveena hyvä sijainti, siisti asunto ja kohtuullinen hinta

Nuoret aikuiset ovat usein aktiivisessa elämänvaiheessa, jossa asunnon ympäristö ja sijainti ovat tärkeitä liikkumisen helpottamiseksi (Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 39). Erityisesti vuokra-asunnon valinnassa painottuvat usein asuinalueen ominaisuudet itse asunnon lisäksi (Juntto ym. 2010, 56). Hyvä elinympäristö ei siis välttämättä liity ainoastaan itse asuntoon, vaan suuressa määrin myös asuinympäristöön ja sen tarjoamiin palveluihin (Koistinen & Tuorila 2008, 16). Tutkimuksessani lähes kaikki haastateltavat mainitsivat asuinalueen ja siihen liittyen sijainnin ja hyvät kulkuyhteydet tekijänä, jota he arvostavat asumisessa. Suurimmalle osalle haastatelluista tuli ensimmäisenä mieleen nimenomaan asuinalueeseen ja -ympäristöön liittyvät tekijät, kun puhuttiin siitä, mitä he arvostavat asumisessa. Yksi haastateltavista kuvaa asumisessa tärkeitä tekijöitä näin:

-- tällä hetkellä sitä että se on, asunto on lähellä kaikkea, kyl mä tykkään hirveesti asuu tolleen keskustan tuntumassa että pääsee kaikkialle nopeesti. Ja sitten toki semmosta asuntoa missä viihtyy ja sitä semmosta asuinaluetta, että tuolla on esimerkiksi on paljon rauhallisempaa kun vaikka niissä aiemmissä asunnoissa joissa me ollaan asuttu, et ei oo niin paljoo kuulu mitään liikenteen melua tai mitään nii sitä arvostaa. (H3)

Sijainnin ja liikenneyhteyksien lisäksi asumisessa arvostetaan ympäristöä ja rauhallisuutta (Strandell 2017, 3). Rauhallisuus voi ilmetä esimerkiksi hiljaisuutena, liikenteen melun puuttumisena. Usein sillä tarkoitetaan sitä, ettei naapureista tai ulkoa kuulu meteliä. Haastateltavalle arvostus nykyistä asuinympäristöä ja sen rauhallisuutta kohtaan oli osaltaan syntynyt myös siitä, että

hänellä oli kokemusta myös toisenlaisista ympäristöistä. Aiemmissa asunnoissa puutteeksi koetut tekijät nostetaankin usein seuraavan asunnon valintakriteereiksi (Hasu 2010, 78). Toisille rauhallisuus voi merkitä erilaisten sosiaalisten häiriöiden poissaoloa tai sitä, ettei naapureita ylipäättään ole lähellä. Eräs haastateltavista kuvaili rauhallista asuinympäristöä sellaisena, että ”ei tarvitse pelätä, kun kävelee myöhään kotiin” (H8).

Asunnon hyvä sijainti auttaa säästämään aikaa, kun liikutaan paikasta toiseen. Nuorilla aikuisilla liikkumista tapahtuu niin opiskelupaikkojen, työpaikkojen, harrastusten kuin perheen ja ystävien asuinpaikkojen välillä. Hyvä sijainti ei merkitse välttämättä asumista keskustassa tai lähellä sitä, vaan juuri itselle tärkeiden paikkojen läheisyyttä. Seuraavassa sitaatissa eräs haastateltavista kuvailee nimenomaan sitä, kuinka asunnon sijainti on tärkeä suhteessa hänen elinpiiriinsä kuuluviin paikkoihin:

Kyl se sijainti on olennaisin et se on lähellä sitä mun elinpiiriä missä mä nyt liikun, et en mä niinku kovin helpolla täst ihan jonneki Itä-Helsinkiin muuttais ku sielt kuitenkin sitte vaikka sinne lapsuudenkotiin Espooseen nii kestäis helposti tuntiki ruuhka-aikoina tai julkisilla varmaan puoltoista nii liikkua että et kyl se Espoo tai Länsi-Helsinki on se sijainti. (H1)

Haastateltavan elinpiiriin kuuluvat pääasiassa koulu, työpaikka, lapsuudenkoti ja ystävien kodit, ja hänelle on tärkeää päästä sujuvasti kotoa näihin paikkoihin. Osalle haastateltavista oli tärkeää asua sellaisessa paikassa, että autolla liikkuminen ja pysäköinti on sujuvaa. Toisille keskustamaisen asumisen hyvänä puolena taas näyttäytyi nimenomaan se, ettei omaa autoa tarvita. Yksityisautoilua ei välttämättä pidetä toivottavana liikennemuotona (Koistinen & Tuorila 2008, 51). Sijainti ei myöskään ole tärkeä ainoastaan ajankäytön ja etäisyyksien takia, vaan se voi olla myös psykologinen tekijä, kuten seuraavasta sitaatista käy ilmi:

K: Onko se sijainti nimenomaan keskustan suhteen tärkeä vai työpaikkaan tai...?

V: Ei ku se että on keskustassa. Mä tykkään tuntee sen et mä oon lähellä kaikkee. Et siis mä oon siellä kaiken ytimessä. (H4)

Keskeinen sijainti luo siis tietynlaista tunnetta. Asumisen valinnat ovat myös tunneperäisiä, jokin asunto tai alue voi ”tuntua kodilta”, vaikka ei välttämättä edes tiedosteta mistä tuo tunne syntyy. Asumisen ratkaisuihin ei liity pelkästään rationaalista hyödyn maksimointia vaan myös irrationaalista, intuitioon perustuvaa valintakäyttäytymistä (Hasu 2010, 63). Tunteet eivät välttämättä sulje pois hyödyn maksimointia, mutta ne voivat johtaa perinteisistä päätöksentekomalleista poikkeaviin ratkaisuihin (Levy, Murphy & Lee 2008, 286). Asuinalueen ja asunnon täytyy tuntua oikealta, etenkin ostopäätöksiä tehdessä.

Harvemmin asutuilla alueilla kasvaneet nuoret muuttavat usein kaupunkeihin viimeistään korkeakouluopintojen perässä (Karppi, Leino & Jokinen 2015, 118). Haastatelluista kaikki asuivatkin suurissa kaupungeissa. Osa oli jo valmiiksi kaupungeista kotoisin, mutta osa oli muuttanut opiskelupaikan vuoksi omakotialueilta lähemmäs kaupungin keskustaa tai johonkin toiseen kaupunkiin. Kaikkien muutot eivät liittyneet opiskeluun, vaan haluun itsenäistyä ja päästä asumaan omilleen. Kaksi haastatelluista asui vielä lapsuudenkodissa syrjäisemmillä omakotialueilla, mutta myös heillä oli toiveena päästä muuttamaan kotoa paremmalla sijainnilla olevaan asuntoon.

Asuinalueen ja sijainnin lisäksi itse asunnon ominaisuudet ja kunto ovat tärkeitä myös nuorille aikuisille. Asuminen toimii myös erottautumisen välineenä (Ilmonen & Hirvonen 2008, 81). Tätä ilmentää mahdollisesti myös se, että yhä useammat opiskelijat hakeutuvat yksityisiin ja uudehkoihin vuokra-asuntoihin esimerkiksi opiskelijasolujen sijaan (aiheesta on kirjoitettu mediassa, mm. Helsingin Sanomat 2018) eli ovat valmiita maksamaan enemmän hyväkuntoisesta ja hyvin varustellusta asunnosta. Näin yksi haastateltavista kuvailee mitä toivoo asunnolta:

-- heti aluks tulee se arkkitehtuuri mieleen, et paljon valoa ja, siistiä, mä tykkään hirveesti jos on jotain historiaa siin asunnossa et se ei oo ihan puhdas valkoinen neliö vaan siin oikeesti näkyy, näkyy sitä historiaa ja arkkitehtuuria ja tällasta. Sitten, korkeita huoneita, paljon valoa. (H5)

Haastateltavan puheesta voi havaita, että hänen arkkitehtuuriopintonsa ovat vaikuttaneet asumisen arvostukseen, mutta myös sen, että asunnon ulkonäköön ja ominaisuuksiin kiinnitetään paljon huomiota. Yleisemmin haastateltavat toivoivat

kodilta myös viihtyisyyttä ja kodikkuutta. Vaikka nuoret aikuiset viettävät usein paljon aikaa myös muualla kuin kotona, koti toimii heillekin omana alueena, turvallisuuden, yksityisyyden, jatkuvuuden, pysyvyyden ja itseilmaisun paikkana (Fox O'Mahony 2013, 161). Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat arvostavansa siistiä, hyväkuntoista ja vähintään perusvarusteltua kotia, osa toivoi tai vaati jopa uutta tai vähintäänkin äskettäin remontoitua asuntoa esimerkiksi vanhassa jugendtalossa.

Vaikka haluttaisiinkin asua siistikuntoisessa yksiössä, on toisaalta otettava huomioon se, kuinka paljon asumisesta pystyy maksamaan. Asumisen hinta on tärkeä valintaan vaikuttava kriteeri (Ilmonen & Hirvonen 2008, 83). Erilaisia asumistoiveisiin liittyviä eroja selittävät pitkälti kuluttajien käytettävissä olevat taloudelliset resurssit (Junto 2007, 45). Suuri osa nuorista on pienituloisia esimerkiksi opiskelun vuoksi, jolloin myös asumiskustannuksilta toivotaan kohtuullisuutta. Asunnon tulee sisältää perusvarustelut, mutta muuten saatetaan tyytyä vähään, etenkin jos sijainti on mieluisa. Yksin asumisesta ei kuitenkaan välttämättä olla valmiita tinkimään. Seuraavasta sitaatista käy ilmi tapa, jolla suuri osa haastatelluista suhtautui soluasumiseen:

Solu ei oo ikinä ollu mulle vaihtoehto... et niinku vieraiden ihmisten kanssa. -- vaikka se ois hyvä kaveri ja periaattees tuntis nii ei ne silti kaikki ne arjen tavat ja silleen miten jaetaan koti, niin siin on aina eroja kuitenkin. (H1)

Etenkin vieraiden ihmisten kanssa yhteiseen kotiin muuttaminen näyttäytyi arpapelinä, jossa ei voi etukäteen tietää kuinka asumisen tavat sopivat yhteen. Tämä ilmentää sitä, että koti on tärkeä ja merkityksellinen paikka myös nuorille aikuisille. Kotona olemiseen liittyy omia rutiineja ja tapoja, jolloin vieraat tavat saavat kodin tuntumaan asunnolta kodin sijaan. Osa haastateltavista oli valmis muuttamaan ystävien kanssa jaettuun asuntoon ja piti tätä jopa miellyttävänä ajatuksena. Kuitenkin ainoastaan yksi haastateltavista jakoi asunnon jonkun muun kuin puolisonsa kanssa. Hänen valintansa taustalla olivat edulliset asumiskustannukset ja asuntotarjonnan rajoitteet.

Lisäksi jos asumisen tiedetään olevan väliaikaista, asuntoon ei välttämättä haluta panostaa rahallisesti yhtä paljon kuin pysyvämpään kotiin. Tämä koskee etenkin

vuokra-asuntoja, mutta joillekin myös ensimmäistä tai ensimmäisiä omistusasuntoja. Nuoruuden asumisratkaisut ovat usein taloudellisia ja nimenomaan väliaikaisia (Filandri & Bertolini 2016, 149). Näin eräs haastateltava kuvailee suhtautumistaan asumisen kustannuksiin:

-- ihan niinku näihin ekoihin asuntoihin en hirveesti haluis käyttää rahaa kun en tiä että mitenkä pitkään siinä tulee sitte asumaan. (H7)

Aineistosta ilmenee, että asuminen koetaan nuoruudessa ja etenkin opiskelijoiden kohdalla jollain tapaa väliaikaiseksi. Asuntoa ei haluta esimerkiksi remontoida tai välttämättä sisustaakaan paljoa. Asumisessa arvostettiin helppoutta ja vaivattomuutta ja sitä, että kaikki toimii. Asumisessa tiedetään tapahtuvan muutoksia myöhemmin. Monet asumisratkaisut ovat kompromisseja ja asumiseen liittyy joustavuutta, ”kyllähän sitä vähän opiskelijana joustaa” (H6). Kaikkien toiveiden toteutuminen ei siis ole mahdollista, ja se hyväksytään. Asumistoiveet suuntautuvat osittain tulevaisuuteen.

Suomalaisille tyypillistä on pitää luonnonläheisyyttä yhtenä keskeisenä asumiseen liittyvänä toiveena (esim. Tuominen, Vaattovaara & Kortteinen 2005, 33). Tätä ei kuitenkaan suoraan ilmene haastateltujen nuorten aikuisten tämänhetkissä asumisen arvostuksissa. Useimmin mainittuja asumistoiveita ovat sijainnin lisäksi hyväkuntoinen asunto, hyvät kulkuyhteydet ja palvelujen kuten kauppojen läheisyys. Muuttoliike on viime vuosina kohdistunut voimakkaammin suuriin kaupunkeihin kehyskuntien sijaan (Karppi, Leino & Jokinen 2015, 120). Joko nuoret aikuiset arvostavat urbaania elämää ja palvelujen läheisyyttä enemmän kuin luonnonläheisyyttä tai kaipuu omakotitaloon luonnon lähelle syntyä vasta myöhemmin elämän vakiintuessa. Tulevaisuudesta puhuttaessa monella haastateltavista oli kuitenkin ajatuksena luonnonläheinen omakotiasuminen.

Luonnonläheisyys myös tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Toisille se voi olla puisto tai meren ranta, toisille laajaa metsää tai peltoa (Kupari 2011, 41). Toive luonnonläheisyydestä voi yhdistyä toiveeseen kaupunkimaisesta elämästä ja asunnon keskeisestä sijainnista. Yleisesti hyviä lenkkeily- ja liikuntamahdollisuuksia pidettiin nuorten keskuudessa tärkeänä. Yksi haastateltava toivoi tähän tarkoitukseen esimerkiksi jonkin puiston läheisyyttä, toinen arvosti

meren rannassa olevia ulkoilureittejä, mutta ei ollut kuitenkaan pitänyt tätä asunnon valintakriteerinä.

Asunto on vapaa-ajan vieton, rentoutumisen ja yksityiselämän paikka (Juntto 2010a, 29). Kaikki haastateltavat pitivät kotia nimenomaan paikkana, jossa voi rentoutua ja rauhoittua. Kodin tarjoama oma rauha ja yksityisyys toimii vastapainona aktiiviselle elämälle. Koti koetaan omana alueena ja asumiselta toivotaan yksityisyyttä (Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 40). Lapsuudenkodissaan asuva haastateltava oli kokeillut yksin asumista muutaman kuukauden ajan vanhempiensa omistamassa yksiössä ja puhui kodin roolista eri tilanteissa näin:

K: Minkälainen paikka koti on sulle tai mitä se merkitsee?

V: Et siel voi olla rauhassa ja oma ittensä ja voi olla vapaasti ja et siel viihtyy.

K: Vietäks sä paljon aikaa kotona?

V: No täl hetkel en siel mun vanhempien luona, mut sillon taas ku mä asuin yksin niin kyl mä siel vietin paljon enemmän aikaa ku sai olla enemmän rauhassa. (H9)

Kotona olemisen tapa ja kodin merkitys siis riippuu siitä, kenen kanssa asutaan. Se, kenen kanssa asutaan yhdessä, vaikuttaa myös asumisen tarpeisiin ja fyysisiin ratkaisuihin sekä siihen, mitä asunnossa tehdään (Juntto 2008a, 8). Haastateltava mainitsi myös, ettei lapsuudenkodissa asuessaan juuri kutsu kavereita käymään, vaan viettää enemmän aikaa muualla kuin kotonaan. Väliaikaisesti yksin asuessaan hän vietti enemmän aikaa kotona. Myös lemmikkien kanssa asuminen vaikuttaa siihen, mitä asumiselta toivotaan. Lemmikit otetaan huomioon sellaisissakin kulutusvalinnoissa, jotka eivät suoraan liity lemmikkiin itseensä (Kylkilähti, Syrjälä, Autio, Kuismin & Autio 2016, 125). Se, miten ja missä asutaan riippuu myös lemmikin tarpeista. Näin haastateltava kuvailee koiransa vaikutusta asumistoiveisiin:

No mun tekee mieli sanoo et mun koira vaikuttaa niihin [asumispäätöksiin]. Et haluan vähän lisää tilaa tän koiran kanssa. (H1)

Koiran kanssa toivottiin tilaa, hyviä lenkkeilymahdollisuuksia ja mahdollisesti omaa pihaa, mikä vaikuttaa myös talotyypin valintaan. Koira myös sitoo omistajaansa esimerkiksi muuttojen, matkustelun tai ulkomaille lähdön suhteen. Suurimmalla osalla haastateltavista ei kuitenkaan ollut omia lemmikkejä. Lemmikin hankkiminen tapahtunee yleensä vasta vakiintumisen ja perheen perustamisen kanssa samoihin aikoihin.

Koti ei aina ole vain vapaa-ajan viettämisen paikka. Etätyöskentely on muuttanut kodin roolia vapauden ja yksityisyyden paikkana tuomalla palkkatyötä koteihin (Junto 1990, 32). Moni haastateltavista teki myös koulutehtäviä ja opiskeli kotonaan. Tämä voi lemmikkien ja muiden asuinkumppaneiden ohella vaikuttaa asumisen tilantarpeeseen:

-- mä vähän sillä sitte halusin tässä nykysessä asunnossa niin ostaa tosiaan kolmion että saa oman työhuoneen kun vanhassa kaksiossa ei ollu sellasta rauhallista työtilaa. (H10)

Asumisen arvostuksiin siis vaikuttavat olennaisesti myös se, asutaanko yksin vai jonkun kanssa ja mitä asunnossa halutaan tehdä. Kaikkiaan haastateltavien asumistoiveissa ilmenee se, että nuorten ikäryhmä on asumisen suhteen heterogeeninen. Nuorten elämänvaiheet ja varallisuus poikkeavat toisistaan (Kemppainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 44), mikä johtaa myös erilaisiin asumistoiveisiin. Osa haastatelluista koki asumisen melko väliaikaisena eikä ollut valmis panostamaan asuntoon rahallisesti paljoa, osa oli jo ostanut ensimmäisen omistusasunnon ja piti kotia monella tapaa tärkeänä paikkana. Yhteneväisiä asumisessa arvostettuja tekijöitä olivat kuitenkin hyvä sijainti palvelujen, kauppojen, koulun tai työpaikan, ystävien ja perheen asuinpaikkojen läheisyydessä, siisti, hyväkuntoinen ja vähintään perusvarusteltu asunto sekä kohtuulliset asumisen kustannukset. Yleisestikin asumistoiveissa korostuvat toiveet kohtuuhintaisuudesta, asuntojen kunnosta ja varustelutasosta, sijainnista, palveluista, alueen turvallisuudesta sekä hyvistä liikenneyhteyksistä (Partanen 2016, 91).

4.2 Asumisen normit, ihanteet ja arvostukset yhteiskunnasta ja lapsuudesta

Nuoret sosiaalistuvat kuluttajan rooliin jo varhain. Kuluttajasosialisaatio on prosessi, jossa lasten ja nuorten ajattelu, tietoisuus ja itsensä ilmaisu kuluttajana sekä kulutukseen liittyvät motiivit ja arvot muuttuvat ja kehittyvät (John 1999, 187). Sosialisaatioprosessissa kuluttajien ajatteluun vaikuttavat niin yhteiskunta, lähipiiri ja vanhemmat kuin media (Rowlands & Gurney 2000, 121). Kuluttajaksi sosiaalistuttaessa opitaan markkinoiden toimintaa, päätöksentekotaitoja (John 1999, 203) ja kulutukseen liittyviä normeja ja ihanteita. Asumiseenkin liittyy tällaista sosiaalistumista tietynlaiseen ajatteluun. Ennakkoluulot asuntojen hallintamuotoja kohtaan eli yleensä myönteiset mielikuvat omistusasumisesta ja kielteiset mielikuvat etenkin sosiaalisesta vuokra-asumisesta ovat sosialisaation tuotosta (Rowlands & Gurney 2000, 121).

Asumiseen liittyy ihanteita, jotka ovat muodostuneet erilaisten poliittisten ja kulttuuristen prosessien myötä. Myös nuorten kuluttajien käsityksiä asumisesta muokkaavat tällaiset yhteiskunnallisesti rakentuneet asumisen ihanteet. Asumiseen liittyvät ajattelumallit ovat lukemattomien sosiaalisten konstruktioiden tuotetta (Rowlands & Gurney 2000, 122). Nuoret sosiaalistuvat normeihin ja ihanteisiin kasvaessaan aikuisiksi kuluttajiksi. Yleiset asumisen kulttuuriset ja sosiaaliset normit muokkautuvat yksilöllisiksi käsityksiksi siitä, mitä ovat oikeat ratkaisut asumisessa: ei esimerkiksi voida asua aikuisena yksinäisyydessä, koska ne voidaan mieltää opiskelija-asunnoiksi, ”opiskelijabokseiksi” (Hasu 2017, 131). Juuri tällaista Hasun tunnistamaa asennoitumista kuvaa seuraava sitaatti:

-- täs on just ihan lähimmistä kavereista, no yks on muuttanu just ihan omistusrivariin -- niinku selkeesti just kaveripiirissä rupee olee ihmisii jotka mieltii sitä omistusasunnon hankkimista tai on jo hankkinu. Ja muutenki et yksiö ei enää oo oikeen kellään hakusessa että tai sen pitää olla vähintäänkin sit semmonen joku yli 30 neliön yksiö että, että tavallaan kasvetaan aikuisiksi tässä koko ajan et ei enää ihan semmoset opiskelijaboksit sitte kelpaa. (H1)

Asumisvalintojen tulee siis kuvastaa omaa elämänvaihetta. Muuttaminen lapsuudenkodista omilleen tiettyyn aikaan kuuluu kulttuurisesti määrittäneeseen normiin ”oikein” eletystä nuoruudesta (Piensoho & Kylkilahti 2013, 53). Tietyissä

iässä tai elämäntilanteessa kuten opiskelijan tullessa päätökseen omistusasunnon hankkimista pidetään luonnollisena seuraavana askeleena. Omistusasuminen ilmentää aikuisuutta, ja omistusasunnon hankkiminen voidaan nähdä eräänlaisena siirtymänä nuoruudesta aikuisuuteen (Arundel & Ronald 2016, 887). Nuoriin aikuisiin kohdistuu erilaisia odotuksia asumisen suhteen, ja toisaalta he myös itse kohdistavat niitä itseensä. Kuluttajat vertailevat itseään toisiin kuluttajiin, mikä synnyttää henkilökohtaisia normeja käyttäytymiselle (Salonen, Danielsson, Fredriksson, Järvinen, Korteniemi, Soininen & Toivola 2015, 9). Saman ikäiset tai samassa elämänvaiheessa olevat nuoret toimivat eräänlaisena viiteryhmänä sille, mitä asumisen ja muun elämän suhteen tulisi kulloinkin saavuttaa. Tietynlaiset valinnat ovat yleisempiä ja jollain tapaa oikeutetumpia. Koti liitetään osaksi yhteiskunnallisia rakenteita ja sitä, mikä koetaan sopivaksi ja tiettyä elämänvaihetta kuvastavaksi asumiskäyttäytymiseksi (Hasu 2017, 132).

Tällaista asumisvalintojen vahvaa normisidonnaisuutta ilmentää myös erään haastateltavan kokemus siitä, että normista poikkeavia asumisjärjestelyjä joutui selittämään ja perustelemaan muille. Haastateltava joutui usein vastaamaan kysymyksiin siitä, miten hänen on mahdollista asua käytännössä ilmaiseksi hyvin keskeisellä sijainnilla. Asumisratkaisuun liittyi jopa häpeän tunnetta siksi, ettei joudu näkemään tietyn asumistason saavuttamiseksi samanlaista vaivaa kuin muut kuluttajat. Lisäksi jos joku pystyy hyvin nuorena muuttamaan omistusasuntoon, saatetaan automaattisesti ajatella, ettei asuntoa ole voitu saavuttaa omilla ponnistuksilla, vaan esimerkiksi vanhempien varallisuuden tai perinnön turvin. Myös lapsuudenkodissa tavallista pidempään asuvat kuluttajat voivat kokea tilanteensa noloksi ja joutua selittelemään sitä muille (Piensoho & Kylkilahti 2013, 57). Näiden tekijöiden vuoksi poikkeaminen perinteisistä elämänkaariodotuksista voidaan kokea epämiellyttävänä (Huttunen & Lammi 2009, 89).

Myös kuluttajan oma asumishistoria vaikuttaa siihen, mitä hän arvostaa asumisessa tai miten hän suhtautuu asumiseen. Kuluttajat arvioivat nykyistä ja tulevaa asumistaan pitkälti oman asumishistoriansa perusteella (Hasu 2010, 89). Nuorilla, vasta itsenäistyvillä aikuisilla asumishistoria muodostuu lapsuudenkodeista ja ensimmäisistä omista asumisratkaisuista. Asumisessa on vahvoja sukupolvien välisiä jatkuvuuksia. Vanhempien asunnon hallintamuoto vaikuttaa siihen, millaisia ratkaisuja nuori aikuinen tekee tai hänen on toisaalta taloudellisten resurssiensa puolesta edes mahdollista tehdä (Coulter 2018, 218). Asumisen toiveita siis

peilataan menneisiin asumiskokemuksiin. Näin haastateltava perustelee omakotitalotoivettaan:

K: Mistä se tulee et sä haluat asuu omakotitalossa, tai mikä siihen vaikuttaa?

V: No kyl se varmaan tulee siitä ku on itekki asunu lapsena. Ja sit oikeestaan suurin osa kavereistaki on asunu. Niin kyl mä uskon et se on tullu siitä. (H9)

Haastateltava on asunut koko lapsuutensa pientalossa, kuten myös suurin osa ihmisistä, joiden kanssa hän on viettänyt aikaa ja joiden kodeissa hän on ehkä vierailnut. Pientaloalueet ovat tuttuja, ja kerrostalovaltaiset lähiöt eivät tunnu yhtä kotoisilta. Myönteiset kokemukset omakotitaloasumisesta saavat haastateltavan toivomaan sitä myös omalta tulevaisuudeltaan. Ihanteellisin asumismuoto peilautuu vahvasti lapsuudenaikaisista kokemuksista ja muistikuvista (Junto 1990, 286). Kaikki haastateltavat, jotka olivat asuneet lapsuutensa omakotitaloissa tai muissa pientaloissa, toivoivat omakotitaloa tulevaisuuden asumismuodokseen, vaikka tämänhetkinen asunto olikin kerrostalossa. Kerrostaloissa varttuneet taas näkivät vahvemmin hyviä puolia myös kerrostaloasumisessa ja saattoivat pitää sitä jopa ainoana vaihtoehtona tulevaisuudessaan:

V: -- mä en haluis asua niinkun tulevaisuudessa omakotitalossa missään vaiheessa. Et se on ehk semmonen mikä, et kyl kerrostaloelämä on mulle niinkun aivan loistavaa.

K: Joo, onks se sen sijainnin takia et pystyy asumaan keskeisellä paikalla vai onks siihen muita syitä?

V: No joo se sijainti, sijainti on tärkeä ja sit et mä tiän et must ei itestäni oo mikskään pihanhoitajaks, tai et mä en tunne mielekkääks hoitaa pihaa ja kolata lumia, et must on kivempi et joku muu tekee ne. (H5)

Kotiin liittyvä työmäärä otetaan myös huomioon asumisen valinnoissa (Kempainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 39). Osa kuluttajista suhtautuu asuntoon eräänlaisena projektina ja pitää siitä, että asunnossa on ylläpidettävää ja tekemistä. Toisille asunto on enemmän vapaan olemisen ja rentoutumisen paikka. Haastateltavan kokemus ja mielikuvat kerrostaloasumisen vaivattomuudesta ja

helppoudesta saavat hänet näkemään tämän ainoaksi mahdolliseksi asumismuodoksi myös tulevaisuudessa. Rakentamisen tiivistyessä ja kaupunkimaisen asumisen suosion kasvaessa on mahdollista, että tulevista sukupolvista yhä useampi haluaa asua kerrostaloissa keskeisellä sijainnilla myös perheen perustettuaan.

Erityisesti omistusasumiseen liittyy tietynlaista normatiivisuutta: sitä pidetäänärkevimpänä asunnon hallintamuotona ja oletetaan, että kaikki haluaisivat asua omistusasunnossa. Asunnon omistaminen nähdään osana normaalia elämää (Rowlands & Gurney 2000, 126). Omistusasuminen on kulttuurinen normi, joka siirtyy sukupolvelta toiselle (Smith 2015, 64, ks. myös Kylkilähti 2012, 72; 83). Vanhemmat siirtävät lapsilleen siihen liittyviä kulttuurisia arvoja ja sen tuoman sosiaalisen statuksen merkitystä (Filandri & Bertolini 2016, 151). Omistusasumiseen liittyy tietynlaisia puhetapoja ja yleisesti tunnettuja fraaseja, kuten ”oma koti kullaa kallis” tai ”oma tupa, oma lupa”. Ajatus siitä, että omistusasuminen on jollain tavalla parempi asunnon hallintamuoto, voi juurtua nuorten kuluttajien mieleen jo lapsuudenkodissa asuessa. Mielikuvat asuntojen hallintamuodoista kehittyvät jo varhaisella iällä (Rowlands & Gurney 2000, 126). Asumisesta ja asunnon hallintamuodoista käydään usein keskustelua jo ennen kuin nuori muuttaa lapsuudenkodista omilleen. Näin haastateltava kuvaa haluaan asua omistusasunnossa:

-- varmaan se on vähän myös tullu silleen porukoilta että on niinkun halunnu omistusasunnon et ne on jotenki pitäny sitä silleen itsestäänselvytenä. (H3)

Haastateltavan vanhemmat ovat pitäneet omistusasuntoa itsestäänselvytenä, kuten ehkä myös sitä, että heidän lapsensa ostaa myös oman asunnon. Kyseinen haastateltava asuu jo omistusasunnossa, vaikka hänen opintonsa ovat vielä kesken eikä hänellä ole vielä säännöllisiä tuloja. Haastateltavan vanhemmat mahdollistivat tämän kannustamalla lastaan omistusasunnon hankintaan ja takaamalla asuntolainan. Toisaalta vanhempien asumismuodolla tai lapsuudenkodin hallintamuodolla ei välttämättä ole merkitystä nuoren kuluttajan ajatuksiin asumisesta. Erään haastateltavan vanhemmat ovat asuneet aina vuokralla, mitä hän pitää huonona ratkaisuna:

-- niille se oli melkeen periaatekysymys et ne ei halunnu velkaantua. Ja siis mä kyl ymmärrän pointin, mut toisaalta mä oon kyl sitä mieltä et, et jos tommoses elämäntilantees kun esim me oltiin niin et ollaan pysyvästi yhes paikassa ja niin ja oli kuiteski omat työpaikat ja näin niin kyl mä siinä tapauksessa oisin ihan hyvin voinu ostaaki asunnon. Et siis kyl mun mielestä on niinku suotavampaa, sanotaaks näin, se et jos on jo se perhe, et ostaa asunnon jos vain suinkaan pystyy siihen, et jos ei pysty niin ei sitte, jättää sen vaan, siis lykkää sitä ja hoitaa sen sit vähän myöhemmin, mut jossain vaihees kuitenkin se kannattaa koska se on paljon turvallisempi jotenki, se et omistaa sen paikan jossa asuu ja haluaa asua seuraavat vuodet. (H4)

Huolimatta siitä, että on asunut lapsuutensa ja nuoruutensa vuokralla, haastateltava näkee omistusasumisen parempana vaihtoehtona silloin, kun elämäntilanne on vakaa, on hyvä työllisyystilanne, perhe ja aiotaan pysyä samassa paikassa myös tulevat vuodet. Yhteiskunnasta omaksuttavilla ihanteilla ja käsityksillä järkevistä asumisratkaisuksista voi siis olla enemmän merkitystä ja painoarvoa nuorten kuluttajien asumistoiveille kuin vanhemmilta perityillä arvostuksilla. Eräs haastateltava kuvailee juuri tällaisia havaitsemiaan stereotyyppioita eli yhteiskunnassa jaettuja käsityksiä siitä, missä järjestyksessä elämää pitäisi elää:

-- niin ehkä se jotenki tulee tämmösist yhteiskunnan stereotyyppioista, et on se järjestys mitä ihan pienestä lähtien on saanut, et opiskelee, sitte sen jälkeen pääsee töihin, asettuu aloilleen. Jotenki ehkä se semmonen stereotyyppinen mielikuva on se, että sen jälkeen ku asettuu aloilleen nii jotenki jää paikalleen. Ehk se on semmonen kirjottamaton sääntö, mikä on sitte jääny vaan mieleen. Mutta sit toisaalta mä en itse ehkä kuitenkaan sit usko siihen. (H5)

Haastateltava tunnistaa yhteiskunnassa ja suomalaisessa kulttuurissa vallalla olevia kirjoittamattomia sääntöjä siitä, miten nuoren aikuisen elämän pitäisi kulkea eteenpäin. Hän ei kuitenkaan usko, että tällaiset odotukset vaikuttavat hänen päätöksentekoonsa, vaan elämänkulkuun ja asumiseen liittyvät päätökset syntyvät oman ajattelun ja järkeilyn myötä. Asumiseen liittyvää tietoa etsitään ja haetaan myös itse eri lähteistä. Nuoret aikuiset ovat omaksuneet uuden teknologian ja tietoverkot luontevaksi osaksi elämäänsä (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 11).

Media- ja teknologiakeskeisessä yhteiskunnassa tiedonhaku on helppoa. Useat haastateltavat mainitsivat saavansa ja hakevansa asumisesta tietoa myös mediasta. Muun muassa asumiseen liittyvää uutisointia seurattiin, jotta osattaisiin paremmin tehdä päätöksiä siitä, onko asunnon ostaminen vai vuokraaminen järkevämpää. Oman asunnon ostoa harkinneita nuoria kiinnostivat esimerkiksi asuntolainojen korkotasot sekä asuntojen ja eri asuinalueiden arvon kehitys. Asuntojen myynti- ja vuokrausilmoituksista seurattiin asuntojen ja alueiden arvoa, katsottiin seuraavia potentiaalisia asuinpaikkoja ja asuntoja ja ylipäättään haaveiltiin mahdollisista tulevaisuuden asunnoista. Tällaista tiedonhakua tehdään pitkään ennen varsinaista päätöksentekoa.

Vaikka nuorten asumistoiveet ja -valinnat saavat vahvoja vaikutteita vanhemmilta ja yhteiskunnasta, itse asunnon hankinnassa ja asumiskustannuksissa halutaan kuitenkin pärjätä pääosin itse. Haastateltavat nuoret pitivät tärkeänä, että taloudellista apua olisi saatavissa, ja tieto siitä loi turvallisuuden tunnetta. Nuoret kuitenkin toivoivat ja pyrkivät siihen, ettei vanhempien apuun jouduta turvautumaan. Asuminen on jäänyt omaksi yrittämisen ja selviämisen alueeksi, ja myös nuorten oletetaan hoitavan asunnonhankintansa itse (Junto 1990, 371). Tämä ilmeni nuorten puheessa kertomuksina siitä, että vanhemmat mielellään auttaisivat esimerkiksi vuokranmaksussa, mutta ”onneksi” apua ei ole jouduttu pyytämään. Vanhemmilta voidaan kuitenkin hyväksyä vakuudet tai takaus asuntolainaan, varsinkin, kun vanhemmat ovat vahvasti odottaneet nuoren ostavan oman asunnon. Eräs haastateltava kertoi saavansa vanhemmiltaan käsirahan oman asunnon hankintaan, ja tämä tuntui hyväksyttävältä siksi, että vanhemmatkin olivat saaneet omilta vanhemmiltaan apua asunnon ostoon. Kyseessä oli eräänlainen jatkumo tai suvun perinne. Vaikka vanhemmat auttaisivat aikuista lastaan asunnon ostamisessa, lasta ei nähdä riippuvaisena vanhemmistaan vaan vastuullisena ja itsenäisenä kuluttajana omistusasumisen myötä (Druta & Ronald 2017, 785).

Arvostukset ja suhtautuminen asumista kohtaan muodostuvat siis monen eri tekijän summana. Niillä nuorilla kuluttajilla, joilla on vasta vähän tietoa asuntomarkkinoista ja niiden toiminnasta, asumiseen liittyvä tieto perustuu yleensä omiin asumiskokemuksiin, kuulopuheisiin ja vanhempien jakamaan tietoon (Rowlands & Gurney 2000, 128). Asumisen ihanteet ja trendit heijastuvat yksilöllisiin toiveisiin ja puheeseen asumisesta (Kempainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 44). Ennen kaikkea asumisvalintoihin näyttäisivät vaikuttavan

yhteiskunnan odotukset, kulttuuri, sosiaaliset rakenteet ja normit. Toisaalta lapsuuden elinympäristöllä ja perheeltä omaksutuilla arvoilla ja käyttäytymismalleilla on myös merkitystä. Mekanismeja, joilla nämä tekijät vaikuttavat nuorten asenteisiin on vaikea havaita. Kyse voi olla sekä erilaisista lähtökohdista ja resursseista että sosiaalistumisesta tietynlaiseen ajatteluun ja ideologiaan (Coulter 2018, 218).

Yleisten asumisihanteiden ja -valintojen taustalta paljastuu myös normeista poikkeavia haaveita (Kempainen, Uusitalo & Kuoppamäki 2017, 33). Kaikki nuoret aikuiset eivät suoraan hyväksy heille valmiina tuotettuja arvoja, vaan hakevat aktiivisesti ja kriittisesti tietoa eri lähteistä ja pyrkivät muodostamaan oman käsityksensä muista riippumatta. Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen olosuhteiden lisäksi nuorten asenteita muovaavat henkilökohtaiset valinnat ja kyvyt, sillä asuntomarkkinoilla voi myös itse oppia ja kartuttaa asumiseen liittyviä tietoja ja taitoja (Partanen 2016, 17).

4.3 Vuokrata vai ostaa asunto?

Omistusasuminen on näyttäytynyt edullisena asumisvaihtoehtona viime vuosina alhaisen korkotason vuoksi. Kiristyneiden asuntolainaehtojen, asuntojen hinnannousun ja työmarkkinoiden epävakauden vuoksi omistusasuminen ei kuitenkaan ole enää välttämättä mahdollista yhtä monelle kuin ennen (Lennartz, Arundel & Ronald 2016, 823). Myös opiskeluajat ovat pidentyneet ja perheen perustaminen myöhentynyt, mikä vaikuttaa osaltaan asunnon hallintamuodon valintaan. Vuokra-asumisen suosio onkin noussut viime vuosina. Aineistoni haastateltavista kaikilla paitsi yhdellä vielä lapsuudenkodissaan asuvalla oli kokemusta vuokralla asumisesta. Silti omistusasuminen oli mieluisin tulevaisuuden asunnon hallintamuoto lähes kaikille haastateltaville, sillä ainoastaan yksi haastateltavista oli epävarma siitä, haluaako koskaan ostaa omaa asuntoa.

Vuokralla asuminen liittyi haastateltavien puheessa nimenomaan elämänvaiheeseen, vakiintumattomuuteen ja elämäntilanteen väliaikaisuuteen. Merkittävimpiä syitä vuokralla asumiseen ovat se, että se sopii parhaiten elämäntilanteeseen, omistusasuntoon ei ole ylipäätään varaa tai sitä ei ole varaa ostaa mieleiseltä alueelta (Junto ym. 2010, 52). Nuorilla aikuisilla molemmat ovat painavia syitä. Jos esimerkiksi opiskellaan toisella paikkakunnalla kuin missä

halutaan opiskelujen jälkeen asua, koetaan järkeväksi asua vuokralla. Näin yksi haastateltava kommentoi vuokra-asumista:

Tälleen opiskelijana ihan super ymmärrettävää. Kaikilla, tai niinku itelläkään ei tulis kuuloonkaan että Oulusta olisin ostanu sitten niinku oman asunnon, plus että ei tälleen opiskelijana vielä niin ei ole varaa myöskään semmoseen vaihtoehtoon. (H5)

Sitaatissa ilmenevät molemmat yleisimmät syyt vuokralla asumiseen. Vuokra-asuminen sopii paremmin nuoren aikuisen pieniin ja epäsäännöllisiin tuloihin ja elämänvaiheeseen, jonka tiedetään päättyvän viimeistään muutaman vuoden kuluttua. Opintojen jälkeen haastateltava ei aio enää jäädä Ouluun asumaan, joten sieltä ei kannata edes harkita ostavansa asuntoa. Opiskeluaikana vuokralla asuminen on normaalia. Lapsuudenkodista muutetaan yleensä vuokralle, mitä pidetään täysin normaalina valintana, sillä tulojen puolesta ei edes vielä saataisi asuntolainaa:

Sillon kun muutti siinä sitte lapsuudenkodista pois niin ei tietenkään ollu vielä niin paljon säästöjä tai ylipäänsä tuloja et sais pankkilainaa esimerkiks et pystyis omistusasuntoo ostamaan, et kyl se vuokralle meneminen oli ihan itsestään selvä vaihtoehto. (H1)

Tietyissä ikä- ja elämänvaiheessa vuokra-asuminen on siis nuorille itselleenkin itsestään selvä ja järkevä valinta, eikä muuhun edes pyritä. Omaa asuntoa varten saatetaan kuitenkin alkaa säästää jo varhain, jopa ennen korkeakouluopintojen aloittamista. Suurimmalla osalla haastatelluista oli jo ASP- eli asuntosäästöpalkkiotili, jolle säästettiin esimerkiksi kesätyörahoja tai ainakin aikomus avata tällainen asuntosäästötili lähiaikoina. Ajoissa avatun asuntosäästötilin nähtiin mahdollistavan oman asunnon osto mahdollisimman pian opinnoista valmistumisen jälkeen. Asuntosäästäminen ei kuitenkaan näyttäytynyt niin tärkeänä, että olisi haluttu tinkiä vuokra-asumisen tasosta tai sijainnista tai muusta kulutuksesta, kuten matkustelusta, satunnaisesta shoppailusta tai vapaa-ajan vietosta.

Vuokra-asuminen voidaan myös kokea omistusasumista vaivattomampana ja huolettomampana (Juntto ym. 2010, 52). Vaivattomuus ja huolettomuus liittyvät

sekä siihen, että ei itse tarvitse huolehtia esimerkiksi asunnon remonteista tai hajonneista kodinkoneista että siihen, että vuokrasuhteesta pääsee helposti irti omien suunnitelmien muuttuessa. Nyt jo omistusasuntoon muuttaneelle haastateltavalle vuokra-asunto oli parempi vaihtoehto silloin, kun parisuhde oli vielä alkuvaiheessa ja suunnitelmat opiskelun tai työuran suhteen avoimena:

-- se ei oo mitenkään sitova, sitova juttu, et jos vaikka ois tullu ero tai muuta nii ois päässy saman tien siitä kämpästä pois ilman et ois tarvinnu alkaa myymään asuntoa tai noita lainajuttuja miettimään. Et se oli silleen huoleton ja sitte mä sitä mietin siinä, että lähenkö mä vielä jatko-opiskelemaan vai lähenkö muualle töihin tai muuta, niin se vuokra-asunto oli silleen helppo valinta siinä aluksi. (H10)

Osalle nuorista suunnitelmat parisuhteen, opiskelun ja työuran suhteen selkeytyvät ajan myötä. Kaikki eivät kuitenkaan näe itseään tulevaisuudessakaan niin vakiintuneessa elämäntilanteessa, että omistusasunnon hankkiminen vaikuttaisi järkevältä. Haastateltavista ainoa, joka ei suoraan ilmaissut toiveitaan omistusasunnon hankkimisesta, ajatteli omistusasunnosta näin:

Mä oon miettiny sitä itekki silleen et mä en ees tiä et haluuks mä koskaan ostaa omaa asuntoa koska se periaattees sitoo niin paljon. Tai silleen et vuokrasopimus on helppo purkaa ja vaihtaa kämppää tai muuttaa vaik ulkomaille tai ihan mitä vaan. (H2)

Kaikille yhteen paikkaan sitoutuminen ja velanotto asuntoa varten ei ole houkutteleva ajatus. Mahdolliset ylimääräiset varat voidaan sijoittaa esimerkiksi sijoitusasuntoihin tai osakkeisiin, jos omaa asuntoa ei haluta ostaa (Juntto 2008a, 81). Ostamalla sijoitusasunnon ja asumalla itse vuokralla voisi saavuttaa omistamisen taloudellisia etuja menettämättä vuokra-asumisen joustavuutta, mutta tätä ei kuitenkaan juuri oltu harkittu haastateltavien keskuudessa. Osa ajatteli, että asuntosijoittaminen voisi olla järkevää ja näkivät sen tulevaisuudessaan, mutta vasta oman asunnon ostamisen jälkeen.

Vuokra-asumisen nähtiin siis liittyvän ennen kaikkea ikään, elämänvaiheeseen ja matalaan tulotasoon. Jos vuokralla asuminen jatkui vielä nuoruuden elinvaiheen

jälkeen, haastatellut nuoret aikuiset pääsääntöisesti näkivät, että siihen täytyy olla tällöin jokin syy tai selitys.

Kyllähän siinä just yleensä on joku selitys jos vuokralla asuu. Jos vaikka ei vielä tiä missä haluaa työskennellä tai kerää käsirahaa -- jotkut ei vaan halua sitoutua samaan kämppään. (H10)

-- jaa, en mä nää mitenkään huonona et jos asuu, asuis tulevaisuudessakaan vuokralla, et jos on esim asuntojen välissä, niin tottakai mikäs siinä ja joillekin ihmisille käy paremmin se vuokralla asuminen ku sitte se oma asunto. (H5)

Haastateltavat vaikuttivat ajattelevan, että vuokralla asuminen ei ole enää vapaaehtoinen valinta tietyn elinvaiheen jälkeen. Vuokralla asumisen ajateltiin liittyvän esimerkiksi siihen, että elämäntilanteessa on tapahtunut tai on tulossa muutoksia tai edellinen omistusasunto on juuri myyty ja seuraavaa ei ole vielä löytynyt. Vuokralla asumisen nähtiin myös liittyvän matalaan tulotasoon ja tietynlaiseen huono-osaisuuteen, eli vuokra-asunnoissa asutaan vain siksi, ettei omistusasunnon hankkiminen ole mahdollista. Muutama haastateltava tosin mainitsi, että heidän käsityksensä asian suhteen on muuttunut viime vuosina ja ymmärrys erilaisia elämäntilanteita ja asumistoiveita kohtaan on lisääntynyt. Käsitykset vuokralla asujista myös riippuvat siitä, millaisella alueella asutaan. Keskustan arvoalueiden vuokralaisilla on tietyllä tapaa parempi imago kuin lähiöissä asuvilla vuokralaisilla.

Omistusasuminen nähtiin kuitenkin järkevänä ja tavoiteltavana asunnon hallintamuotona nimenomaan taloudelliselta kannalta. Kun puhuttiin vuokra-asumisesta, yleinen ilmaus oli, että siinä ”heitetään rahaa hukkaan”.

Tuntuu et kuitenkin vuokran maksaminen on vähän sellasta et heittää rahaa hukkaan et maksaa koko ajan sille vuokranantajalle ja se ei ikinä palaudu mulle, mut sit taas jos ostaa omistusasunnon niin sit vaikka joo joutuu maksaa lainaa pois ja näin nii tavallaan maksaa itelleen sitä kuitenkin koko ajan ni tuntuu kuitenkin paljon fiksummalta. (H1)

Vuokra-asumista ei nähty nimenomaan pidemmällä tähtäimellä taloudellisesti järkevänä, koska vuokralla asuessa kerrytetään vuokranantajan varallisuutta eikä omaa. Haastateltavista kukaan ei esittänyt huolta siitä, että asunnon arvo saattaisi laskea tai asunnosta voisi aiheutua esimerkiksi yllättäviä remonttikustannuksia. Tämän päivän nuoret aikuiset ovat eläneet aikuisuuttaan vain asuntojen arvonnousun aikana (Skifter Andersen 2011, 183) eivätkä välttämättä ole ajatelleet päinvastaisen kehityksen mahdollisuutta. Omistusasuntoa oman varallisuuden kerryttäjänä ajateltiin nuorten keskuudessa myös yllättävän kauaskantoisesti. Sen nähtiin tuovan turvaa eläkepäivien varalle, ja toisaalta se ajateltiin omaisuutena, jonka voi siirtää edelleen omalle jälkikasvulle. Omistusasunto voi tuoda taloudellista turvaa vanhemmalla iällä ja on kumuloituva varallisuuden muoto, joka voidaan siirtää eteenpäin tuleville sukupolville (McKee ym. 2017, 325; Fox O'Mahony 2013, 160).

Molemmilla haastatelluista omistusasujista asunnon hankinnan ajankohtaan oli vaikuttanut olennaisesti vuonna 2017 toteutunut siirtyminen opiskelijoiden asumislisästä yleiseen asumistukeen. Siirtyminen yleiseen asumistukeen merkitsi asumisen tuen vähenemistä tai lakkaamista niille ruokakunnille, joissa toinen on opiskelija ja toinen käy töissä (esim. Yle Uutiset 2017). Koska työssäkäyvä puoliso olisi muutoksen jälkeen joutunut maksamaan vuokran joko suurimmaksi osaksi tai kokonaan sen sijaan, että puolet siitä olisi katettu asumislisällä, saman summan laittaminen asuntolainan maksamiseen vaikutti järkevämmältä:

Meillä kummallakin on semmonen ollu että haluu ostaa oman asunnon ja sitte aika suurena syynä oli myös se, että tuli se uudistus että et ne puolison tulot vaikuttaa siihen että saako opiskelija asumistukee niin sitte ku mulla loppu se puolison tulojen takia, niin sitten no me puhuttiin siitä että onko sitten enää järkevää poikaystävän laittaa niin paljon rahaa vuokra-asumiseen vai oisko sitte se järkevämpää laittaa se raha sitten omistusasuntoon ja kerryttää sillä sitten omaa varallisuutta. Niin tota sen, se oli sitten aika suuri syy että miks alettiin silleen paljon aktiivisemmin katella asuntoja. (H3)

Omistusasunto olisi siis hankittu jossain vaiheessa joka tapauksessa, mutta ratkaisu aikaistui, kun omistusasuminen muuttui taloudellisesti vuokra-asumista kannattavammaksi. Omistaminen sopii suomalaisen säästäväisyyden hyveeseen ja

ilmentää taloudellista osaamista. Säästäväisyys on hyve, joka liittyy taloudellisten hyötyjen maksimointiin ja kustannusten minimointiin (Huttunen & Lammi 2009, 98). Omistamiseen liittyy myös tietynlaisia diskursseja ja sitä pidetään sosiaalisena normina (Fox O'Mahony & Overton 2015, 409), mutta omistusasumisen statuksen tavoittelua tai arvostamista haastatteluaineistossa ei varsinaisesti ilmennyt.

Asunnon omistamiseen liittyy erilaisia merkityksiä ja tunteita. Omistaminen voi saada kuluttajan tuntemaan turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteita (Fox O'Mahony & Overton 2015, 394). Omistusasumisen taloudellisen järkevyyden lisäksi se nähtiin nimenomaan turvallisena asumismuotona, jossa ei olla muista riippuvaisia. Tunteet tulevat esimerkiksi siitä, että omistusasunnossa ei tarvitse huolehtia vuokrasuhteen päättymisestä ja omistusasuntoa voidaan myös muokata ja sisustaa oman maun ja tarpeen mukaan (McKee ym. 2017, 326). Näin haastateltava kertoo siitä, miksi näkee omistusasunnon parempana vaihtoehtona varsinkin silloin, kun on jo omaa perhettä:

-- sä tiedät et se [asunto] on sun ja et ei siinä voi käydä mitään, siis ei oo mikään vuokranantaja, omistaja sun muu, joka pystyy päättää siit asunnosta mitään, ku sä oot ite päättämässä. Ja niin, et oo kenestäkään riippuvainen, mun mielestä se on niinku semmonen tärkeä asia. (H4)

Omistusasunnoissa myös asuntovalikoima nähtiin laajempänä ja parempana. Moni haastateltavista koki, että samalla rahalla saa paremman omistusasunnon kuin vuokra-asunnon. Omistusasunnon voi myös valita, kun taas vuokra-asuntoa harvemmin voi. Lisäksi omistusasunnosta voi vapaasti tehdä omannäköisen, kodikkaan ja viihtyisän. Vaikka vuokra-asuntoakin voisi muokata ja sisustaa, sitä ei välttämättä nähty järkeväksi, koska asuminen vuokralla koettiin väliaikaiseksi:

-- nyt ku asuu vuokra-asunnossa, niin vaik tää on oma koti, niin ei tähän silti ehkä kehtaa laittaa sit loppujen lopuks niin paljon eforttia kun mitä laittais omaan kotiin. -- Tai et, mä en tuu asumaan tässä asunnossa kuitenkaan kun se max kolme vuotta, niin en mä haluu laittaa tääl esim jotain kahvoja uusiks sen takia. (H5)

Sekä vuokra- että omistusasumisessa nähtiin siis hyviä puolia, ja tiettyyn elämänvaiheeseen toinen voi sopia toista paremmin. Vuokra-asuminen nähtiin

luonnollisena ensimmäisenä kosketuksena asuntomarkkinoihin ja omillaan asumiseen ja tarpeellisena vaihtoehtona ennen oman asunnon ostamista. Useissa vuokra-asunnoissa asuminen myös mahdollisti erilaisten asuinalueiden ja asuntojen kokeilemisen, mikä auttaa myöhemmin omistusasunnon valinnassa. Omistusasumisen suosio liittyi pääosin sen taloudelliseen kannattavuuteen ja järkevyyteen.

Nuorten toiveita matkustelun ja ulkomailla asumisen suhteen

Kansainvälistyneen ja globalisoituneen maailman piirteenä on lisääntynyt liikkuvuus myös kansallisten rajojen yli. Matkailu on arkipäiväistynyt ja monipuolistunut viime vuosikymmeninä, ja halpalentoyhtiöt ovat tehneet siitä taloudellisesti mahdollista yhä useammalle (Tilastokeskus 2011). Toisaalta lisääntynyt tietoisuus ympäristön tilasta ja esimerkiksi lentomatkustamisen ympäristöhaitoista voi aiheuttaa matkailun suosiolle päinvastaista kehitystä. Viimeisen vajaan kymmenen vuoden aikana suomalaisten ulkomaille tekemien matkojen määrä on pysynyt melko tasaisena (Tilastokeskus 2019). Haastateltavista suuri osa toivoi voivansa matkustaa kerran tai kahdesti vuodessa, mutta ei niin pitkiä matkoja, että sillä olisi asumisen järjestelyihin vaikutusta. Osalle matkustelu oli kuitenkin tärkeä osa elämää, kuten seuraavasta sitaatista käy ilmi:

Kyl mä rakastan matkustamista ja yritän aina mahdollisuuksien mukaan matkustaa mahdollisimman paljon. Et mul on onneks varsinki siit vaihtovuodest jääny paljon kavereita, jotka asuu siellä sun täällä eri paikoissa, kyl mä aina yritän joko niiden luo tai niiden kanssa matkata jonnekin päin maailmaa. (H4)

Haastateltavalle matkustelu oli yksi suurista menoeristä, eli siihen oltiin valmiita kuluttamaan omiin tuloihin suhteutettuna paljon rahaa. Toisaalta matkustelun kustannuksia pystyttiin pitämään kohtuullisena budjettimatkailulla eli esimerkiksi majoittumalla ulkomaalaisten ystävien luona. Pienistä tuloista suuri osa laitettiin kuitenkin tässä elämänvaiheessa mieluummin matkailuun ja sen tuomiin kokemuksiin kuin esimerkiksi säästöön tulevaa asuntoa varten. Asuntosäästäminen voi edellyttää karsimista muusta kulutuksesta (Skifter Andersen 2011, 192). Matkailu vaikuttaa nimenomaan tätä kautta nuorten asumiseen, kun nuoruudessa usein käytetään yli jäävää rahaa mieluummin matkoihin kuin säästämiseen

omistusasuntoa varten. Myös opintolainaa saatetaan käyttää matkusteluun. Myös Kuparin (2011, 30) tutkimuksessa yli puolet osallistujista oli sitä mieltä, että ”tärkeämpää kuin asuntoon satsaaminen on matkustella ja elää nuoruutta ja päättää vasta sen jälkeen, miten haluaa elää ja asua”.

Matkustamisen mahdollisuuksiin vaikuttavat myös elämänvaihe ja taloudelliset resurssit (Purhonen ym. 2014, 274). Halu matkustella saattaa siis pidentää nuoruuden elinvaihetta, lykätä vakiintumista ja mahdollista asunnon ostamista, mutta tuskin vaikuttaa lopulliseen asunnon hallintamuodon valintaan. Matkustelu ei myöskään näyttäytynyt kaikille haastateltaville niin tärkeänä, että sen vuoksi olisi oltu valmiita tinkimään asumisen tasosta tai asunnon sijainnista kotimaassa. Tätä kuvaa esimerkiksi seuraava sitaatti:

-- kyl se koti on semmonen ja asuminen mihin mä mielummin käytän rahaa ku sit vaikka just matkustelu tai tommonen -- koti on kyl semmonen missä pitää tavallaan viihtyä, et mä en muuttais semmoseen niinku kämppään joka on jotenki tosi pieni ja askeettinen ja huonosti varusteltu ihan vaan sen takia et se ois halpa. (H1)

Osalle haastateltavista tietty asumistaso näyttäytyi rahankäytöstä puhuttaessa prioriteettina. Asumiskustannukset veivät suurimmalla osalla haastateltavista suurimman osan kuukausittaisista tuloista, mutta tätä pidettiin normaalina ja itsestään selvänä asiana. Viihtyminen omassa kodissa oli monelle tärkeämpää kuin mahdollisuus käyttää rahaa matkustamiseen tai johonkin muuhun.

Vuosittain tuhansia suomalaisia nuoria lähtee ulkomaille myös tavallista ulkomaanmatkaa pidemmäksi ajaksi esimerkiksi opiskelijavaihtoon, työharjoitteluun tai tutkinto-opiskelijaksi ulkomaiseen oppilaitokseen (Garam & Korkala 2015, 2). Haastateltavista lähes puolet oli ollut opiskelijavaihdossa joko korkeakoulu- tai lukio-opintojen aikana, yksi oli käynyt suurimman osan kouluistaan toisessa kotimaassaan Espanjassa ja yksi opiskellut kandidaatintutkinnon Virossa. Kolme haastateltavista aikoi vielä sisällyttää opiskelijavaihdon opintoihinsa ja kolme ei ollut kiinnostunut tällaisesta ajatuksesta.

2000-luvun alusta alkaen korkeakouluopiskelijoiden vaihto-opiskelu ja ulkomailla suoritettut työharjoittelut ovat lisääntyneet, joskin kehitys on laantunut muutaman

viime vuoden aikana (Garam & Korkala 2015, 17). Haastateltavat kuitenkin antoivat arvoa suomalaiselle koulutukselle, mikä oli saanut yhden haastateltavan hakeutumaan yliopisto-opintoja varten Espanjasta Suomeen ja toisen maisteriopintoja varten Virossa takaisin Suomeen. Vaihto-opiskelu tai tutkinnon osittainen suorittaminen ulkomailla nähtiin hyvänä kokemuksena, mutta yliopistotutkinto haluttiin kuitenkin suorittaa Suomessa. Tähän saattoi vaikuttaa myös se, ettei kokonaan kansainvälinen ura ollut suoranaisesti kellään haastateltavista tavoitteena.

Osa haastateltavista näki mahdollisena, että muuttaisi opintojen jälkeen töihin ulkomaille. Toisaalta töiden perässä muuttojen ei aina ajateltu suuntautuvan ulkomaille, vaan myös kotimaan sisällä oltiin valmiita muuttamaan työpaikan vuoksi. Kaksi haastateltavista oli valmiita muuttamaan ulkomaille pysyvästikin, ja he eivät nähneet omistusasunnon hankintaa lähitulevaisuudessaan tai ollenkaan. Liikkuvuuden kannalta asunnon omistaminen voidaan nähdä ongelmallisena, sillä se hillitsee muuttoja (Juntto 2008b, 16). Kuparin (2011, 55) tutkimuksessa lähes 60 prosenttia vastaajista ilmoitti, että voisi muuttaa ulkomaille. Osuudesta enemmistö oli yksin asuvia tai pariskuntia. Suurin osa tämän tutkimuksen haastateltavista näki mahdolliset työt ulkomailla väliaikaisena, jolloin Suomeen kuitenkin palattaisiin ennen aloilleen asettumista ja perheen perustamista:

-- en ehkä vakituisesti haluis asua muualla ku Suomessa. Et maksimissaan vuoden tai kaks, mutta Suomeen haluu kyl sitte lopulta perustaa perheen ja viettää sitte elämänsä. (H5)

-- ku on kuitenkin sen verran nyt sitonu itteään Suomeen et on ton koiran ottanu, niin se on iso juttu ja sit muutenki kyl mä oon niin perhekeskeinen ihminen että -- ois vaikee muuttaa ulkomaille silleen ajaks X ettei tiiä paluusta -- tai voisin varmaan mennä jos ei ois koiraa nii jollekki tyyliin vuoden työkomennukselle tai jotain tommosta, mut ehkä siin on just se, että sen pitäs kuitenkin olla väliaikasta. (H1)

Koska mahdolliset ulkomaille muutot nähtiin väliaikaisina, niillä ei myöskään ajateltu olevan muuta kuin mahdollisesti jonkin verran lykkäävää vaikutusta omistusasunnon hankintaan. Suurella osalla haastateltavista ei myöskään ollut varsinaisia haaveita tai suunnitelmia ulkomaille muuttojen suhteen, mutta

tiedostettiin se, että sellainen mahdollisuus voi tulla eteen. Tällaisissa epävarmoissa mahdollisuuksissa ei kuitenkaan nähty syytä olla ostamatta omaa asuntoa, kun mahdollinen muuttoajankohta ei myöskään ollut vielä selvillä.

Osa haastateltavista oli myös jälleenvuokrannut asuntonsa tai huoneensa vaihtopiskelun ajaksi, joten omistusasunnon suhteen voisi toimia samalla tavalla mahdollisen ulkomailla olemisen ajan. Asunnon myyminen nähtiin myös vaihtoehtona, mikäli muuttaa mieltään ja haluaakin muuttaa muualle:

En mä sitä nää sillei isona kynnyksenä niinku että, kyl mä pystyisin niin myymään sitte semmosen asunnon jonka oisin ostanu jos haluaaki sitte vaihtaa mieltä ja muuttaa jonnekki muualle. (H7)

Omistusasuntoa ei siis nähty niin sitovaksi, että se haittaisi myöhempien haaveiden ja muuttoaikeiden toteuttamista. Asumista ei muutenkaan usein suunnitella kovin monen vuoden aikajänteellä (Juntto 2007, 52). Ensimmäisissä omistusasunnoissa saatetaan joka tapauksessa asua vain pari vuotta, jonka jälkeen esimerkiksi perhettä perustaessa hakeudutaan isompaan asuntoon. Tältäkään kannalta ostettu asunto ei näyttäytynyt liian sitovana.

5 Erilaiset elämäntyylit ja kuluttajatyypit asumisvalintojen taustalla

Nuorten keskuudessa osalla taloudellinen itsenäisyys on vielä vähäistä, kun taas osa voi olla jo työelämään siirtyneitä, perheellisiä omistusasujia (Raijas 2015, 146). Myös nuorten kulutustavat ovat monimuotoisia: osa on suunnitelmallisia ja harkitsevia kuluttajia, kun taas toiset ovat spontaaneja ja jopa tuhlaavaisia kulutuksessaan. Väliaikaisista ja muuttuvista elämäntilanteista huolimatta osa nuorista on suunnitellut elämäänsä ja asumista pitkälle, kun taas toiset elävät mieluummin hetkessä. Kaikkien kulutusresurssit eivät myöskään ole samanlaiset, ja taloudelliset taidot ja osaaminen vaihtelevat. Nämä seikat ovat osin kuluttajien erilaisiin elämäntyyliin perustuvia ja vaikuttavat asumisvalintoihin. Tässä luvussa tarkastelen elämäntyylien ja kulutustapojen vaikutusta asumisvalintoihin kolmen erilaisen tutkimusaineistosta tunnistamani kuluttajatyypin avulla.

Elämäntyyliä, elämänvaihetta ja niihin liittyviä makuja ja mieltymyksiä tarkastelemalla voidaan tunnistaa samankaltaisten kuluttajien ryhmittymiä, joissa kuluttajat toivovat myös asumiseltaan samanlaisia asioita (Gibler & Tyvimaa 2014, 352). Kuluttajia voidaan ryhmitellä elämäntyyleitään muun muassa sosioekonomisten tekijöiden, matkustelu- ja asumisvalintojen sekä asuinympäristön kaupunkimaisuuden perusteella (Walker & Li 2007, 80). Näen, että asumiseen liittyvä kulutuskäyttäytyminen on pääpiirteittäin johdonmukaista kuluttajan elämäntyylin sekä henkilökohtaisten ominaisuuksien ja mieltymysten kanssa. Näin ollen kuluttajan elämäntyylien, ominaisuuksien ja kulutustapojen kautta voidaan tarkastella asumistoiveita ja asunnon hallintamuodon valintaa. Kuluttajia voidaan ryhmitellä erilaisiksi tyypeiksi, joilla on keskenään erilaiset elämäntyylit, kulutustavat ja asumisvalinnat.

Knoxin ja Pinchin (2010, 262) mukaan kaupunkikulttuurissa tunnistetaan kolme perinteistä elämäntyyliisuuntausta: perhekeskeinen, urakeskeinen ja kulutuskeskeinen elämäntyyli. Perhekeskeiset kuluttajat ovat kotikeskeisiä, viettävät vapaa-aikaansa perheen parissa ja ottavat asumisvalinnoissaan huomioon lasten tarpeet. Urakeskeisillä elämäntyyli keskittyy uran edistämiseen, ja uran vuoksi ollaan myös valmiita muuttamaan. Urakeskeiset ovat muita useammin hyväpalkkaisia, imagostaan ja statuksestaan tietoisia ja suosivat hyvä asuinalueita. Kulutuskeskeisten ryhmä puolestaan asuu kaupunkien keskustoissa lähellä

kulttuuria ja palveluita, sillä he haluavat nauttia modernin kaupunkimaisen yhteiskunnan tarjoamista eduista.

Gibler ja Tyvima (2014) vuorostaan tunnistavat neljä Suomessa esiintyvää kuluttajasegmenttiä, joilla on toisistaan eroavat toiveet asunnon ja sen sijainnin suhteen. He ovat nimenneet segmentit kotikeskeisiksi (homebodies), aktiivisiksi (actives), erakoiksi (isolated wolves) ja hauskanpitäjiksi (funlovers). Nämä kuluttajat asuvat erilaisilla alueilla, erilaisissa asunnoissa ja viettävät vapaa-aikaansa eri tavoin. Erakot ja aktiiviset omistavat asuntonsa todennäköisemmin kuin hauskanpitäjät ja kotikeskeiset, mikä johtuu osaltaan kuluttajien elämänvaiheesta, asuinpaikasta ja perhemuodosta.

Tässä tutkimuksessa tunnistin aineistosta kolme asumisen kuluttajatyyppejä, joita erottavat toisistaan elämäntyyli ja kuluttamisen tavat. Olen vertaillut kuluttajatyyppejä luvun lopusta löytyvässä taulukossa (Taulukko 3). Tässä luvussa tarkastelen näitä kolmea kuluttajatyyppeä, jotka eroavat asumisen suunnitelmallisuuden, vakiintuneisuuden sekä osaltaan myös asumistoiveiden toteuttamismahdollisuuksien suhteen. Suunnitelmallinen asumisen kuluttaja on harkitseva, ennakoiva ja kotikeskeinen kuluttaja, joka muistuttaa Knoxin ja Pinchin (2010) perhekeskeistä ja Giblerin ja Tyvimaan (2014) kotikeskeistä tai erakkoa kuluttajaa. Spontaanin asumisen kuluttaja on omaa tietään kulkeva, joustava ja kokemushakuinen kuluttaja, joka muistuttaa vuorostaan Knoxin ja Pinchin (2010) ura- ja kulutuskeskeistä kuluttajaa ja Giblerin ja Tyvimaan (2014) aktiivista tai hauskanpitäjä -kuluttajatyyppeä. Muista riippuvaisella asumisen kuluttajalla voi olla samankaltaisia ominaisuuksia useiden edellä mainittujen kuluttajatyyppeiden kanssa, mutta hän ei syystä tai toisesta pysty toteuttamaan asumistoiveitaan, vaan on riippuvainen esimerkiksi muiden taloudellisesta avusta.

Kylkilähti (2012, 2014) on tarkastellut kolmea nuorten kuluttajien omaelämäkerrallisissa teksteissä ilmenevää identiteettiä. Toteuttajan positiossa tavoitellaan kulttuuristen normien ja ihanteiden mukaista elämää. Epäonnistuja tunnistaa nämä normit, mutta ei pysty elämään niiden mukaisesti ja kokee siitä häpeää. Irrottautuja vuorostaan tuntee samat normit ja ihanteet, mutta ei tavoittele niiden mukaista elämää, vaan elää omien ihanteidensa mukaan muista erottautuen. Tämän tutkimuksen suunnitelmalliset asumisen kuluttajat voisivat myös olla verrattavissa ”toteuttajiin”, spontaanit asumisen kuluttajat ”irrottautujiin”

ja muista riippuvaiset asumisen kuluttajat ”epäonnistujiin”. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat noudattavat asumiseen liittyvien normien ja ihanteiden mukaista elämää, spontaanit kuluttajat elävät omien ihanteidensa mukaisesti ja muista riippuvaiset asumisen kuluttajat eivät ehkä ole onnistuneet kummassakaan. Suunnitelmalliselle asumisen kuluttajalle omistusasuminen näyttäytyy vuokra-asumista parempana vaihtoehtona, kun taas spontaanille asumisen kuluttajalle vuokra-asuminen on ensisijainen valinta. Muista riippuvaiselle asumisen kuluttajalle valinnan mahdollisuudet asumisen suhteen ovat rajattuja ja asumisratkaisut tuotetaan ulkoapäin. Ketään haastatelluista nuorista ei suoraan voi lukea tähän tyyppiin kuuluvaksi, mutta tällainen tyyppi oli havaittavissa nuorten puheessa. Suunnitelmalliset, spontaanit ja muista riippuvaiset asumisen kuluttajat ovat myös osin päällekkäisiä tyyppejä. Samalla kuluttajalla voi olla piirteitä useista tyypeistä eikä tyypittely ole täysin yksiselitteistä. Lisäksi kuten elämäntyyli ja kulutustavat, myös asumisen kuluttajatyypit voi muuttua joksikin toiseksi elämänvaiheen mukaan.

5.1 Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat tekevät kulutus päätöksensä harkiten ja järkiperusteisesti. Tämä koskee kaikkea kulutusta, mutta etenkin asumista, sillä asumisen valintoihin liittyy merkittävää taloudellista painoarvoa. Suunnitelmalliset kuluttajat kuvaavat itseään säästäväisinä rahankäyttäjinä, jotka seuraavat talousasioita sekä yleisellä että henkilökohtaisella tasolla ja katsovat hintoja kaupassa. He voivat satsata kulutuksessaan tiettyihin asioihin, kuten ruokaan, mutta karsivat silloin tällöin esimerkiksi vaate- tai kosmetiikkaostoksista. He saattavat tehdä myös satunnaisia heräteostoksia. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat näkevät säästäväisyyden ekonomistisen talousihanteen tai kulutuseetoksen mukaisesti taloudellisten hyötyjen maksimointina ja kustannusten minimointina tai hallintana (Autio, Huttunen & Puhakka 2010, 106; ks. myös Huttunen & Lammi 2009, 97–98). He voivat toisinaan kuluttaa myös hedonistisesti, mutta pyrkivät kohtuulliseen ja taloudellisesti järkevään kulutukseen. Näin haastateltava kuvaa itseään rahankäyttäjänä:

Semmonen aika vastuullinen, että en käytä heti niitä saamiani rahoja, että säästän aika paljon. Ja sitten myös katon kaikkii hintoja, vertailen silleen ja esim. ruokakaupassaki niin katon kilohinnat ja muut aika

useesti tarkkaan läpi sitten, että en osta ihan mielin määrin vaan mitä haluan. (H7)

Suunnitelmallinen asumisen kuluttaja on hintatietoinen ja pyrkii saamaan kulutuksen kohteesta riittävästi tietoa ennen päätöksentekoa. Säästäväisyys on osa kuluttajan elämäntyyliä ja ilmenee niin pienissä arkisissa kulutusvalinnoissa kuin suuremmissa päätöksissä. Säästäväisyys ja suunnitelmallisuus eivät ilmene rahankäytön välttämisenä, vaan tiedostavuutena ja itselle tärkeiden asioiden priorisoimisena. Osa nuorista matkustelee, osa syö usein ulkona, kun taas joku tulee onnelliseksi uusista kengistä. Yhteistä näille kuluttajille on kuitenkin se, ettei heidän tilinsä juuri koskaan ole tyhjillään. Säästäväisyys ei myöskään tarkoita ainoastaan sitä, että rahaa jää tallettavaksi säästöön, vaan myös yleisesti kykyä oman talouden hallintaan ja tulevien menojen ennakoimiseen. Suunnitelmalliset kuluttajat huolehtivat myös siitä, että heillä on käytössään riittävästi rahaa yllättävien menojen varalta:

Kyl mä tykkään pitää itelläni semmosen ainaki, vähintään kolmen vuokran kokosen summan tilillä jatkuvasti, et se on sit niinku hätävara. (H5)

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat säästävät ”pahan päivän varalle” ja muuten vain mahdollistamaan tulevaa kulutusta. Käyttötilin ja mahdollisten asuntosäästöjen lisäksi heillä on usein erillinen säästötili, jonne rahaa laitetaan sivuun ennakoimattomia menoja varten. Tieto oman taloudellisen tilanteen vakaudesta ja rahan riittävydestä luo turvallisuuden tunnetta. Säästäminen ja hyväksi koettu taloudellinen tilanne mahdollistaa myös tietynlaista spontaaniutta, koska isompiin kulutusmenoihin on varauduttu jo ennakkoon säästämällä. Esimerkiksi matkustaminen ei edellytä erillistä säästämistä, vaan sopivan tilanteen tullen matkalle voi lähteä nopeastikin:

No en varsinaisesti säästä mitään tiettyä tarkotusta varten mut lähinnä silleen esimerkiks matkustamiseen niin siihen säästän, et sit jos tulee semmonen tilanne et voi ja haluu lähteä niin sit on rahaa. Ja sitte ne mitä mä oon nyt säästäny nii mä siirtäisin sinne asuntosäästötilille, jos mä saisin sen aikaseks avattua. (H9)

Myös säästöjä on erilaisia: osa niistä voi olla varattu arkisten menojen kattamiseen, osa isompiin hankintoihin tai matkusteluun ja osa asunnon ostoon. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat ovat mahdollisesti ostaneet jo oman asunnon tai ainakin aloittaneet asuntosäästämisen joko ASP-tilille tai jollekin tilille, josta varat on tarkoitus myöhemmin laittaa asuntosäästöön. Jos tällaista ASP-tiliä ei vielä ole, suunnitelmallisten kuluttajanuorten puheessa ilmenee, että sellainen pitäisi ja olisi järkevää avata. ASP-tili nähdään turvallisena ja kannattavana tapana säästää asuntoa varten, vaikka varsinaisessa asunnon ostossa ei päädyttäisikään ottamaan ASP-lainaa. Tiliä avatessa säästämislle asetetaan euromääräinen tavoite, johon suunnitelmalliset nuoret kuluttajat vaikuttavat myös pyrkivän:

Kyl mulla se ASP-tili on tossa ja yritän kerätä sinne, et oisko mul nyt puolet siitä mun tavoitteesta tai silleen et saa käsirahan sinne kasaan. Joku puolet siitä, ja jos mä nyt tässä meen kokopäiväduuniin jossain lähiaikoina niin toivottavasti ehkä vuoden sisällä saan sit kerättyy tarpeeks sinne et pystyisin sitte ettimään jotain, varmaanki kaksioo.
(H1)

Säästäminen on saatettu aloittaa jo alaikäisenä esimerkiksi lahjaksi saaduista rahoista tai viimeistään ensimmäisten työpaikkojen ja palkkojen myötä. Säästäminen ei välttämättä ole täysin säännöllistä tai erityisen kunnianhimoista, mutta sillä pyritään kuitenkin siihen, että olisi mahdollista ostaa oma asunto mahdollisimman varhain. Mieltymystä omistusasumiseen ja sen tavoittelua perustellaan pääasiassa järkiperaisilla taloudellisilla tekijöillä (mm. Andersson, Naumanen, Ruonavaara & Turner 2007, 151). Omistusasunto on säästävälle ja suunnitelmalliselle asumisen kuluttajalle taloudellisen hyödyn maksimoinnin väline Aution, Huttusen ja Puhakan (2010, 106) tunnistaman ekonomistisen kulutuseetoksen mukaisesti. Säästäminen tuottaa nautintoa.

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat saattavat suhtautua velanottoon kielteisesti ja pitää velkaantumista jopa pelottavana tai ahdistavana ajatuksena. Kielteinen asenne velanottoa kohtaan liittyy kuitenkin pääosin kulutusluottoihin tai esimerkiksi opintolainaan, ei niinkään asuntolainaan. Nuoret luottavat pankkien kykyyn arvioida luottokelpoisuutta ja maksukykyä niin, ettei lainaa edes saa, jos sen myötä on todennäköistä joutua taloudellisiin vaikeuksiin. Asuntovelallisuus ilmentää

vastuullisuutta ja vakaata taloudellista tilannetta. Näin haastateltava kuvaa suhtautumistaan velkaantumiseen:

Tuntu ihan turvalliselta ruveta säästää ASP-tilille ja sit sitä kautta ottaa sit se asuntolaina että, sain semmosen fiiliksen, että mä en joudu ongelmiin sitte. Mut muuten velanotto tavallaan on kyl ehk pelottavaa silleen et -- tai mä en oo ottanu esimerkiks opintolainaa, joka on ehkä tosi monelle aika semmonen perus, et sitte on jo kokemusta jostain velasta, mut mul ei oo ikin ollu mitään, niin on se vähän sellanen mörkö. (H1)

Vaikka kulutuksen yleisenä periaatteena olisi velattomuus, asunnon ostamiseen voidaan silti ottaa velkaa, sillä asuntolaina ei kuulu moralisoitavan velan piiriin (Huttunen & Lammi 2009, 95). Luottamus pankkien toimintaan ja omaan talouteen on myös olennaisessa roolissa, kun harkitaan asunnon ostamista lainarahalla. Mitä parempana kuluttajat näkevät taloudellisen tilanteensa ja sen kehittymisen tulevaisuudessa, sitä rohkeammin he myös tekevät taloudellisia sitoumuksia, kuten ottavat asuntolainaa (Raijas & Kangassalo 2010, 75). Suunnitelmallisen taloudenpidon myötä kuluttajat ovat valmiimpia sitoutumaan asuntolainan maksamiseen. Asuntovelallisuus ei välttämättä edes konkreettisesti muuta kuluttajan taloustilannetta:

Meil menee kuitenkin suurin piirtein se sama raha siihen lainanlyhennykseen ku ois menny vuokranmaksuun, niin sit se on ikään ku vaan vähän semmosii numeroita et, että ei oo mitään semmosta niinkun konkreettista muutosta hirveesti, et se vaan näkyy siellä pankissa et on tän ja tän verran lainaa ja sitten sitä lyhennetään. (H3)

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat tekevät luonnollisesti myös asumiseen liittyviä päätöksiä harkiten. Lapsuudenkodissa saatetaan asua niin pitkään kuin mahdollista, sillä se on useimmille taloudellisesti huoletonta ja järkevää. Muutot liittyvät monesti elämänvaiheeseen tai elämäntilanteen muutoksiin. Ensin muutetaan lapsuudenkodista opiskelemaan, sitten mahdollisesti yhteen seurustelukumppanin kanssa ja opiskelujen päätyttyä omistusasuntoon. Välissä voi olla harkittuja muuttoja esimerkiksi paremman asunnon perässä, jos se nähdään

taloudellisesti mahdollisena ja kannattavana. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat elävät myös asumisen suhteen perinteisten elämänkaariodotusten mukaisesti eikä sitä välttämättä koeta epämiellyttävänä ratkaisuna (ks. myös Huttunen & Lammi 2009, 89). He ovat myös yleensä suunnitelleet asumistaan joitakin vuosia eteenpäin sekä suunnitelleet omistusasunnon hankkimista ja sen mahdollista ajankohtaa. Asuntomarkkinoita ja asuntojen tarjontaa seurataan jo pitkään ennen varsinaista omistusasunnon etsimistä.

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat pitävät kotia tärkeänä ja haluavat panostaa siihen. Kodin merkitys ja ajatus sen pysyvyydestä ilmenee niin, että asunnosta halutaan tehdä omannäköinen ja sen eteen ollaan valmiita näkemään vaivaa. Myös vuokra-asuntojen sisustamiseen panostetaan. Asuntoon ollaan valmiita kuluttamaan enemmän rahaa kuin esimerkiksi matkusteluun, koska kotona vietetään paljon aikaa ja sen toivotaan olevan viihtyisä. Toisaalta asumisessakin saatetaan pyrkiä säästäväisyyteen varsinkin asumisuran alkuvaiheessa esimerkiksi asuinneliöistä tai asunnon varustelusta tinkimällä. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat ovat joka tapauksessa kotikeskeisiä ja aktiivisia asujia, joille kodin ylläpito ja kotiin liittyvä vaivannäkö on luonnollinen osa elämää. Heidän elämäntyyliinsä sopii asuminen myös kauempana kaupunkien keskustoista ja palveluista, sillä palvelujen kaukaisuus edellyttää suunnitelmallisuutta (Koistinen & Tuorila 2008, 23). Omakotitalosta haaveilu onkin yleisempää suunnitelmallisilla kuin spontaaneilla asumisen kuluttajilla.

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat ovat suunnitelleet tulevaisuuden asumistaan ja osaavat kuvailla unelma-asuntoaan hyvin yksityiskohtaisesti. Usein tiedossa on jokin tietty alue tai sijainti ja kriteereitä asunnolle. Haaveet eivät välttämättä ole epärealistisia, vaan kuluttajat uskovat, että ne on myös mahdollista saavuttaa jossakin vaiheessa elämää. Haaveet voivat olla hyvin vaatimattomiakin eikä asunnolla tarvitse ilmaista statusta tai varakkuutta, vaikka rahaa olisi käytettävissä määrättömästi. Seuraavaan sitaattiin tiivistyy yleinen asumisen haavemaailma suunnitelmallisten asumiskuluttajien keskuudessa:

No ei mulla siihen raha vaikuta siihen, mun unelma-asuntoon. Omakotitalo, isolla tontilla ja riittävästi tilaa siinä omakotitalossa, siinäpä se yksinkertaisuudessaan. (H10)

Myös muun elämäntilanteen haaveet ovat perinteisiä. Perinteitä arvostavat suunnitelmalliset kuluttajat kunnioittavat ympäristön käyttäytymisnormeja ja pyrkivät valinnoissaan yhteenkuuluvuuteen ja jatkuvuuteen (Salonen ym. 2015, 9). He haluavat elää suomalaisille tavallista elämää ja ovat suunnitelleet sitä jopa viiden tai kymmenen vuoden päähän. Kuluttajien haaveisiin kuuluu opiskelu ja valmistuminen, hyvä vakituinen työpaikka, puoliso, omistusasunto ja perheen perustaminen. Nämä tekijät nähdään hyvän elämän elementteinä (Rowlands & Gurney 2000, 125).

Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat ovat usein korkeakouluopiskelijoita tai aikeissa hankkia korkeakoulututkinnon, jonka myötä he odottavat myös vakaata tulotasoa. He ovat perhekeskeisiä, ja lapsuuden perhe ja muut läheiset ovat heille tärkeitä. He ovat monesti jo nuorena vakiintuneissa parisuhteissa ja toivovat loppuelämää saman kumppanin kanssa. Heillä saattaa myös olla lemmikkejä. Perhekeskeisyys, parisuhteet ja lemmikit vaikuttavat myös siihen, että nuoret haluavat vakiintua ja perustaa oman perheen Suomessa. Siksi he eivät näe ulkomailla asumista muuten kuin väliaikaisena mahdollisuutena, eikä se vaikuta heidän asumisvalintoihinsa tai sitoutumiseensa asumiseen Suomessa. Omistusasunto näyttäytyy suunnitelmallisille asumisen kuluttajille taloudellisesti järkevänä ja luonnollisena vakiintuneeseen elämänvaiheeseen kuuluvana ratkaisuna, joka halutaan saavuttaa heti, kun elämäntilanne, työtilanne ja tulotaso sen sallivat.

5.2 Spontaanit asumisen kuluttajat

Nuoret kuluttajat tavoittelevat kulutuksellaan muita ikäluokkia useammin hedonistisia nautintoja ja mielihyvää (Saarinen 2001, 3). Tämä näkyy vahvemmin spontaanien kuin suunnitelmallisten asumisen kuluttajien keskuudessa. Spontaanit asumisen kuluttajat ovat suunnitelmallisia kuluttajia harkitsemattomampia rahankäyttäjiä eivätkä näe syytä jättää rahaa säästöön, jos sille on mielekkäämpiä käyttökohteita. Rahankäyttö ja kulutus vaikuttaa huolettomalta. Kulutus päätöksiä tehdään spontaanisti, nopeasti ja tunneperusteisesti eli ilman suurta harkintaa. Tietynlaista tuhlailevaa kulutusta voidaan pitää nuoruuteen kuuluvana ja hyväksyttävänä (Huttunen & Lammi 2009, 90). Näin eräs nuorista kuluttajista kuvailee rahankäyttöään:

No kyl mä säästän, mut se on tosi pieni summi. Et aika mukavuudenhaluinen mä oon silleen, et jos on rahaa niin miksei sit tuhlais sitä. (H2)

Haastateltava kuvailee säästävänsä satunnaisesti, mutta hän ei varsinaisesti pyri säästäväisyyteen. Säästämislle ei ole mitään tiettyä kohdetta tai tavoitetta, joten rahat voi yhtä hyvin kuluttaa. Nuoret ovat valmiita karsimaan kulutusmenojaan taloudellisesti tiukassa tilanteessa, mutta pidemmällä tähtäimellä säästäminen ei välttämättä houkuttele (Saarinen 2001, 79). Rahankäytöstä puhutaan tuhlaamisena, joka voidaan tulkita negatiivissävytteisenä ilmaisuna. Spontaanit asumisen kuluttajat eivät kuitenkaan ilmaise potevansa huonoa omaatuntoa kulutuksestaan tai kokevansa tarvetta muuttaa rahankäyttötapojaan (ks. myös Autio 2006, 79). Tuhlaamista ei nähdä paheena. Toinen haastateltava kertoo pyrkivänsä säästämään aina, kun pystyy. Spontaanille kuluttajalle ominaisesti säästämislle ei kuitenkaan ole tiettyä kohdetta eikä pitkän aikavälin tavoitetta:

Mä pyrin säästämään aina tulevaisuutta varten, aina ku pystyy niin säästän kyllä. Esim viime kevään aikana mä sain säästettyä aika kivasti ja sit taas kesän aikana mä tuhlasin sen kaiken. (H4)

Haastateltava oli työskennellyt kesään saakka ja saanut rahaa säästettyä. Säästöt hän käytti ulkomailla kesän aikana. Syksyllä, kun oli aika palata opintojen pariin Suomeen, haastateltava joutui etsimään mahdollisimman halvan asunnon, sillä rahat olivat vähissä. Tämä ilmentää spontaanin asumisen kuluttajan huoletonta ja joustavaa elämäntyyliä, joka näkyy myös asumisen valinnoissa. Kulutus ei välttämättä ilmene ”shoppailuna”, tavaroiden tai materian hankkimisena, vaan se voi kohdistua myös nimenomaan vapaa-ajan viettoon, palveluihin ja matkusteluun. Huoleton rahankäyttö ei aina tarkoita sitä, että kulutus olisi taloudellisesti vastuutonta (Saarinen 2001, 3). Kulutus tapahtuu pääosin omien taloudellisten resurssien rajoissa. Elämysten ja kokemusten hankkiminen näyttäytyy kuitenkin spontaanille kuluttajalle houkuttelevampana kuin rahan tavoitteellinen säästäminen esimerkiksi omaa asuntoa varten.

Spontaanit asumisen kuluttajat asuvat yleensä vuokralla eivätkä ole suunnitelleet omaa asumistaan kovin pitkälle. Asunnot saattavat olla jaettuina ja vuokrasuhteet lyhytaikaisia. Asunnot voivat vaihtua lyhyelläkin varotusajalla. Spontaanilla

asumisen kuluttajilla saattaakin olla jo asumisuransa alussa useita muuttoja. Toisaalta spontaanit kuluttajat muuttavat myös erilaisin perustein kuin suunnitelmalliset kuluttajat. Muuttoalttius liittyy elämäntyyliin ja asunnon hallintamuotoon (Knox & Pinch 2010, 254). Muuttaminen ei vaadi suurta harkintaa, ja sen taustalla voi olla esimerkiksi vain se, että ystävä tarvitsi väliaikaisen alivuokralaisen:

-- sen jälkeen viime vuodenvaihteessa muutin Arabiaan. Arabiassa asuin kaverin kanssa kimppekämpässä, kun hän tarvitsi kämppekaverii niin mä menin sinne, mut se oli ihan vaan puolen vuoden verran. Aika sen jälkeen lähin lomanviettoon Espanjaan ja loman jälkeen syksyllä muutin tänne Viikkiin. (H4)

Lähtiessään kesäksi ulkomaille lomanviettoon haastateltava ei vielä tiennyt, missä tulee syksyllä asumaan. Toisaalta hänen ei tarvinnut kesän aikana huolehtia asumiskustannuksista tai asunnon jälleenvuokraamisesta. Tällaisista väliaikaisista asumisratkaisuksista huolimatta spontaanit asumisen kuluttajat ovat tyytyväisiä asumiseensa. Spontaanit kuluttajat eivät koe vuokran maksamista tuhlaamisena tai rahan hukkaan heittämisenä samalla tavalla kuin suunnitelmalliset kuluttajat. Vuokralla asumisen joustavuus ja sitomattomuus voittaa omistusasumisen taloudelliset hyödyt. Vuokran maksamiseen suhtaudutaan kuin mihin tahansa muuhun kulutukseen: rahaa vastaan saa jonkin tavaran tai palvelun, tässä tapauksessa katon päänsä päälle. Spontaanit asumisen kuluttajat eivät halua tehdä isoja taloudellisia sitoumuksia, kuten ottaa asuntolainaa, sillä se vaikeuttaisi joustavan elämäntyylin mukaista elämää.

Spontaanit asumisen kuluttajat ovat siis elämäntyyliltään liikkuvaisia ja aktiivisia. He eivät välttämättä vietä paljon aikaa kotona. Opiskelu, työt, ystävien ja läheisten kanssa vietetty aika sekä harrastukset ovat tärkeitä, joten kotona oleskelulle jää vain vähän aikaa. Asuminen on passiivista, ja asunto saattaa toimia vain nukkumapaikkana ja tavaroiden säilytyspaikkana. Kokemus kodista on usein erilainen kuin suunnitelmallisilla asumisen kuluttajilla, koska asuntoon ei olla sitouduttu yhtä vahvasti. Kotina saatetaan myös kokea useampi paikka, esimerkiksi lapsuudenkoti oman asunnon lisäksi. Haastateltava ei ollut varma laskeako nykyistä asuntoa kodikseen:

No jos lasketaan kodiks se, jossa mä asun eli nyt tää mun Viikin asunto, niin se on siis paikka jossa rauhottua, levätä, myöskin jos nyt aatellaan ihan käytännön asioita niin se on mulle paikka jossa varastoida mun asiat, tavarat. Paikka, jossa nukkua. Mul on siis monesti ollu elämäntilanne sellanen et en mä oo välttämät kotona ollu muuten ku nukkumassa. Eli jos mul on ollu paljon opiskelu- tai työhommua tai sit muuten vaan sosiaalista elämää muualla niin sit mä oon vaan ehkä ollu koko ajan poissa ja sit käyny kotona vaan nukkumassa. (H4)

Haastateltavan kertoman perusteella voi myös havaita, että elämäntyylin mukaisten reunaehtojen sisällä elämäntilanne vaihtelee nopeastikin monista tekijöistä riippuen. Välillä kotona vietetään vähemmän, toisinaan taas enemmän aikaa. Aktiivinen elämäntyyli, jossa vietetään paljon aikaa muualla kuin kotona ei myöskään tarkoita sitä, ettei koti voisi olla tärkeä. Spontaanitkin asumisen kuluttajat voivat pitää kotia tärkeänä turvapaikkana, jonka halutaan myös olevan omannäköinen. Asunnosta tai huoneesta voi muokata itsensä näköisen monilla eri tavoilla. Spontaaneille asumisen kuluttajille voi riittää omat, tutut tavarat ympärillä.

Spontaanit asumisen kuluttajat eivät ole myöskään ole suunnitelleet elämäänsä kovin pitkälle tulevaisuuteen. Suunnitelmallisilla kuluttajilla on selkeät suuntaviivat seuraavan viiden tai kymmenen vuoden ajalle, mutta spontaanit kuluttajat näkevät elämässään samalla aikavälillä paljon erilaisia avoimia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Elämää ei joko haluta tai ei ole edes mahdollista suunnitella pitkällä tähtäimellä. Suunnittelemattomuus mahdollistaa spontaaniuden. Kun tietynlaiseen elämään ei olla sitouduttu, on mahdollista tarttua erilaisiin tilaisuuksiin, kuten työtarjouksiin kauempana senhetkisestä asuinpaikasta. Toisaalta nuoruuden elämänvaiheessa voi olla myös pakko olla jossain määrin spontaani. Esimerkiksi opiskelupaikan saaminen tietyltä alalta voi edellyttää muuttoa toiselle puolelle Suomea tai ulkomaille. Spontaanit asumisen kuluttajat vaikuttavat myös olevan suunnitelmallisia useammin yksin eläviä, jolloin heidän ei tarvitse huomioida seurustelukumppanin tai puolison toiveita päätöksissään. He eivät ole kenestäkään riippuvaisia. Opiskelu ja työuralla alkuun pääseminen näyttäytyy spontaaneille kuluttajille tärkeämpänä kuin oman perheen perustaminen.

Spontaanit kuluttajat voisivat lähteä opintojen aikana ulkomaille vaihtopiskelemaan, harjoitteluihin tai töihin opintojen jälkeen. Toisin kuin suunnitelmalliset asumisen kuluttajat, spontaanit voisivat muuttaa ulkomaille myös pidemmiksi ajoiksi tai jopa lopullisesti. Ulkomaille ei välttämättä varta vasten hakeuduta, mutta ollaan valmiita ja halukkaita lähtemään mahdollisuuden tullen. Näin haastateltava kuvailee mahdollista tulevaa asuinpaikkaansa:

Mä tosiaan olin silloin vaihdossa siellä Belgiassa ja se tuntui oikeen kivalta. Ja se ois myös sellanen potentiaalinen työpaikka -- ja jos ei siellä, niin miksei joskus palata Espanjaankin, et seki on yks vaihtoehto. Et joko Belgia, Espanja tai Suomi tai joku ihan muukin voi olla. (H4)

Asuinpaikka ja -maa riippuu siitä, mistä löytyvät mielekkäimmät mahdollisuudet esimerkiksi työllistyä. Työpaikan perässä ollaan valmiita muuttamaan kauemmaksikin. Spontaanit asumisen kuluttajat eivät suunnitelmallisten tapaan näe ostavansa asuntoa mahdollisimman pian opintojen jälkeen, koska eivät vielä tiedä missä haluavat asua. Toisaalta he näkevät mahdollisena myös vakiintumisen ulkomailla. Tällöin asunto saatettaisiin ostaa jopa ulkomailta, jos päätetään jäädä lopulta johonkin maahan tai kaupunkiin. Spontaanit asumisen kuluttajat näkevät usein omistusasumisen tulevaisuudessaan kuten suunnitelmallisetkin kuluttajat. Heillä ei kuitenkaan ole samalla tavalla suunniteltua ajankohtaa tai muita toiveita ja ajatuksia asunnon ostolle, vaan sen nähtiin olevan mahdollista ”joskus tulevaisuudessa”:

Kyl mä haluisin omistaa, mut niin et se ei oo ainakaan niinku lähitulevaisuuden asioita niin sitä on vaikee, ei osaa kuvitella niin kauas. (H9)

Spontaanit asumisen kuluttajat eivät myöskään usein osaa kertoa millainen heidän unelma-asuntonsa olisi. Tämä kertoo siitä, etteivät he ehkä ole ajatelleet asumiseen liittyviä asioita yhtä paljon kuin suunnitelmalliset kuluttajat. Asuminen ei ole heille yhtä tärkeä elämän osa-alue kuin suunnitelmallisille kuluttajille. Kodin rooli on heille erilainen. Lopullisen tavoiteasunnon tai unelma-asunnon ajatellaan kuitenkin olevan omistusasunto, ainakin jos rahaa olisi käytettävissä niin paljon kuin haluaa.

Kun omistusasunnon hankkiminen kuuluu vasta kaukaisempiin elämäntavoitteisiin tai ei ole suunnitelmissa ollenkaan, pitkäjänteistä säästämistä asuntoa varten ei myöskään koeta tarpeellisenä. Rahaa käytetään mieluummin johonkin muuhun. Spontaanit asumisen kuluttajat näkevät omistusasumisessa kuitenkin samankaltaisia talouteen liittyviä hyötyjä kuin suunnitelmalliset kuluttajat. Hekin pitävät asumista omistusasunnossa taloudellisesti järkevämpänä kuin vuokraamista. He eivät kuitenkaan ole valmiita tinkimään kokemusten ja elämyksien tavoittelusta ja sitoutumaan asuntoon ainakaan nuoruudessaan. Omistusasumisen hyötyjä ei nähdä niin suurina, että siihen olisi varta vasten pyrittävä.

5.3 Muista riippuvaiset asumisen kuluttajat

Suunnitelmalliset ja spontaanit asumisen kuluttajat tekevät asumisvalintoja elämäntyylinsä ja elämäntavoitteidensa mukaisesti. Kotikeskeiset suunnitelmalliset kuluttajat panostavat kotiin ja tavoittelevat omistusasuntoa, kun taas kokemushakuiset spontaanit kuluttajat panostavat muuhun kulutukseen, elämyksiin ja kokemuksiin. Yhteistä heille on se, että asumisen valinnat ovat vapaaehtoisia. On oma valinta elää spontaanisti ja asua pidempään vuokralla tai vastaavasti säästää omaa asuntoa varten ja ostaa se mahdollisimman varhain. Kaikilla kuluttajilla ei kuitenkaan ole syystä tai toisesta mahdollisuutta päättää itsenäisesti asumiseensa liittyvistä asioista. Muista riippuvaiset asumisen kuluttajat ovat asumisen suhteen riippuvaisia esimerkiksi perheen tai suvun tuesta, tulonsiirroista tai puolison tai perheen tarpeista. Riippuvaisuus muista ei aina ole negatiivinen asia. Siitä kuitenkin seuraa se, ettei asumiseen liittyviä päätöksiä tehdä täysin itsenäisesti tai oman elämäntyylin ja mieltymysten mukaisesti. Niillä muista riippuvaisilla kuluttajilla, joilla taloudelliset resurssit ovat heikot, ei myöskään ole muiden kuluttajien kanssa yhtäläisiä valinnanmahdollisuuksia asumisen suhteen.

Riippuvaisuus muista voi siis olla taloudellista tai esimerkiksi perhesuhteista johtuvaa riippuvaisuutta, jota voisi tässä nimittää sosiaalisesti riippuvaisuudeksi. Raijaksen (2015, 146) mukaan nuorten keskuudessa korostuu pyrkimys taloudelliseen riippumattomuuteen. Rahallista avustusta vanhemmiltaan saavat nuoret nähdään vähemmän itsenäisinä kuin muut nuoret (Stone, Berrington & Falkingham 2014, 271). Nämä seikat olivat havaittavissa myös haastateltujen nuorten puheessa. Kun asutaan omillaan, vanhempien tai suvun taloudelliseen

apuun ollaan valmiita turvautumaan pakon edessä. Mieluiten halutaan pärjätä itsenäisesti omien tulojen avulla:

En oo onneks joutunut pyytää, paitsi kerran tässä vuosi sitten, mut seki oli pieni avustus vaan. Ja siis, onneks mulla ei oo ollu tarvetta, oikeestaan melkeen koskaan, niin en oo sit pyytäny. Ja sit mä oon myös luonteelta vähän tämmönen et vaikka oiskin niin mä kyl yritän kaikin keinoin pärjää jotenkin muuten kun niitten avulla, et mulle se on oikeesti aika viiminen resurssi. (H4)

Opiskeluaikana opiskelijoille maksettavat tulonsiirrot eli opinto- ja asumistuet nähdään kuitenkin normaalina opiskelijalle kuuluvana tulona. Opintotukea saava nuori ei ole muista riippuvainen kuluttaja. Vain avun pyytäminen esimerkiksi vanhemmilta nähdään yleensä epätoivottuna:

Yhen kerran jouduin täs kesän aikana itseasias pyytää vähän apuu vuokraan ku mä olin unohtanu hakee asumistukee. Mutta kyl mä pääasias oon yrittäny ihan omilla tuloilla ja säästöillä maksaa. (H1)

Tiettyjen tulonsiirtojen, kuten toimeentulotuen saajat voidaan kuitenkin nähdä muista riippuvaisina asumisen kuluttajina. Toimeentulotuen saajille korvataan vain kohtuulliseksi määritellyt asumismenot (Jauhiainen & Korpela 2019, 32) eli asumismenoille on ulkoapäin määritelty yläraja. Tulonsiirtojen saajat koetaan myös usein riskialttiiksi vuokralaisiksi negatiivisten stereotyyppien ja heikon tulotason vuoksi (Hoolachan ym. 2017, 73), mikä voi hankaloittaa asunnon löytämistä entisestään. Muista riippuvaiset asumisen kuluttajat eivät siis välttämättä pysty toteuttamaan ihannetta taloudellisesta riippumattomuudesta. Nuoret kokevat tärkeänä omien menojensa rahoittamisen itse, ja se vaikuttaa heidän kokemukseensa itsenäisyydestä (Piensoho & Kylkilahti 2013, 55). Jos he joutuvat turvautumaan muihin taloudellisesti, he eivät pysty kuluttamaan eivätkä myöskään asumaan vapaasti oman elämäntyyliinsä mukaan.

Sen lisäksi, että haastateltavat nuoret eivät halunneet olla muista taloudellisesti riippuvaisia, he myös etäännyttivät itseään tällaisista kuluttajista. Omaa perhettä, lähipiiriä ja ystäviä eroteltiin asumisen suhteen niistä, jotka ovat tehneet tai joutuneet tekemään heistä poikkeavia ratkaisuja asumisen suhteen.

Kuluttajaryhmät, jotka asuivat pitkään vuokralla eivät olleet tuttuja, vaan etäisiksi ja tuntemattomiksi jääneitä:

-- jos tietää silleen vaikka että joku perhe on asunu koko elämänsä vuokralla tai joku ihminen on asunu koko elämänsä, niin sitten saattaa silleen ajatella et onks se ihan tämmönen että ne haluaa ihan, se on vaan niiden semmonen valinta vai että onko siinä taustalla sitte jotain, ku on kuitenkin tavallaan aina omassa lähipiirissä ollu suurimmalla osalla on aina ollu omistusasunto, kaikilla tutuilla ja vaikka lapsuudessa kaikki lähipiirissä on ollu, ni sit ei välttämättä oo niin paljoo ollu kosketuksissa semmoseen porukkaan mikä sitte asuu enemmän vuokralla. (H3)

Pitkään jatkuvan vuokra-asumisen taustalla nähtiin myös olevan jokin selitys, eli sen ei uskottu olevan oma valinta. Yksi syy vuokralla asumiseen voi olla nimenomaan tällainen taloudellinen riippuvaisuus tai niin sanottu huono-osaisuus. Tällöin kuluttajalla on heikot taloudelliset resurssit eikä hän pysty toteuttamaan tavoiteltavia asumisratkaisuja:

Sillon kun mä asuin viel just lapsuudenkodissa tai nuorempana silleen ennen ku se oli ajankohtasta itelle mieltii omaa asumisjärjestelyy, nii ehkä silloin jotenki ajatteli et ne varsinki niinku perheet jotka asuu vuokralla nii niitä sit jotenki... kauheen kuulosta sanoo näin mut aatteli et ne on sitte varmaan vähän niinku huono-osaisia ihmisiä ja tällä tavalla. (H1)

Asumisessa riippuvaisuus muista voi liittyä myös puolison tai perheen elämäntilanteeseen. Asumisen valinnoissa voi joutua tekemään kompromisseja tai sellaisia ratkaisuja, joita ei itsenäisesti tekisi. Asunnon valinnassa perheenjäsenillä on erilaiset roolit, ja pariskunnan osapuolet saattavat kiinnittää huomiota erilaisiin asioihin asunnossa, sen hinnassa ja sijainnissa (Levy, Murphy & Lee 2008, 278). Kuluttajat tekevätkin kompromisseja toiveiden ja pakkojen sekä ihanteiden ja arjen välillä (Ilmonen & Hirvonen 2008, 83). Kompromissit voivat liittyä itse asuntoon, kaupunkiin, asuinmaahan, -alueeseen tai asunnon hallintamuotoon. Esimerkiksi asunnon ostamisen esteenä voi olla puolison epävarma työtilanne tai toiveet ulkomaille muuttamisesta. Osa haastateltavista oli valmiita joustamaan omista

toiveistaan ja muuttamaan esimerkiksi ulkomaille, vaikka se ei ollut omana haaveena:

-- mä en oo kyl semmonen et mä oisin koskaan hirveesti unelmoinu siitä, että sais ulkomailla asuu, mutta kyl mä voisin kuvitella silleen et jos ois joku tämmönen lyhyempi oikeesti, et ois joku määräaika, että esimerkiks vaik se [avopuolison] tutkijavaihto, niin kyl mä voisin sen ajaks mennä. (H3)

Kompromisseja oltiin valmiita tekemään itse, mutta niitä ei välttämättä haluttu edellyttää seurustelukumppanilta tai puolisolta. Muista riippuvaisen asumisen kuluttajan asema oltiin siis valmiita hyväksymään väliaikaisesti itselle, mutta asemaan ei haluttu asettaa muita. Eräs haastateltava oli valmis lähtemään joksikin aikaa asumaan ulkomaille, mutta ei halunnut vaatia puolisoaan joustamaan omista asumistoiveistaan:

-- En mä haluis ehkä ainakaan vielä sillei tässä vaiheessa edellyttää puolisoo muuttamaan perässä, mutta jos jossain vaiheessa on mahdollisuus [asua ulkomailla] niin tottakai siihen tarttuisin. (H5)

Riippuvaisuus muista asumisen valinnoissa voi siis olla väliaikaista, kuten esimerkiksi puolison elämäntilanteeseen liittyvää. Joillekin se on kuitenkin pysyvä tilanne. Tällaiset muista riippuvaiset asumisen kuluttajat eivät välttämättä pysty noudattamaan yhteiskunnassamme vallalla olevia normeja ja käsityksiä siitä, millaista asumisen pitäisi missäkin elämänvaiheessa olla. Nämä kuluttajat kuitenkin usein haluaisivat elää normien ja ihanteiden mukaisesti. Omistus- tai unelma-asunnot saattavat kuitenkin tuntua heille tavoittamattomalta. Asumiseen joudutaan sopeutumaan ja omia asumisen tapoja suhteuttamaan asumisratkaisuun. Tällaisen muista riippuvaisen kuluttajan rooli näyttäytyi haastatelluille nuorille epätoivottuna ja vältettävänä.

Haastateltujen nuorten keskuudessa ei suoranaisesti ollut ketään täysin muista riippuvaiseksi asumisen kuluttajaksi luokiteltavaa kuluttajaa. Esimerkiksi lapsuudenkodeissaan asuvat voidaan tosin katsoa jossain määrin myös tähän tyyppiin kuuluvaksi, sillä he joutuvat sopeuttamaan asumisen tapojaan muun perheen käytäntöihin. Nuorten puheessa oli kuitenkin havaittavissa, että tietynlaiset

asumisvalinnat tulkitaan olosuhteiden pakottamina tehdyiksi. Kuluttajat, jotka eivät noudata asumisen valintoihin liittyviä normeja tai käyttäytymissäantöjä voivat olla muista riippuvaisia asumisen kuluttajia. Kulutus- ja elämäntyyli eivät määräydy individualistisesti, vaan niitä säätelevät monenlaiset reunaehdot alkaen vanhempien koulutuksesta ja lapsuudenkodin taloudellisesta asemasta (Wilska 2005, 78). Monipuolisemmista taustoista tulevilla haastateltavilla aineisto olisi voinut muodostua erilaiseksi, ja ehkä joukossa olisi ollut myös muista riippuvaisiksi asumisen kuluttajiksi luokiteltavia nuoria.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 3) on tiivistettynä keskeisimmät tausta- ja elämäntyyli tekijät, rahankäyttö- ja kulutustavat sekä asumiseen liittyvät haaveet ja valinnat, jotka eroavat suunnitelmallisten, spontaanien ja muista riippuvaisten asumisen kuluttajien keskuudessa.

Taulukko 3. Asumisen kuluttajatyypin vertailua

	Suunnitelmallinen asumisen kuluttaja	Spontaani asumisen kuluttaja	Muista riippuvainen asumisen kuluttaja
Tyypilliset taustatekijät	Opiskelija tai korkeakoulutettu, vakituinen työ ja hyvät tulot, parisuhde, lemmikkejä, perhe läheinen	Opiskelija tai valmistunut, vakituiset tai määräaikaisten työt, ei parisuhdetta, ystävät läheisiä	Heikossa asemassa taloudellisesti ja/tai parisuhteessa/perheellinen
Elämäntyyli	Suunnitelmallinen, sitoutunut, ennakoiva, koti- ja perhekeskeinen	Spontaani, joustava, aktiivinen, liikkuvainen	Vaihtelee, mutta elämäntilanne rajoittaa elämäntyylin mukaan elämistä
Rahankäyttö- ja kulutustavat	Harkitseva, säästäväinen, järkipäätöksellinen, hintatietoinen, tasapainoinen	Huoleton, tuhlaavainen, ei tarvetta säästää rahaa, vaihteleva	Vaihtelevat, heikossa taloudellisessa tilanteessa oltava suunnitelmallinen
Asumiseen liittyvä päätöksenteko	Järkipäätöksellinen, taloudelliset hyödyt huomioiva	Tunneperäinen, lyhyen aikavälin suunnittelu, sitomattomuus tärkeää	Muista riippuvainen, epäitsenäinen
Haaveet ja toiveet elämässä	Korkeakoulutuskinto, hyvä työpaikka, puoliso, perhe, omistusasunto	Elämykset, kokemukset, hyvä työura, ehkä myöhemmin oma perhe	Tavallinen elämä, toimeentulo, hyvä taloudellinen tilanne
Unelma-asunto	Omakotitalo rauhallisella sijainnilla tai kerrostaloasunto palvelujen läheisyydessä, realistiset haaveet	Ei vielä osata kuvailla, mutta keskeinen sijainti	Sellainen, josta saa itse vapaasti päättää, haaveet saattavat tuntua tavoittamattomilta
Asunnon hallintamuoto	Omistusasunto heti, kun elämäntilanne mahdollistaa	Vuokra-asunto, ehkä omistusasunto joskus tulevaisuudessa	Vaihtelee, lopulta mahdollisesti omistusasunto

6 Johtopäätökset

Tarkastelin tutkimuksessani nuorten asumistoiveita, asumiseen liittyvien arvostusten muodostumista ja asunnon hallintamuodon valintaa omistus- ja vuokra-asumisen väliltä. Analysoin asumisen valintoja ja parhaaksi koettua asunnon hallintamuotoa erityisesti elämäntyöliien ja kulutustapojen näkökulmasta. Nuorten elämäntyöliettä, kulutustapoja ja ominaispiirteitä tarkastelemalla muodostin kolme asumisen kuluttajatyyppejä, jotka eroavat toisistaan asumisen ja muun kulutuksen suunnitelmallisuuden, vakiintuneisuuden, elämäntavoitteiden, arvojen ja osaltaan asumistoiveiden toteuttamismahdollisuuksien suhteen. Näitä kuluttajatyyppejä tarkastelemalla havaitsin elämäntyöliien, kulutus- ja rahankäyttötapojen ja kuluttajan ominaisuuksien vaikuttavan merkittävästi asumisen valintoihin ja asunnon hallintamuodon valintaan.

Asumistoiveiden osalta tutkimukseni tulokset olivat linjassa aiemman aiheeseen liittyvän tutkimuksen kanssa. Nuoret toivoivat asumiseltaan etenkin hyvää sijaintia, toimivia kulkuyhteyksiä sekä rauhallista asuinympäristöä. Asuinalueen ominaisuuksilla ja sijainnilla oli painoarvoa etenkin vuokra-asunnon valinnassa. Näiden lisäksi myös asunnon ominaisuuksilla ja kunnolla oli merkitystä asumisvalinnoissa. Nuoret kuluttajat olivat valmiita käyttämään tuloistaan asumiskustannuksiin sen verran, että pystyivät asumaan hyväkuntoisissa ja riittävän hyvin varustelluissa asunnoissa. Moni asui mieluummin yksin kuin jakoi asuntoa ainakaan tuntemattomien kanssa. Koska nuoret ovat usein pienituloisia esimerkiksi opiskelun vuoksi, asumiskustannusten oli kuitenkin pysyttävä kohtuullisina. Asumisessa tehtiin tällöin kompromisseja, mikä nuorten kohdalla johti usein esimerkiksi siihen, että tingittiin asunnon koosta hyvän sijainnin vuoksi.

Asumistoiveisiin ei näyttänyt vaikuttavan se, missä nuori kuluttaja asuu tai mistä on kotoisin. Tämä johtunee osaltaan siitä, että kaikki haastateltavat asuivat suurehkoissa kaupungeissa tai niiden lähistöllä eli melko samankaltaisissa ympäristöissä. Sen sijaan lapsuuden ja nuoruuden asumismuodolla vaikutti olevan merkitystä asumistoiveiden kannalta, sillä omakotitaloissa kasvaneet nuoret näkivät sen tulevaisuuden toiveasumismuotonaan, kun taas kerrostaloissa kasvaneet näkivät enemmän hyviä puolia kerrostaloasumisessa. Nuoruuden elinvaiheella oli myös vaikutusta asumisen valintoihin. Elämäntilanteen tiedostettiin olevan väliaikainen ja asumisen vielä muuttuvan ennen vakiintumista. Siksi asunnon ei

tarvinnut täyttää kaikkia toiveita, vaan voitiin tyytyä myös erilaisiin kompromissiratkaisuihin ja olla asumisessa joustavia. Osa asumistoiveista suuntautui tulevaisuuteen, jota osa nuorista oli suunnitellut jo pitkälle.

Arvostukset ja ajattelumaailma asumista kohtaan eivät synny tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat ennen kaikkea yhteiskunnassa vallalla olevat normit ja ihanteet sekä vanhemmilta omaksuttu arvomaailma ja käyttäytymismallit. Myös ystävillä ja lähipiirillä, omilla asumiskokemuksilla ja medially on vaikutusta käsityksiin asumisesta. Kuluttajan rooliin sosiaalistuessaan nuoret omaksuvat kuluttamiseen liittyviä ajattelutapoja, motiiveja ja arvoja. Ennakkokäsitykset tai ennakkoluulot asuntojen hallintamuotoja kohtaan kehittyvät jo varhain. Normien, ihanteiden ja perinteisten elämänkaariodotusten mukaan ei kuitenkaan koettu olevan pakko elää. Yksilöllisen elämäntyylin, arvojen ja elämäntavoitteiden mukaan eläminen nähtiin hyväksyttävänä, jolloin myös asumisessa hyväksyttiin totutusta poikkeavat ratkaisut.

Erityisesti omistusasumiseen liittyy normatiivisuutta. Suomalaisessa yhteiskunnassa omistusasumisen normi liittyy taloudellisiin resursseihin ja työtilanteeseen: jos on työpaikka ja säännölliset tulot, pitäisi ostaa oma asunto (Andersson ym. 2007, 161). Omistusasuntoa pidettiin yleisesti järkevimpänä asunnon hallintamuotona ennen kaikkea taloudellisesti. Tämän päivän nuoret kuluttajat ovat omaksuneet ekonomistisen kulutuseetoksen mukaisen ajattelutavan, jonka myötä pyritään maksimoimaan taloudellista hyötyä ja löydetään nautintoa laskelmoivasta rahankäytöstä ja säästämisestä (Autio, Huttunen & Puhakka 2010, 106). Omistusasunto näyttäytyi taloudellisesti järkevänä ratkaisuna myös niille nuorille kuluttajille, jotka eivät kuitenkaan itse halunneet pyrkiä omistusasumiseen lähivuosina. Näille nuorille muut arvot, kokemusten hankkiminen ja spontaani elämäntyyli olivat tärkeämpiä kuin omistusasuminen, joka olisi edellyttänyt säästämistä ja aloilleen asettumista.

Vuokra-asuminen oli väliaikaisissa ja muuttuvissa elämäntilanteissa itsestään selvä valinta kaikille nuorille kuluttajille. Suuri osa nuorista tavoitteli omistusasuntoa vakiinnuttuaan juuri sen taloudellisen järkevyyden vuoksi. Osalle omistusasunto ja asunovelallisuus tuntui kuitenkin liian sitovalta, koska se edellyttäisi elämän suunnittelua ja asettumista aloilleen. Tietyissä elämänvaiheissa ja tietynlaisten elämäntyylien mukaan eläville kuluttajille vuokra-asuminen ei ollut pakko, vaan

vapaaehtoinen ja luonnollinen valinta. Vuokra-asumisen nähtiin olevan pakon sanelemaa vain sellaisille kuluttajille, jotka eivät syystä tai toisesta pysty itse täysivaltaisesti päättämään asumiseensa liittyvistä asioista esimerkiksi heikkojen taloudellisten resurssien vuoksi. Sikäli kun asumisvalintoihin liittyvää vapaaehtoisuutta tai pakkoa oli edes mahdollista erottaa toisistaan (ks. myös Juntto 1990, 37), vuokra-asumista ei nähty nuorten keskuudessa yleensä pakon sanelemana tai huonona ratkaisuna, kunhan sitä ei jouduta jatkamaan liian pitkään.

Tutkimuksessa nuorten elämäntyylejä ja kulutustapoja tarkastelemalla muodostamani kolme kuluttajatyypistä nimesin suunnitelmallisiksi, spontaaneiksi ja muista riippuvaisiksi asumisen kuluttajiksi. Suunnitelmalliset asumisen kuluttajat näyttäytyivät säästäväisinä, harkitsevina ja ennakoivina kuluttajina, jotka olivat suunnitelleet elämänsä ja asumistaan jo pitkälle. Heille omistusasuminen oli ensisijainen hallintamuoto tulevaisuudessa ja he halusivat asua pysyvästi Suomessa. Spontaanit asumisen kuluttajat arvostivat enemmän kokemuksia, mahdollisuutta kuluttaa harkitsemattomasti sekä joustavaa ja sitoutumatonta elämää, minkä myötä vuokra-asuminen oli heille ensisijainen valinta. Spontaanit kuluttajat olivat maailmankansalaisia, jotka olivat valmiita ja halukkaita muuttamaan myös ulkomaille. Muista riippuvaisen asumisen kuluttajan asema nähtiin epätoivottuna ja ulkopuolisena, koska heillä ei ollut mahdollisuutta päättää itsenäisesti asumiseensa liittyvistä asioista tai toteuttaa asumistoiveitaan. Muista riippuvaisille asumisen kuluttajille omistusasunto olisi ollut toivottu hallintamuoto, mutta heillä ei esimerkiksi ollut tarvittavia taloudellisia resursseja sitä varten.

Elämäntyylien kirjo on siis moninainen, vaikka tarkastellaan rajattua kuluttajaryhmää. Nuorten asumiseen ja elämäntyyliin liittyy monenlaisia oletuksia, normeja ja ihanteita. Aineistosta tai todellisesta elämästä ei ole mahdollista löytää yksiselitteistä kaavaa siihen, kuinka nuorten asumisvalinnat tai mielekkäimpänä nähty hallintamuoto määräytyvät. Aiempaan asumisen valintoihin ja hallintamuodon valintaan liittyvään tutkimukseen nähden tässä tutkimuksessa kuitenkin korostui elämäntyylin, kulutustapojen ja kuluttajan piirteiden vaikutus asumisvalintoihin ja asumisen hallintamuodon valintaan. Kuluttajat ovat yksilöllisiä ja asumisvalinnat syntyvät monien tekijöiden summana. Joskus joudutaan ottamaan huomioon myös muiden tarpeet ja toiveet asumisen suhteen ja tekemään kompromisseja.

Erilaiset asumiseen liittyvät trendit, kuten kaupungistuminen ja yhden hengen kotitalouksien lisääntyminen voivat muuttaa asumisen tarpeita ja toiveita. Vuokra-asuminen on yleistä suurissa kaupungeissa (Juntto ym. 2010, 7), joten sen suosio kasvaa väistämättä kaupungistumisen myötä. Urbaani elämäntyyli, kulutuksen siirtyminen tavaroista palveluihin ja sen myötä toiveet asuinpaikasta palveluiden läheisyydessä nostavat keskustamaisen asumisen suosiota. Työelämän vaatimukset ja globalisoituminen voivat edellyttää joustavuutta ja lisätä näin vuokra-asumisen houkuttelevuutta. Näen kuitenkin kaupungistumisen, asunnon keskeiseen sijaintiin liittyvien toiveiden ja spontaanien elämäntyylien olevan vuokra-asumisen suosion kasvamisen taustalla enemmän kuin kansainvälistymisen ja ulkomailla oleskelun tai asumisen. Toisaalta omistusasuminen on ollut viime vuosina edullista matalan korkotason vuoksi. Omistusasumiseen liittyvät yhteiskunnalliset ja sosiaaliset rakenteet, normit ja ihanteet muuttuvat hitaasti, joten sen suosio tuskin voi kuitenkaan laskea kovin nopeasti.

Väliniemi, Rask ja Timonen (2008, 26–27) ovat todenneet, että asumistoiveiden sekä elämäntyylien, arvojen ja asenteiden vaikutuksesta asumiseen tarvitaan lisää tietoa. Tutkimukseni on tuottanut uutta tietoa elämäntyylien ja kulutustapojen mukaan muodostuvista kuluttajatyypeistä tai -ryhmistä sekä siitä, miten nämä erilaiset kuluttajaryhmät suhtautuvat nyt tarjolla oleviin asumisvaihtoehtoihin ja hallintamuotoihin. Yhteiskunnassa vallalla olevat asumisen arvot voivat korvautua osittain uusilla, nykyaikaan paremmin sopivilla ihanteilla (Puustinen 2010, 343). Omistusasunto ei välttämättä ole tulevaisuudessa tavoitelluin asunnon hallintamuoto ainakaan kaupungeissa (Väliniemi, Rask & Timonen 2008, 9). Tulevaisuudessa voidaan tarvita myös uudenlaisia asumisen muotoja ja asuntojen hallintamuotoja, joita jotkin tahot ovatkin jo suunnitelleet. Esimerkiksi asumisosuuskunnissa voi yhdistyä myönteisiksi koettuja tekijöitä sekä omistus- että vuokra-asumisesta (mm. Helsingin kaupunki 2019). Tästä tutkimuksesta voi olla apua tällaisten ratkaisujen kehittelyyn, sillä kehitystyössä on tunnettava kuluttajien käyttäytyminen ja tarpeet.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tarkastella, kuinka tässä tutkimuksessa haastateltujen nuorten asumistilanteet ja -toiveet ovat kehittyneet. Kun asumistoiveiden ja -valintojen on todettu riippuvan myös elämänvaiheesta ja elämäntilanteesta, olisi mielekästä tarkastella haastateltavien elämäntilannetta ja asumistoiveita esimerkiksi muutaman vuoden kuluttua eli toteuttaa

pitkittäistutkimus. Tämän tutkimuksen rajoitteena oli lisäksi se, että kaikki haastateltavat tulivat kaupunkimaisista ympäristöistä. Etenkin kaupungistumisen ollessa asumiseen liittyvä trendi olisi kiinnostavaa saada kuuluviin myös pienemmällä paikkakunnilla tai maaseudulla asuvien nuorten ääni asumiseen ja asumistoiveisiin liittyvissä asioissa. Toisekseen olisi mielenkiintoista tarkastella vielä nuorempien kuluttajien näkemyksiä tulevaisuuden asumisestaan hallintamuotojen kannalta. Erityisen kiinnostavaa olisi tarkastella kuinka nuorena ennakkokäsitykset asumisesta muodostuvat ja missä ikävaiheessa sosiaalistuminen tietynlaiseen ajatteluun on havaittavissa. Lisäksi olisi mielekäästä tarkastella esimerkiksi pariskuntia, joiden osapuolilla on toisistaan poikkeavat toiveet asumisen suhteen. Kuinka asumisen valinnat onnistuvat, jos kulutustavat ja suhtautuminen asuntojen hallintamuotoihin eivät ole samanlaisia? Tehdäänkö tällöin kompromisseja, ja minkä asunnon hallintamuodon hyväksi? Tutkimusaiheessani riittää siis edelleen mielekäästä tutkittavaa.

Lähteet

Ærø, T. 2006. Residential choice from a lifestyle perspective. *Housing, Theory and Society* 23(2), 109–130.

Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Allianssi ry. 2016. *Nuorista Suomessa 2016. Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä*. Tutkimuskooste. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Saatavilla: <<https://www.alli.fi/sites/default/files/2018-05/ns16-netti.pdf>>. Viitattu 7.2.2019.

Andersson, E., Naumanen, P., Ruonavaara H. & Turner, B. 2007. Housing, Socio-Economic Security and Risks: A Qualitative Comparison of Household Attitudes in Finland and Sweden. *European Journal of Housing Policy* 7(2), 151–172.

Arundel, R. & Ronald, R. 2016. Parental co-residence, shared living and emerging adulthood in Europe: semi-dependent housing across welfare regime and housing system contexts. *Journal of Youth Studies* 19(7), 885–905.

Autio, M. 2006. *Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1066, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 65*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Autio, J. & Autio, M. 2009. Kulutuksen ihanteet 1920-1970-lukujen sisustusoppaissa – askeettinen hedonismi ja privatisoituva ydinperhe. Teoksessa Minna Lammi, Mari Niva & Johanna Varjonen (toim.), *Kulutuksen liikkeet. Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2009*, 227–251. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Autio, M., Huttunen, K. & Puhakka, E. 2010. Keskiluokkainen ja ekonomistinen eetos kulutuskerronnassa: ansaittua ja laskelmoitua hedonismia. Teoksessa Minna Lammi, Liisa Peura-Kapanen & Päivi Timonen (toim.), *Kulutuksen määrät ja tyylit talouden muutoksissa*. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 6, 95–115.

Clapham, D. 2002. Housing Pathways: A Post Modern Analytical Framework. *Housing, Theory and Society* 19(2), 57–68.

Coolen, H. & Hoekstra, J. 2001. Values as determinants of preferences for housing attributes. *Journal of Housing and the Built Environment* 16(3/4), 285–306.

- Cooper Marcus, C. 1995. *House as a Mirror of Self: Exploring the Deeper Meaning of Home*. Berkeley: Conani Press.
- Coulter, R. 2017. Social Disparities in Private Renting Amongst Young Families in England and Wales, 2001–2011. *Housing, Theory and Society* 34(3), 297–332.
- Coulter, R. 2018. Parental background and housing outcomes in young adulthood. *Housing Studies* 33(2), 201–223.
- Crawford, J. & McKee, K. 2018. Hysteresis: Understanding the Housing Aspirations Gap. *Sociology* 52(1), 182–197.
- Druta, O. & Ronald, R. 2017. Young Adults' Pathways into Homeownership and the Negotiation of Intra-Family Support: A Home, the Ideal Gift. *Sociology* 51(4), 783–799.
- Eerola, E. & Saarimaa, T. 2015. Kohtuuhintaisen asumisen taloustiede. Teoksessa Jouni Häkli, Risto Vilkkonen & Leena Vähäkylä (toim.), *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Tallinna: Gaudeamus, 58–68.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Filandri, M. & Bertolini, S. 2016. Young people and home ownership in Europe. *International Journal of Housing Policy* 16(2), 144–164.
- Fox O'Mahony, L. 2013. The meaning of home: from theory to practice. *International Journal of Law in the Built Environment* 5(2), 156–171.
- Fox O'Mahony, L. & Overton, L. 2015. Asset-based Welfare, Equity Release and the Meaning of the Owned Home. *Housing Studies* 30(3), 392–412.
- Garam, I. & Korkala, S. 2015. Koulussa, yliopistossa, ulkomailla: Tilastoja yleissivistävän, ammatillisen ja korkeakoulutuksen kansainvälisestä oppilas- ja opiskelijaliikkuvuudesta 2014. Helsinki: CIMO. Saatavilla: <http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/78224_Faktaa_1A_2015.pdf>. Viitattu 7.2.2019.
- Gibler, K. M. & Tyvimaa, T. 2014. The Potential for Consumer Segmentation in the Finnish Housing Market. *The Journal of Consumer Affairs* 48(2), 351–379.
- Hakala, J. 2008. Uusi graduopas. Helsinki: Yliopistopaino.

Hasu, E. 2010. Asumisen päätöksiä – järjellä vai tunteella? Teoksessa Anneli Juntto (toim.), *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 59–90.

Hasu, E. 2017. *Asumisen valinnat ja päätöksenteko paljastettuina*. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Doctoral Dissertations 43/2017. Helsinki: Unigrafia.

Helsingin kaupunki. 2019. Koskelan elinkaarikortteli. Saatavilla <<https://www.hel.fi/kanslia/kehittyva-kerrostalo-fi/hankkeet/koskelan-elinkaarikortteli>>. Viitattu 24.4.2019.

Helsingin Sanomat. 2018. Kokonaiset kerrostalot tyhjenevät, kun iso muutos pyyhkii asumisessa – mitä tehdä soluasunnoille, jotka eivät enää kelpaa opiskelijoille? Saatavilla <<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005636898.html>> Viitattu 20.1.2019.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hoolachan, J., McKee, K., Moore, T. & Soaita, A. M. 2017. ‘Generation rent’ and the ability to ‘settle down’: economic and geographical variation in young people’s housing transitions. *Journal of Youth Studies* 20(1), 63–78.

Huttunen, K. & Lammi, M. 2009. Suomalainen säästäväisyys: säästäväisyyden puhetavat suomalaisissa kuluttajaelämäkerroissa. *Historiallinen aikakauskirja* 107(1), 84–98.

Häkkänen, L-E. 2015. *Kuluttajien näkemyksiä vuokra-asumisesta – ”ei tää varmaan loppuelämää kestä”*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Häkli, J. 2015. Asumisen tulevaisuus? Teoksessa Jouni Häkli, Risto Vilkkonen & Leena Vähäkylä (toim.), *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Tallinna: Gaudeamus, 167–170.

Ilmonen, M. & Hirvonen, J. 2008. Avainryhmien asuminen pääkaupunkiseudulla. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.), *Asuttaisiinko toisin? Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa*. Espoo: Yliopistopaino, 71–108.

Jansen, S. J. T. 2014. Different Values, Different Housing? Can Underlying Value Orientations Predict Residential Preference and Choice? *Housing, Theory and Society* 31(3), 254–276.

Jauhiainen, S. & Korpela, T. 2019. *Toimeentulotuen saajien elämäntilanne, asuminen ja työnteke*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:28. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Jetzkowitz, J., Schneider, J. & Brunzel, S. 2007. Suburbanisation, Mobility and the 'Good Life in the Country': A Lifestyle Approach to the Sociology of Urban Sprawl in Germany. *Sociologia Ruralis* 47(2), 148–171.

John, D. R. 1999. Consumer Socialization of Children: A Retrospective Look at Twenty-Five Years of Research. *Journal of Consumer Research* 26(3), 183–213.

Juntto, A. 1990. *Asuntokysymys Suomessa. Topeliuksesta tulopolitiikkaan*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Juntto, A. 2007. *Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet*. Helsinki: Tilastokeskus.

Juntto, A. 2008a. Asumisen muutos ja tulevaisuus. Rakennetarkastelu. Erilaistuva asuminen, osaprojekti I. Suomen ympäristö 33/2008. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Juntto, A. 2008b. Asumisvalinnat, liikkuvuus ja asumisen arkitalous. Teoksessa Minna Lammi & Päivi Timonen (toim.), *Koti - tehtävistä uusiin ihanteisiin*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 13–28.

Juntto, A. 2010a. Asumisen historiallinen muutos Suomessa ja polkuriippuvuus. Teoksessa Anneli Juntto (toim.), *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 17–47.

Juntto, A. 2010b. Mitä on erilaistuva asuminen? Teoksessa Anneli Juntto (toim.), *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 7–13.

Juntto, A., Viita, A., Toivonen, S. & Koro-Kanerva M. 2010. *Vuokra-asunto Helsingissä sijoituksena ja kotina. Vuokranantaja- ja vuokralaiskyselyn tuloksia*. Suomen ympäristö 29. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karppi, I., Leino, H. & Jokinen, A. 2015. Kohti hyväksyttävää tiivistysrakentamista. Kuinka kaupunkisuunnittelussa käytettäviä havainnekuvia katsotaan? Teoksessa Jouni Häkli, Risto Vilkkö & Leena Vähäkylä (toim.), *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Tallinna: Gaudeamus, 113–133.

Kempainen, T., Uusitalo, O. & Kuoppamäki S-M. 2017. Asumisnormit vai yksilölliset haaveet? Asumistoiveet eri elämänvaiheissa. *Kulutustutkimus.Nyt* 11(1), 33–47.

Kettunen, H. & Ruonavaara, H. 2015. Hylätty ja unohdettu vuokrien sääntely. Teoksessa Jouni Häkli, Risto Vilkkonen & Leena Vähäkylä (toim.), *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Tallinna: Gaudeamus, 31–44.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS Kustannus, 70–85.

Knox, P. & Pinch, S. 2010. *Urban Social Geography. An Introduction*. 6. painos. Essex: Prentice Hall.

Koistinen, K. & Tuorila, H. 2008. *Millainen olisi hyvä elinympäristö – Asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämänvaiheissa*. Kuluttajatutkimuskeskus: Helsinki.

Kortteinen, M. 1982. *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.

Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. 2005. Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70(2), 121–130.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.

Kupari, T. 2011. *Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010*. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kylkilahti, E. 2012. *Toteuttajia, epäonnistujia ja irrottautujia – nuoruuden kulttuuriset ihanteet omaelämäkerrallisissa teksteissä*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kylkilahti, E. 2014. Työ ja työttömyys nuorten kertomana – ”kaikki ne onnelliset ihmiset olivat töissä”. Teoksessa Kaisa Vehkalahti & Leena Suurpää (toim.), *Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 152, 202–225.

Kylkilahti, E., Syrjälä, H., Autio, J., Kuismin, A. & Autio, M. 2016. Understanding co-consumption between consumers and their pets. *International Journal of Consumer Studies* 40(1), 125–131.

Kyttä, M., Pahkasalo, K. & Vaattovaara, M. 2010. Asuminen – eletty unelma. Teoksessa Anneli Junnto (toim.), *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 91–120.

Laalahti, K. 2007. *Punainen tupa ja perunamaa? – Nuorten aikuisten asumiskokemuksia ja -unelmia pääkaupunkiseudulla*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lapintie, K. 2008. Ilmastonmuutos ja elämän virta. Kestävä kehitys vastaan asumispreferenssit. *Yhdyskuntasuunnittelu* 46(1), 24–39.

Lapintie, K. & Hasu, E. 2010. Asumisen monet kulttuurit. Teoksessa Anneli Junnto (toim.), *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 151–176.

Lehtonen, H. 2010. Kaupunkiasumisen monimuotoisuus, palvelut ja james-konsepti. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.), *Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittälyllä*. Espoo: Yliopistopaino, 243–273.

Lennartz, C., Arundel, R. & Ronald, R. 2016. Younger adults and homeownership in Europe through the global financial crisis. *Population, Space and Place* 22(8), 823–835.

Levy, D., Murphy, L. & Lee, C. K. C. 2008. Influences and Emotions: Exploring Family Decision-making Processes when Buying a House. *Housing Studies* 23(2), 271–289.

Mackie, P. K. 2016. Young people and housing: identifying the key issues. *International Journal of Housing Policy* 16(2), 137–143.

McKee, K. 2012. Young People, Homeownership and Future Welfare. *Housing studies* 27(6), 853–862.

McKee, K., Moore, T., Soaita, A. & Crawford, J. 2017. 'Generation Rent' and The Fallacy of Choice. *International Journal of Urban and Regional Research* 41(2), 318–333.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Mulder, C. H. 2003. The Housing Consequences of Living Arrangement Choices in Young Adulthood. *Housing Studies* 18(5), 703–719.

Mäenpää, P. 2008. Avara urbanismi. Yritys ymmärtää suomalainen kaupunki toisin. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.), *Asuttaisiinko toisin? Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa*. Espoo: Yliopistopaino, 21–47.

Palonen, K. 2017. *Kuluttajien asumisvalinnat ja näkemykset puusta rakennusmateriaalina – ”se ei oo semmonen kivihirviö”*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Partanen, J. 2016. *Tampereen korkeakouluopiskelijoiden asuminen 2016*. Tampere: Tampereen kaupunki.

Peura-Kapanen, L. & Lehtinen, A-R. 2011. *Nuorten taloudellinen osaaminen - määrittelyä, toimijoita, materiaaleja*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Piensoho, A. 2013. *Nuorten aikuisten asuminen lapsuudenkodissa*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Piensoho, A. & Kylkilähti, E. 2013. ”Tää on nyt tilapäinen ratkaisu”: Vanhempien luona asuvien nuorten perusteluja asumistilanteelleen. *Nuorisotutkimus* 31(2), 53–58.

Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K. & Toikka, A. 2014. *Suomalainen maku: kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Puustinen, S. 2010. Asumisen arvot ja tavoitteet. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.), *Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittäelyllä*. Espoo: Yliopistopaino, 305–348.

Raijas, A. 2008. Arki keskittyy kotiin. Teoksessa Minna Lammi & Päivi Timonen (toim.), *Koti - tehtävistä uusiin ihanteisiin*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 118-131.

Raijas, A. 2015. Mistä nuorten taloudellinen hyvinvointi muodostuu? Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.), *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 135–150.

Raijas, A. & Kangassalo, P. 2010. Kuluttajien luottamus ja talouden suhdanteet. Teoksessa Minna Lammi, Liisa Peura-Kapanen & Päivi Timonen (toim.), *Kulutuksen määrät ja tyylit talouden muutoksissa*. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 6, 75–94.

Ronald, R. 2008. *The Ideology of Home Ownership: Homeowner Societies and the Role of Housing*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Rowlands, R. & Gurney, C. M. 2000. Young Peoples' Perceptions of Housing Tenure: A Case Study in the Socialization of Tenure Prejudice. *Housing, Theory and Society* 17(3), 121–130.

Rugg, J. & Quilgars, D. 2015. Young People and Housing: A Review of the Present Policy and Practice Landscape. *Youth & Policy* 114, 5–16.

Saarinen, H. 2001. *Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta*. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus raportteja 261. Helsinki: Gummerus.

Saksa, H. 2018. *Leivän pakastusta ja ulkona syömistä – Yliopisto-opiskelijoiden yksin asuminen osana elämäntyyliä*. Kuluttajaekonomian maisterintutkielma. Taloustieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Salonen, A., Danielsson, J., Fredriksson, L., Järvinen, S., Korteniemi P., Soininen H. & Toivola, T. 2015. Seuraamustietoinen kuluttaminen arvoteoreettisessa tarkastelussa. *Kulutustutkimus.Nyt* 1/2015, 3–29.

Skifter Andersen, H. 2011. Motives for Tenure Choice during the Life Cycle: The Importance of Non-Economic Factors and Other Housing Preferences. *Housing, Theory and Society* 28(2), 183–207.

Smith, S. 2015. Owner occupation: at home in a spatial, financial paradox. *International Journal of Housing Policy* 15(1), 61–83.

Stone, J., Berrington, A. & Falkingham, J. 2014. Gender, Turning Points, and Boomerangs: Returning Home in Young Adulthood in Great Britain. *Demography* 51(1), 257–276.

Strandell, A. 2017. *Asukasbarometri 2016 – Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä*. Suomen ympäristö 19/2017. Suomen ympäristökeskus: Helsinki.

Tilastokeskus 2009. Kotitalouksien asuminen, tulot ja asumismenorasite. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/tjt/2009/tjt_2009_2011-05-20_kat_004_fi.html>. Viitattu 7.4.2018.

Tilastokeskus 2011. Suomalainen matkustaa innokkaasti vapaa-ajallaan. Saatavilla: <https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-09-26_006.html?s=0>. Viitattu 16.1.2019.

Tilastokeskus 2013. Elämänvaihe vaikuttaa asumistoiveisiin – työura valinnan mahdollisuuksiin. Saatavilla: <https://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-06-03_003.html?s=0 html>. Viitattu 14.3.2018.

Tilastokeskus 2018a. Asuminen. Saatavilla: <https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_asuminen.html>. Viitattu 12.3.2018.

Tilastokeskus 2018b. Vuokra-asuminen yleisty – pienet asunnot useimmiten vuokralla. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/asas/2017/01/asas_2017_01_2018-10-10_kat_001_fi.html>. Viitattu 2.11.2018.

Tilastokeskus 2019. Suomalaisten matkat tammi-joulukuussa 2012–2018. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/smat/2018/15/smat_2018_15_2019-02-07_tau_010_fi.html>. Viitattu 7.2.2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuominen, M., Vaattovaara, M. & Kortteinen, M. 2005. Kaikki eivät halua asua pientaloissa. *Kvartti* 2, 33–41.

Vilkama, K., Vaattovaara, M. & Dhalmann, H. 2013. Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois? *Yhteiskuntapolitiikka* 78(5), 484–497.

Väliniemi, J., Rask, M. & Timonen, P. 2008. *Asumisen tarjontakatsaus – konseptitarkastelu kuluttajien valinta- ja vaikutusmahdollisuuksista pääkaupunkiseudun asuntotuotannossa*. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 3. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Walker, J. L. & Li, J. 2007. Latent lifestyle preferences and household location decisions. *Journal of Geographical Systems* 9(1), 77–101.

Wilska, T-A. 2005. Nuoret kuluttajat – samanlaisia vai erilaisia? Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.), *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta, 66–81.

Yesilova, Katja. 2009. *Ydinperheen politiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Yle Uutiset. 2017. Opiskelijoiden asumistuen muutos kurittaa pariskuntia – jos toinen käy töissä, tuki voi mennä. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9720333>>. Viitattu 24.1.2019.

Liitteet

Liite 1

Haastattelukutsu

Osallistu tutkimukseen nuorten aikuisten asumistoiveista

Etsin haastateltavaksi 18–25-vuotiaita henkilöitä eri puolilta Suomea kertomaan asumisestaan ja siihen liittyvistä ajatuksista ja haaveista.

Olen kuluttajaekonomian opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaani Helsingin yliopiston taloustieteen laitoksella. Tutkimukseni aiheena ovat nuorten asumistoiveet ja asumiseen liittyvät asenteet. Tutkimusta rahoittaa OP Ryhmä.

Haastattelu toteutetaan yksilöhaastatteluna kesän tai alkusyksyn 2018 aikana sinulle sopivassa paikassa tai puhelimitse. Haastattelu kestää arviolta 30–60 minuuttia. Haastattelu on luottamuksellinen; haastateltavan henkilöllisyys säilyy anonymyminä koko tutkimuksen ajan.

Palkkioksi tutkimukseen osallistumisesta saat 20 euron arvoisen S-ryhmän lahjakortin.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, ilmoitathan yhteystietosi tällä lomakkeella <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/90680/lomake.html>, niin otan sinuun yhteyttä.

Annan mielelläni lisätietoa tutkimuksestani.

Ystävällisin terveisin ja avusta jo etukäteen kiittäen

Anna Varis

anna.varis@helsinki.fi

0400312166

Liite 2

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Ikä

Ammatti, koulutustaso, mitä teet?

Siviilisääty, lapset, lemmikit?

Nykyinen asuinpaikka

Tulotaso

Aiempi asuminen

Mistä olet kotoisin? Millainen on lapsuuden kotisi, omistettu/vuokrattu, talotyyppi, asuinympäristö jne.?

Miten olet asunut lapsuudenkodista muutettuasi? Mistä syistä olet muuttanut?

Miksi muutit pois lapsuudenkodista?

Oletko asunut tai oleskellut ulkomailla pidemmän aikaa esim. vaihto-opiskelijana? Missä, miten kauan? Miten asuit siellä?

Nykyinen asuminen

Millaisessa asunnossa asut nyt? Oma, vuokra vai muu asumismuoto? Yksin vai jonkun kanssa?

Miksi asut nyt niin kuin asut? Onko valinta vapaaehtoinen vai jostakin, esimerkiksi taloudellisista tekijöistä johtuva?

Avustavatko vanhemmat asumiskuluissa tai esim. lainan takauksessa?

Jos nyt muuttaisit, millaiseen asuntoon, ympäristöön, omaan/vuokra? Millainen olisi realistinen asumistoive nykyhetken elämäntilanteessa ja resursseilla?

Haluaisitko asua yksin vai jonkun kanssa? Mistä seuraava muutto voisi johtua?

Voisitko palata asumaan lapsuudenkotiin? Voisitko muuttaa toisenlaiseen asumismuotoon kuin missä nyt asut (esim. oma yksiö → soluasunto)?

Asenteet asumista kohtaan

Mitä arvostat asumisessa? Mikä asumisessa on tärkeää?

Keskusteletko asumiseen liittyvistä valinnoista vanhempien, suvun tai kavereiden kanssa? Mistä asioista keskustellette?

Mistä muualta saat asumiseen liittyvää tietoa? Seuraatko asumiseen liittyvää keskustelua esim. mediassa? Seuraatko asuntojen vuokra- tai myynti-ilmoituksia?

Mitä ajattelet ihmisistä, jotka asuvat vuokralla? Entä heistä, jotka asuvat omistusasunnossa? Herättävätkö jotain mielikuvia ja osaatko sanoa, mihin nämä mielikuvat perustuvat?

Mitä ajattelet asunovelallisuudesta, lainanotosta asumista varten?

Millaisia ajatuksia vuokran maksaminen herättää?

Näetkö itsesi enemmän vuokra- vai omistusasujana, miksi? Mikä on hyvää tai huonoa omistusasumisessa, entä vuokra-asumisessa?

Mihin käytät eniten rahaa? Millainen rahankäyttäjä olet? Säästätkö rahaa jotakin varten?

Paljonko rahaa olet valmis käyttämään asumiskuluihin suhteessa muuhun kulutukseen?

Mitä koti merkitsee sinulle? Mitä teet kotona?

Mitä teet vapaa-ajalla?

Matkusteletko? Kuinka paljon matkustat?

Ajatteletko asumisen ympäristövaikutuksia ja miten?

Tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet

Miten kuvaillet elämäntilannettasi nyt? Entä millainen ajattelet elämäntilanteesi olevan 5 tai 10 vuoden päästä? Miten haluaisit elämäntilanteesi muuttuvan?

Millaisia haaveita sinulla on: miten ja missä asuisit, olisiko perhettä, missä työskentelisit/ura, matkustelisitko?

Millainen ajattelet asumispolkusi olevan tästä eteenpäin? Asumiseen liittyviä toiveita?

Haaveiletko ulkomailla asumisesta tai pidemmästä oleskelusta tai ylipäättään matkustelusta? Miten ja missä tilanteessa se voisi olla mahdollista? Minne voisit muuttaa?

Ulkomailla asuminen: miten ja missä asuisit? Asuisitko eri tavalla kuin Suomessa, miten (esim. solu ulkomailla, oma asunto Suomessa)?

Haaveiletko esim. mökistä/vapaa-ajan asunnosta Suomessa? Entä vapaa-ajan asunto ulkomailla?

Haluaisitko sijoittaa asuntoihin?

Millainen on unelmiesi asunto, hallintamuoto, talotyyppi, asumisympäristö?

Muuta kommentoitavaa asumiseen liittyen / tuleeeko vielä mieleen muuta kerrottavaa asumisesta?